ghid

dobrogea

București, 1964

Text de:
DEMETRU POPESCU
CLAUDIU GIURCĂNEANU
ȘTEFAN STOENESCU
ALEXANDRU POP

Coperta de I. MOLNAR

Dobrogea

Litoralul romînesc
Delta Dunării
Ghid

Fotografiile au fost executate de artiști fotografi de la Studioul de artă fotografică al Combinatului poligrafic „Casa Scînteii", de la secția foto „Agerpres" și de Dan Grigorescu, prof. V. Orza, Dem. Popescu și alții.

CADRUL GEOGRAFIC

Dobrogea, una din cele 16 regiuni administrativ-teritoriale ale Republicii Populare Romîne, ocupă partea de sud-est a țării. În latitudine, teritoriul ei se desfășoară pe aproape 2°, între punctele extreme Chilia Veche (45° 25′ latitudine nordică) și Limanu (43°46′ latitudine nordică). Dobrogea este situată pe aceeași latitudine cu sudul Franței, nordul Italiei, Crimeia și nordul Caucazului. În longitudine este cuprinsă între 27°12′ longitudine estică (punct extrem localitatea Almalău, raionul Adamclisi) și 29°41′ (punct extrem orașul Sulina).

La vest, nord și est, regiunea Dobrogea are limite naturale: o luncă brăzdată de bălți la vest, Delta Dunării la nord și litoralul Mării Negre la est. Numai către sud teritoriul este prins de uscat. De aici și imaginea pămîntului Dobrogei ca o peninsulă înconjurată pe trei părți de ape, înlăuntrul căreia se află un podiș, a cărui înălțime variază între 50—500 m.

Astfel delimitată, între Dunăre și mare, această regiune reprezintă poarta maritimă a R.P. Romîne, o punte de legătură între restul țării și Marea Neagră. Dobrogea este o „arhivă" de documente materiale, urme arheologice de valoare nebănuită.

La acest tezaur istoric, Dobrogea își adaugă „tezaurul naturii". Din armonia unor nuanțe de linii fine, domoale, se desprind peisaje încîntătoare, de la crestele împădurite ale Măcinului la plajele însorite ale litoralului și de la podișurile netede din sud pînă în cuprinsul minunat al deltei.

MARILE UNITĂȚI NATURALE

Regiunea bălților dunărene formează un complex de ținuturi inundabile, care începînd din regiunea Ostrov-Călărași se continuă ca un adevărat coridor

umed și înverzit, pînă la Ceatalul Chiliei. Aici se află două mari insule cunoscute sub numele de *Balta Ialomiței* și *Balta Brăilei.*

Balta Ialomiței se întinde pe o lungime de 100 km între Ostrov și Hîrșova. Ea este formată pe lîngă terenuri inundabile și din stufărișuri, gîrle și păduri de sălcii. Călătorul care trece cu trenul peste podul de la Cernavodă capătă o primă imagine de ceea ce înseamnă această lume a bălții.

La Hîrșova, cele două brațe ale Dunării, care înconjură insula, se unesc. Această zonă de confluență este cunoscută sub numele de „Vadul oii", denumire ce amintește de vechile drumuri pe care treceau păstorii din Carpați cu turmele de oi spre iernare în Dobrogea. Azi prin „Vadul oii" trece șoseaua care leagă Bucureștii de Constanța prin Hîrșova.

Balta Brăilei, în continuare spre nord, își conturează și mai bine aspectul de baltă prin mulțimea ghiolurilor și a rețelei dese de gîrle care fac legătura cu albia Dunării. Sălciile își apleacă smerit coamele spre luciul argintiu al gîrlelor, dînd imaginea unor

În Balta Brăilei

Pe un canal din Delta Dunării

păduri-galerii ca în ținuturile calde. Spectacolul este în adevăr încîntător.

La nord de Brăila, înainte de a se îndrepta spre mare, Dunărea face un cot brusc spre est, ocolind masivul dobrogean. Apele, strînse într-o singură albie, își continuă calea spre Ceatalul Chiliei.

Delta Dunării începe de la Ceatalul Chiliei și se continuă pînă la vărsarea fluviului în Marea Neagră. Are înfățișarea unei cîmpii fluvio-maritime, destul de întinsă, în plină evoluție, la formarea căreia au contribuit atît fluviul cît și marea. Suprafața ei, între brațele Chilia și Sf. Gheorghe, este de 4 340 km². Delta Dunării este una dintre deltele mari ale globului și a doua din Europa, după cea a Volgăi. Dar pe cît este de întinsă pe atît este de originală și mai ales fermecătoare. Aici, bălțile și gîrlele predomină în proporție de 87%. Restul de 13% sînt porțiuni de pămînt reprezentate de grinduri fluviale și fluvio-maritime.

Cele trei brațe ale Dunării — Chilia, Sulina și Sf. Gheorghe — despart delta în trei ostroave și anume: ostrovul *Letea* (între brațul Chilia și brațul Sulina), ostrovul *Sf. Gheorghe* (între brațul Sf. Gheor-

ghe și brațul Sulina) și ostrovul *Dranov* (între brațul Sf. Gheorghe și complexul lagunar Razelm).

Inițial locul actual al deltei era ocupat de un imens golf al Mării Negre, care ulterior, printr-un proces de aluvionare marină, a fost izolat de mare prin construirea de cordoane litorale. Astfel golful a devenit lagună. În incinta acestei lagune a început apoi procesul de formare a deltei, concomitent cu acțiunea mării și a vegetației. Desigur că acest îndelungat proces a fost favorizat de faptul că Marea Neagră este lipsită de flux și reflux, ceea ce făcea ca aluviunile cărate de fluviu în lagună să nu fie transportate mai departe în largul mării. Brațul Sf. Gheorghe este cel mai vechi, așa cum se vede și după numeroasele sale meandre. În prezent evoluția deltei continuă. Aluvionările duc la înălțarea și lărgirea grindurilor și la construirea unei delte secundare la gura brațului Chilia.

Delta Dunării cuprinde o parte vestică (delta fluvială), care este mai veche, și o parte estică (delta fluvio-maritimă), mai nouă. Fiecare din ele cuprinde mai multe subunități sub forma unor depresiuni pline de bălți și stufăriș și despărțite între ele de grinduri.

Astfel, în delta fluvială se întîlnesc următoarele subunități:

— *Depresiunea Matița*, încadrată între marginea vestică a grindului Letea și cea estică a grindului Chilia. Spre sud, ea se continuă pînă în brațul Sulina. Între bălțile mai importante care se găsesc aici menționăm: Merheiul, Matița, Trei iezere ș.a.

— *Depresiunea Gorgova* se întinde la sud de brațul Sulina, pînă la brațul Sf. Gheorghe. Spre est, ea se oprește pe marginea estică a grindului Caraorman. Cele mai mari bălți din interiorul ei sînt: Gorgova, Isacov și Uzlina, legate de canalul Litcov.

— *Depresiunea Dunavăț* urmează la sudul brațului Sf. Gheorghe, pînă în zona lacului Razelm. Spre sud-est, depresiunea este mărginită de grindul Crasnicol — Dranov. În centru se află ghiolul Dranov. Depresiunea este străbătută de canalele Dunavăț și Dranov care fac legătura între brațul Sf. Gheorghe și lacul Razelm.

— *Depresiunea Rusca — Sireasa — Șontea* se găsește spre capătul vestic al deltei de o parte și alta a brațului Sulina. În mijlocul ei se află ostrovul Maliuc.

— *Depresiunea Pardina* este încadrată între grindul și brațul Chilia și grindul Stipoc. Ea este

presărată cu multe și mărunte ghioluri legate printr-un păienjeniș de canale. Cea mai mare dintre bălți este Tatanir.

În delta fluvio-maritimă deosebim:

— *Delta secundară a Chiliei*, care are aspectul unei delte mici digitate și care înaintează adînc în mare. Aluviunile sale barează și gura brațului Sulina, ceea ce contribuie la îngreunarea navigației aici.

— *Depresiunea Sulinei*, care se întinde la sud pînă în marginea deltei vechi Sf. Gheorghe, iar spre vest pînă la grindul Caraorman. Ea este tăiată central de brațul Sulina.

— *Delta veche Sf. Gheorghe*, care reprezintă prima deltă născută la gura acestui braț. Este constituită dintr-un complex de grinduri: Crasnicol, Sărăturile și Ivancea.

În ansamblu, Delta Dunării oferă vizitatorului un spectacol unic, constituind un obiectiv turistic important din Dobrogea.

Litoralul Mării Negre măsoară de la gura Chiliei pînă la sud de Mangalia 245 km. Pe această lungime țărmul, destul de variat de altfel, se prezintă ca o succesiune de lacuri, plaje (marine sau lacustre), faleze și cîteva golfuri ușor arcuite, delimitate de capuri puțin proeminente. Prima secțiune a țărmului — de la Gura Chiliei la capul Midia — corespunde deltei și complexului lagunar al Razelmului. Această parte este un țărm de acumulare, în plină evoluție, mai ales sectorul din dreptul gurilor Dunării, unde aluviunile fluviale înaintează mereu în mare. Faptul se poate constata la delta secundară a Chiliei, care pătrunde în mare cu 87—90 metri pe an, sau la insula Sahalin formată la gura brațului Sf. Gheorghe.

A doua secțiune a țărmului începe la sudul capului Midia. Țărmul se înalță aici prin faleze. Acestea alternează cu zone joase care corespund limanelor maritime. Ne aflăm deci în fața unui țărm structural, de eroziune. Falezele sînt constituite din roci puțin rezistente — argile, marne, loess — și pe alocuri calcare sarmatice, dure. Pentru consolidarea țărmului, pe întregul litoral au fost construite diguri și lucrări în terase care pe lîngă protecția falezei contribuie la lărgirea plajelor. În această zonă sînt situate frumoasele stațiuni Mamaia, Eforie-Nord, Eforie-Sud, Mangalia.

Podișul sau platforma dobrogeană ocupă interiorul regiunii. Acest podiș păstrează caractere distincte față de celelalte părți componente ale pămîntului

romînesc, atît în ceea ce privește aspectele peisajului, cît și evoluția geologică. El poate fi subdivizat într-o regiune la nord și alta la sud.

Podișul Dobrogei de nord — mai înalt, reprezintă un fragment dintr-un străvechi lanț muntos (lanțul Hercinic), de vîrstă paleozoică și care în urma unei îndelungate perioade de eroziune a ajuns în stadiul unor dealuri joase (200—300 metri în medie). Înălțimile cele mai mari stau ghemuite în colțul de nord-vest, între lunca Dunării și valea Taiței, alcătuind *masivul Măcinului*. Deși altitudinea maximă nu atinge în vîrful Țuțuiatului decît 467 metri, privite din bălțile Dunării, culmile masivului înscriu linia unor munți veritabili, cu creste stîncoase, semețe și pleșuve în forma unor dinți de fierăstrău. O ascensiune peste aceste creste deschide o perspectivă de orizont splendidă asupra întregului peisaj nord-dobrogean și al largii lunci dunărene. De un pitoresc atractiv este valea Taiței — largă și spațioasă, cu numeroase așezări și întinse culturi.

Munții Măcin

Culmea Beștepe

La est de valea Taiței, înălțimile descresc treptat, iar culmile scad din masivitate. Aici se desprinde *podișul Niculițelului*, continuat cu *dealurile Tulcei* și care se prelungește pînă în marginea deltei. Cu totul caracteristică este *culmea* despădurită *Beștepe*, compusă din cinci dealuri izolate ca niște movile, formate din calcare și cuarțite. Prezența lor în apropierea deltei și a lacului Razelm oferă admirabile locuri de excursie *(culmea Beștepe* — 242 m). Spre sud, rama acestor dealuri e dominată de *dealul Denistepe* (256 m), de asemenea un foarte potrivit loc de excursie.

La sudul zonei deluroase dintre orașele Măcin și Tulcea se desfășoară un larg podiș calcaros, bine împădurit, orientat aproape de la vest la est între bălțile Dunării și lacul Razelm. Acesta este *podișul Babadag*. El este mai înalt în vest (300—350 m) și din ce în ce mai jos spre est (100—200 m). Podișul este străbătut de valea largă a pîrîului Slava. În apropierea lagunei Razelm, relieful se termină printr-o cîmpie joasă, acoperită de loess și mărginită de plaje lacustre. La sud de podișul Babadag se află *podișul Casimcei* care are aspectul unei cîmpii înalte. Din loc în loc, podișul este tăiat de văi, adevărate „chei" cum sînt *Cheile Casimcei* din apropierea localității Gura Dobrogei. Tot podișul este acoperit cu o manta groasă de loess. În general liniile reliefului sînt peste tot domoale, iar văile largi.

Podișul Dobrogei de sud prezintă cu totul alte înfățișări. În nord el începe de la o linie ce ar uni orașul Hîrșova cu capul Midia. Spre Dunăre și mare se termină prin faleze. Are aspectul în cea mai mare parte al unui podiș neted, cu înălțimi pînă la 200 m, străbătut de văi largi. Înălțimile scad spre firul văii Carasu. Fundul acestei văi atinge înălțimi între 10—45 m. De o parte și de alta a văii Carasu, podișul se înalță avînd aspect de șa.

Podișul Dobrogei de sud prezintă deosebiri între partea vestică, spre Dunăre, și partea estică, spre mare. Partea de vest, mai înaltă, este tăiată de văi adînci care se deschid larg la vărsare în Dunăre făcînd loc unor lacuri spațioase. Partea estică este mai puțin tăiată de văi, menținîndu-se la o altitudine de 80—90 m.

CLIMA

În Dobrogea clima este temperată, continentală, cu vară călduroasă și secetoasă, de lungă durată.

Pe podișul dobrogean, în Delta Dunării și pe litoralul Mării Negre cad anual numai 350—400 mm de apă sub formă de precipitații atmosferice, în numai 50—75 zile. Asemenea cantități sînt cele mai mici de pe tot teritoriul țării.

În cursul unui an durata timpului însorit depășește 2 200 ore (vara, mai mult de 300 ore lunar), iar energia razelor solare însumează peste 125 de mii calorii pe centimetrul pătrat.

Caracterul continental al climei se accentuează în a doua jumătate a verii și la începutul toamnei cînd predomină timpul senin și secetos — care numai rareori este întrerupt de cîte o ploaie torențială de scurtă durată. Pe locurile altădată sterpe (neproductive) și triste, pîrjolite vara de razele dogoritoare ale soarelui se întind astăzi culturi de viță de vie, livezi de piersici, grădini de legume.

Media anuală a temperaturii aerului depășește 11° în partea sudică și estică a Dobrogei, scăzînd sub 10° în zona dealurilor din nord. Între vară și iarnă, mediile lunare ale temperaturii aerului oscilează în cursul anului, diferențiindu-se cu 24—25° în Dobrogea centrală și cu 21,6—24° pe litoral, în deltă, în bălțile Dunării și în regiunea deluroasă împădurită.

Numai într-o singură lună pe an, în ianuarie, mediile temperaturii aerului coboară sub 0° (între —1° și —2° în interiorul Dobrogei și mai puțin înspre Dunăre). Pe litoralul Mării Negre la sud de paralela 44° N., în ianuarie mediile rămîn deasupra lui zero.

În cei mai mulți ani, în Dobrogea, iarna este de scurtă durată, umedă și nu prea rece. Zăpada cade numai rareori și se topește repede. În prima parte a iernii sînt frecvente burnițele și lapovița. Iarna pe litoral, în deltă și în bălțile Dunării apa fiind mai caldă, temperaturile minime rămîn de obicei cu cîteva grade mai ridicate decît în partea interioară a Dobrogei.

În general în sectorul nordic și vestic al Dobrogei, vînturile au cea mai mare frecvență cu deosebire iarna. În acest anotimp, domină crivățul, care suflă în mod obișnuit de la nord, coborînd paralel cu litoralul.

La sfîrșitul iernii și începutul primăverii precipitațiile cad rar și în cantități mai mici decît în tot restul țării (numai cîte 20—25 mm de apă lunar) astfel că de obicei solul este uscat. Pe văi însă, acolo unde iarna s-a acumulat multă zăpadă sau în locurile unde pînza apelor freatice se găsește la mici adîncimi, solul este umed. Ultimele înghețuri se produc spre sfîrșitul lunii martie și numai rareori și în aprilie.

Intervalul anual fără îngheț durează în medie 215—230 de zile. De obicei în Dobrogea condițiile termice sînt favorabile pentru obținerea a două recolte pe an în agricultură.

Vara, ploile de vară au caracter torențial — specific regiunilor continentale — și sînt uneori însoțite de descărcări electrice și de grindină. În Dobrogea sînt caracteristice cantitățile mari de apă căzute în intervale scurte de timp.

Spre sfîrșitul verii și începutul toamnei sînt caracteristice intervalele îndelungate de timp senin și uscat, fără precipitații, durata lor putînd depăși o lună. În zona interioară temperaturile maxime ajung la 30—35° (maxima absolută chiar la 40°), iar umezeala relativă a aerului scade, la amiază, sub 35%.

Vara, regimul meteorologic este mai stabil decît în celelalte anotimpuri. Cele mai mari temperaturi ale aerului se produc în a treia decadă a lunii iulie (în medie) în partea interioară a Dobrogei, acest interval prelungindu-se pe litoralul Mării Negre și în prima decadă a lunii august. În timpul zilelor de vară Dobrogea este înconjurată de o centură de brize care suflă spre interiorul regiunii, fie dinspre mare, fie dinspre deltă și bălțile Dunării. Prezența acestui regim de brize atenuează mult, îndeosebi pe litoral, căldura din timpul zilei.

Toamna este un anotimp în cursul căruia se produc treptat sau prin salturi schimbări mari ale regimului meteorologic. De obicei, în luna septembrie continuă zilele caracteristice de vară, cu timp cald, senin, uscat și călduros, cu oscilații periodice ale temperaturii și umezelii aerului. În mulți ani, intervalele de timp „frumos" continuă pînă în a doua jumătate a lunii octombrie.

În general, numărul cel mai mare de zile senine se înregistrează în lunile iulie-septembrie, adică tocmai în perioada sezonului balneo-maritim.

Spre sfîrșitul toamnei se succed intervalele tot mai îndelungate de timp umed și acoperit, zilele de ceață și burnițe reci.

În sezonul rece (toamna — iarna) prezența mării ridică temperatura aerului, în timp ce în sezonul cald (primăvara — vara) o coboară. Influența Mării Negre nu pătrunde în interiorul regiunii mai mult de 15—20 km, aceasta datorită predominării circulației atmosferice din sectorul de vest.

În partea centrală și vestică a Dobrogei, unde nu se resimte influența apelor Mării Negre, umezeala solului și aerului este redusă.

Adesea în locurile expuse favorabil spre soare și adăpostite de vîntul rece din nord, vegetația înverzește sau înflorește toamna a doua oară.

HIDROGRAFIA

Dintre toate regiunile țării, Dobrogea prezintă una din cele mai complexe hidrografii: o rețea variată de ape curgătoare, numeroase tipuri de lacuri, Marea Neagră și, în sfîrșit, tipuri foarte diverse de pînze de apă subterană.

Dunărea își desfășoară cursul pe teritoriul Dobrogei pe o lungime de 370 km. În drum spre mare, ea strînge unii afluenți mari carpatici pe partea stîngă (Ialomița, Siretul, Prutul), în timp ce pe partea

dreaptă, din Dobrogea nu are nici un afluent mai de seamă.

Cu bacul pe Dunăre

Din cauza pantei slabe, cursul fluviului este foarte domol, puternic meandrat și cu despletiri de brațe.

Traversînd o regiune de stepă, unde evaporația este puternică, debitul se menține destul de variabil cu creșteri mari, primăvara, sub acțiunea ploilor și topitul zăpezilor. În timpul revărsărilor de primăvară, lunca Dunării se transformă într-o mare de apă, din care răsar ici-colo, ca niște buchete, coroanele sălciilor. Aceste revărsări au o mare importanță. Pe lîngă faptul că fertilizează terenurile din luncă, ele primenesc și hrănesc apa bălților, ceea ce favorizează creșterea puietului de pește.

Iarna, sectorul dobrogean al Dunării este supus înghețului care durează circa 2 luni (15 decembrie — 15 februarie).

Dunărea este o mare arteră de navigație și o cale de circulație turistică de prim ordin.

Rîurile interioare ale Dobrogei sînt mici și neînsemnate. Printre acestea se numără Casimcea, Telița, Taița, Slava, care se varsă în lacurile litorale, iar vara seacă aproape complet.

Bălțile și lacurile au o extindere deosebită, deținînd 27% din întinderea regiunii Dobrogea.

Bălțile apar în lunca inundabilă și în Delta Dunării. Au malurile joase, sînt puțin adînci și alcătuiesc imense rezervoare piscicole și locuri pentru refugiul păsărilor, mai ales în deltă.

Lacurile se prezintă fie sub forma *limanurilor* fie sub forma *lagunelor*. După origine, limanurile sînt fluviatile și maritime.

Limanurile fluviatile se înșiră ca o salbă pe malul dobrogean al Dunării de la localitatea Ostrov la orașul Măcin. Ele sînt mai numeroase însă între Ostrov și Cernavodă (Bugeac, Oltina, Mîrleanu, Vederoasa, Baciu, Cochirleni). Suprafața lor variază între 294 ha (Baciu) și 3 036 ha (Oltina). Aceste limanuri reprezintă vechile guri ale unor afluenți ai Dunării, lărgite, inundate de apele fluviului și apoi barate prin aluviuni; alcătuiesc, ca și bălțile, bazine piscicole însemnate.

Limanurile maritime (Corbu, Tașaul, Siutghiol, Agigea, Techirghiol, Tatlageac și Mangalia) sînt tot guri de rîuri inundate de apa mării, iar ulterior separate de aceasta prin cordoane litorale. Ele se înșiră de la capul Midia pînă la sud de Mangalia. Cel mai mare este Siutghiol (2 105 ha, cu adîncime de 5—10 m). Limanul Techirghiol, nefiind alimentat de rîuri sau ape freatice, are o concentrație salină foarte puternică, iar nămolul său o valoare terapeutică excepțională.

Lagunele, spre deosebire de limanurile maritime, comunică cu marea printr-o deschizătură îngustă.

Laguna Razelm reprezintă cel mai mare complex lacustru nu numai din Dobrogea, dar și din țară. Ea

Bărci pescărești pe lacul Razelm

DOBROGEA
U. R. S. S.
DELTA DUNĂRII
REGIUNEA GALAȚI
REGIUNEA BUCUREȘTI
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
PODIȘUL ȘI DEALURILE DOBROGEI DE NORD
PODIȘUL DOBROGEI
PODIȘUL DE SUD
Munții Măcinului
Balta Brăilei
Balta Ialomiței
DUNĂREA
DUNĂREA VECHE
Brațul Chilia
Brațul Sulina
Brațul Sf. Gheorghe
Brațul Borcea
LACUL RAZELM
LACUL ZMEICA
LACUL SINOE
GALAȚI
BRĂILA
MĂCIN
Isaccea
TULCEA
Sulina
Sf. Gheorghe
BABADAG
HÎRSOVA
Cernavodă
MEDGIDIA
CONSTANȚA
MAMAIA
EFORIE NORD
EFORIE SUD
TECHIRGHIOL
MANGALIA
NEGRU VODĂ
BĂNEASA
Fetești
Giurgeni
Histria
Capu Midia
Gura Portiței
Vama Veche
2 Mai
Limanu
Năvodari
Ovidiu
Valu lui Traian
Basarabi
Murfatlar
Poarta Albă
Tropaeum Traiani
Adamclisi
Cobadin
Techirghiol
Tuzla
Costinești
Pecineaga
Comana
Cerchezu
Independența
Dobromirul din Vale
Tudor Vladimirescu
Canlia
Oltina
Ostrov
Topolog
Mahmudia
Murighiol
Letea
C.A. Rosetti
Periprava
Chilia Veche
Pardina
Ceatalchioi
Pătlăgeanca
Crișan
Somova
Niculițel
Frecăței
Nalbant
Sarichioi
Enisala
Jurilovca
Ceamurlia de Sus
Hamangia
Sinoe
Istria
Săcele
Corbu
Lumina
Sibioara
M. Kogălniceanu

s-a format pe locul unei foste depresiuni continentale, invadată de apele mării și transformată apoi în golf. Părțile de relief mai proeminente au rămas în afară sub forma unor insule (Popina și Grădiștea la nord, Bisericuța în centru și Histria la sud). Acest complex lagunar este format din lacul Razelm, lacul Babadag, lacul Golovița și lacul Smeica, totalizînd la un loc o suprafață de 73 000 ha.

Yole pe lacul Siutghiol

Laguna Sinoe, împreună cu lagunele Caranasuf și Tuzla ocupă o suprafață de 13 000 ha. Cu marea, comunică prin gura Periboina și o serie de canale numite *ericuri*. Ele au apa mai sărată ca Razelm (28‰ în Caranasuf și Tuzla).

Aceste lagune constituie pe lîngă importante baze piscicole ale regiunii și un domeniu de mare interes vînătoresc.

Marea Neagră este o mare tipic continentală, comunicînd printr-o îngustă strîmtoare — Bosforul — cu Marea Mediterană. Bazinul său este extins mai mult în direcția vest-est, pe o lungime de aproape 1 150 km. În partea centrală însă, acesta se îngustează pînă aproape de 300 km.

Cu totul particular este relieful submarin. În dreptul litoralului romînesc acesta este format dintr-o vastă cîmpie netedă, care constituie platforma continentală, unde adîncimile nu scad sub 200 metri.

La sudul acestei linii — adîncimile cresc brusc la 1 500—2 000 m. Adîncimile peste 2 000 m ocupă centrul bazinului.

Extinderea platformei continentale are o mare importanță pentru viața din Marea Neagră. În cuprinsul ei, apele mai dulci, ușoare și oxigenate, sînt proprii pentru întreținerea vieții. Sub 200 m, apele mai sărate sînt lipsite de oxigen. În ele domină hidrogenul sulfurat. Această particularitate a Mării Negre este unică între toate mările globului.

În ceea ce privește salinitatea, aceasta se menține în medie la suprafață la 18‰. În dreptul gurilor Dunării scade pînă la 12‰, în timp ce în adîncime, ajunge pînă la 28‰. Foarte caracteristice sînt variațiile temperaturii apei, care urmează pe cele ale aerului. Astfel, la suprafață, și, binețeles în raport cu anotimpul, temperatura variază între 6° și 26°C. Iarna uneori înghețată, în timp ce vara ajunge pînă la 26° și chiar mai mult înlesnind astfel cura heliomarină.

Mișcările apei sub forma valurilor se manifestă variat. În anotimpul de vară, peste 80% din numărul zilelor sînt cu valuri domoale, care permit băile în cele mai bune condiții.

Fiind o mare continentală, Marea Neagră nu are propriu-zis flux și reflux. Amplitudinea mareelor este de-abia de 9,0 cm la Constanța.

O importanță mult mai mare revine curenților. În afara unor circuite superficiale, dirijate în sensul invers acelor unui ceas, un curent care interesează mai mult malul romînesc este așa-numitul curent litoral nord-sud, produs de aportul apelor dulci și care, sub acțiunea vînturilor și a mișcării de rotație a pămîntului, ia direcția spre sud. Acest curent are o mare importanță pentru pescuitul în apele romînești.

Apele subterane din regiunea Dobrogea prezintă caractere cu totul specifice, avînd în vedere condițiile geologice și climatice particulare.

Marea Neagră

Cele mai răspîndite tipuri de ape freatice — pe lîngă cele din calcare, gresii, șisturi cristaline, din cordoane litorale și lunci — sînt cele de la baza loessului. Aceste pînze au ape de calitate necorespunzătoare și mai ales cu debitul variabil, mai abundent primăvara dar foarte sărac vara, datorită uscăciunii climatului și permeabilității loessului. Așa se explică de ce în trecut Dobrogea era recunoscută între provinciile Romîniei unde lipsa apei potabile a contribuit la menținerea unei stări de înapoiere a economiei.

Iată de ce azi, o dată cu dezvoltarea economică a regiunii, rezolvarea problemei alimentării cu apă s-a pus pe primul plan. În acest scop au fost descoperite noi surse de apă. Important este faptul că s-a trecut la exploatarea apelor de adîncime care dispun de mari rezerve.

Printre marile sisteme hidroedilitare, puse în funcțiune în ultimii ani, trebuie întîi menționat sistemul de alimentare cu apă și canalizare a stațiunilor de pe litoral. Aceste lucrări prin amploarea și complexitatea lor, sînt între cele mai mari din țară. Au fost de asemenea construite o serie de sisteme centrale de alimentare cu apă pentru celelalte orașe dobrogene, s-a trecut la captarea unor surse bogate pentru aprovizionarea cu apă a unităților socialiste din agricultură, au fost construite stații noi pentru captarea apei din Dunăre în zona Tulcea, Măcin și Hîrșova, s-a extins rețeaua forajelor de explorare-exploatare. Totodată s-a trecut la folosirea apei unor lacuri pentru nevoile industriei și irigațiilor etc.

VEGETAȚIA ȘI FAUNA

Dobrogea este un ținut de răspîntie floristică și faunistică în care, pe lîngă specii carpatice apar și specii balcanice, mediteraneene și est-continentale.

Cea mai mare parte din teritoriul Dobrogei aparține zonei de stepă, care a fost însă peste tot desțelenită. Unele specii floristice de stepă se mai întîlnesc doar pe pășuni. Pe litoral, unde solurile sărate sînt mai extinse, apare o vegetație tipică de sărături. Tot așa de tipică este și vegetația de pe nisipurile maritime care însoțesc plajele și cordoanele litorale. Unele din aceste specii, ca de exemplu Elymus sabulosus sau Crambe maritima sînt absolut proprii florei Dobrogei.

Partea de nord a Dobrogei, ce corespunde podișului înalt, se încadrează în zona forestieră. Aici sîntem în fața unei „insule" forestiere, ca o oază în mijlocul stepei. Vegetația lemnoasă este alcătuită în primul rînd de gorun (Quercus pedunculata), gîrnița (Quercus conferta), cerul (Quercus cerrus), tufanul (Quercus pubescens) etc. Pe Valea Fagilor, lîngă Luncavița, apar exemplare de fag (Fagus silvatica, Fagus orientalis etc.). Cu totul caracteristice sînt aici, în masivul Măcinului pădurile de tei, care au cea mai mare extindere din țară.

Aceste păduri alcătuiesc o admirabilă bază meliferă, care atrage vara, în perioada înfloritului, un mare număr de apicultori din diferite părți.

În deltă, peisajul vegetal este dominat în principal de stufărișuri alcătuite dintr-un desiș de trestie, alături de papură, rogoz, pipirig, feriga de baltă etc. și care cresc pe marginea bălților. În largul bălților, stufărișul formează așa-zisul plaur, constituit din tulpini de plante subterane în amestec cu alte resturi vegetale și cu bucăți de pămînt. Grosimea plaurului este cuprinsă între 0,50 și 2,00 m. Plaurul formează adevărate „insule plutitoare" pe suprafața bălților și care se mișcă mereu sub bătaia vîntului.

Vegetația lemnoasă a deltei crește pe locurile uscate, adică pe grinduri. Pe grindurile fluviale, mai ales în partea de vest a deltei, cresc cu deosebire păduri de esențe albe (zăvoaie), în care predomină în mod absolut plopul și salcia. Pe grindurile maritime Letea și Caraorman, acestora li se adaugă și esențe tari, ca și o vegetație ierboasă de nisip și sărătură. Cea mai mare și totodată și cea mai interesantă pădure

din deltă — declarată rezervație naturală — este pădurea Letea (3 150 ha).

În ceea ce privește lumea vegetală a Mării Negre, aceasta este foarte săracă în specii. În afară de alge, unele verzi (Cladophora), altele brune (Cystoseira) sau roșii (Philophora) se întîlnește o singură plantă superioară, cu flori, o graminee marină, numită zoostera, care-și găsește azi o valorificare economică.

Interesantă și extrem de bogată în același timp este fauna Dobrogei. În Delta Dunării cu excepția unor mamifere ca: mistrețul, vidra, nurca și bizamul (Ondatra zibethica) — acesta din urmă apărut de cîțiva ani pe aceste locuri — fauna este constituită în special dintr-o nesfîrșită varietate de specii de păsări. Datorită condițiilor excepționale ale mediului acvatic, abundenței hranei, existenței adăposturilor naturale și apropierii de Marea Neagră, delta este un loc de popas și de răspîntie a căilor de migrație a păsărilor. Între păsările mai importante, menționăm întîi pelicanul (Pelicanus) cu diferitele lui specii. El cuibărește mai ales în depresiunea Sulina (lacurile Lumina, Roșu, Roșuleț), iar toamna și primăvara poposește pe lacul Sinoe și lacul Golovița. Cormoranii (Phalacrocoracidae), în colonii compacte, se întîlnesc cu deosebire în zona Pardina, Crișan, în jurul localității Mahmudia și în zona Ceatalchioi — Sircasa. Tot în desișul stufărișului, cuibăresc stîrcii (Ardeidae), apoi egrete (Egretta alba și Egretta garzetta garzetta), corcodei, fluierari, picioroange (Himantopus), pescari etc. Pe aceleași bălți, ca și pelicanul, trăiește lebăda mută, care se mai întîlnește în multe bălți de la sudul brațului Sulina și pe grindul Lupilor. Deosebit de variate sînt speciile de rațe și gîște sălbatice care există peste tot în deltă.

Fauna piscicolă a deltei este de asemenea abundentă. Pe lîngă unele specii migratorii care vin din mare spre a-și depune icrele și care au cea mai mare valoare economică, cum ar fi scrumbia de Dunăre (Alosa pontica), rizeafca (Alosa tananica nordmanii), morunul (Huso-huso), păstruga (Acipenser Stellatus), nisetrul (Acipenser Güldenstaeldti), se găsesc și numeroase specii proprii bălților Dunării ca: știuca (Esoxlucius), linul (Tinca-tinca), caracuda (Carassius-carassius), somnul (Silurus glanis), șalăul (Lucioperca-lucioperca), bibanul (Perca fluviatilis), babușca (Rutilus-rutilus carpathorossicus) și crapul (Cyprinus carpio).

Marea Neagră constituie un mediu biologic cu totul deosebit. Cercetările întreprinse în această direcție se fac într-o strînsă colaborare cu specialiștii sovietici și cei bulgari. Centrele acestor cercetări sînt pentru țara noastră la stațiunea zoologică marină de la Agigea și la cea de cercetări marine de la Mamaia.

Fauna Mării Negre este deosebit de complexă, mai ales în ceea ce privește originea ei. Unele specii — circa 35% — sînt relicte din vechea mare sarmatică. Printre acestea se numără guvizii (Gobius), unele specii de ace de mare (Syngnathus) și unele scoici de mîl (Cardium, Adacna, Monodacna, Dreisensia etc.).

Cele mai multe specii de animale (60% din fauna actuală a Mării Negre) sînt venite din Mediterană după ruperea Bosforului. Lista acestora cuprinde: pești, viermi, scoici, crabi etc. În sfîrșit restul de 5% din faună este format din animale de apă dulce venite de pe rîuri și apoi adaptate noilor condiții, la viața marină.

O valoroasă faună piscicolă de mare importanță economică o constituie peștii migratori care, în anumite epoci ale anului părăsesc Marea Neagră și intră pentru reproducere în Dunăre. Menționăm dintre aceștia: scrumbia albastră (Scomber scombrus), pălămida (Sarda sarda), zărganul (Belone, belone euxini), stavridul (Trahurus mediteraneus) — acesta din urmă fiind cel mai răspîndit pește din Marea Neagră — apoi hamsia (Engraulis encrasichobus ponticus), barbunii (Mullus barbatus ponticus) și cu deosebire sturionii (morunul, nisetrul, păstruga) care dau cunoscutele icre negre (caviar).

În Marea Neagră mai trăiește și o specie de rechin care ajunge pînă la 1,70 m lungime, trăind în adînc pînă la 70 m. Între mamifere menționăm delfinul care poate trece de 3 m lungime și o greutate pînă la 300 kg.

REZERVAȚII NATURALE

Varietatea vegetației și faunei ca și interesul cunoașterii ei a determinat ca în cadrul marii opere de ocrotire a naturii care se desfășoară azi în țara noastră, să se creeze în Dobrogea o seamă de rezervații naturale de un interes științific indiscutabil.

În afară de pădurea Letea din Delta Dunării, și de pădurea Valea Fagilor de la Luncavița (raionul Măcin), despre care am vorbit mai sus, la Agigea sînt ocrotite și unele plante rare care trăiesc pe nisipurile zburătoare maritime. Au fost puse sub ocrotire și multe din păsările deltei, ca pelicanul. După cum este știut, Delta Dunării este singurul loc din Europa unde se mai află această pasăre. Mai sînt ocrotiți: stîrcul alb, stîrcul lopătar, califarul alb și roșu, piciorongele și grațioasele lebede.

Recent, au mai fost create în Delta Dunării încă două mari rezervații naturale, una în regiunea Matița — Merheiu, unde cuibărește permanent pelicanul, se întîlnesc colonii de stîrci și egrete și apar frecvent nurca (Mustella lutreola) și vidra (Lutra vulgaris), iar alta la sudul brațului Sf. Gheorghe, între grindul Crasnicol și litoral, unde cuibăresc egretele, stîrcul lopătar, lebedele și cocorii. De asemenea au mai fost înființate unele rezervații temporare pentru clocit și pasaj la Somova, Uzlina, insula Popina (Razelm), regiunea Portița, Dranov și insula Sahalin, o stațiune ornitologică la Tulcea și unele observatoare ornitologice în alte puncte.

În afara deltei s-a mai pus la adăpost fauna de la Lanuri — Urluchioi din capătul sudic al lacului Techirghiol, unde apar o seamă de relicte terțiare.

În sfîrșit, în Dobrogea mai pot fi amintite și unele rezervații geologice, cum sînt calcarele de la Hîrșova, punctele fosilifere de la Aliman, Cernavodă, Seimenii Mari, peștera de la Gura Dobrogei (valea Casimcea) și dealurile calcaroase de la Fîntînița Basarab).

ÎNCEPUTURILE ȘI DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII OMENEȘTI

Omul paleolitic a apărut pe aceste locuri cu peste 100 000 de ani î.e.n. În peșterile de la Gura Dobrogei, Cheia, Topalu a răsunat atunci pentru întîia oară glasul omului care se adăpostea de frigul aspru al ultimei perioade glaciare.

Pe aceste locuri și în aceeași perioadă, viețuiau mamutul, bourul, calul sălbatic și alte animale, mînate de climatul glaciar spre același adăpost ocrotitor al peșterilor.

Lupta pentru agonisirea hranei și pentru asigurarea unui adăpost au determinat în paleolitic schimbări mari în viața omenirii primitive. Urmele de cultură materială prind glas acolo unde documente scrise nu puteau exista. Vorbesc în limbajul lor uneltele oamenilor primitivi, pietrele și rămășițele păstrate în adînc de mantia ocrotitoare a pămîntului. În peștera de la Cheia (Valea Casimcea — raionul Istria) au fost găsite vîrfuri de lance din silex, lame de silex, cuțite și alte obiecte ale omului paleolitic care a sălășluit în această grotă; pe valea Carasu, la Poarta Albă (lîngă Medgidia) la o adîncime de 12 m sub loess au fost descoperite urme osteologice de rinocer, bour și cal sălbatic. Tot pe valea Carasu, la Satul Nou, au fost descoperite unelte ale omului care trăia în paleoliticul superior.

În neolitic, o dată cu folosirea armelor și uneltelor de piatră șlefuită și producerea vaselor de lut ars, societatea omenească trece de la economia de vînătoare și pescuit la economia întemeiată pe cultivarea primitivă a plantelor și creșterea animalelor domestice. Urme de cultură ale omului neolitic au fost descoperite la Tariverde, Baia, Mangalia, Cernavodă, Rașova etc., iar în ultimii ani în apropierea gării Medgidia. Au fost scoase la lumină

săpălugi de os și un rimoc pentru desțelenit pămîntul, dovezi ale practicării agriculturii și diferite tipuri de vase ceramice, mărturie a practicării olăritului. Nu lipsesc printre obiectele descoperite și unele greutăți pentru plase de pescuit, rîșnițe cu frecători, fragmente de vatră neolitică păstrate astăzi în muzeul de arheologie din Constanța.

Dobrogea cunoaște în cursul mileniului al IV-lea î.e.n. începuturile unei culturi vechi neolitice, cultura Hamangia, răspîndită pe o arie geografică mai mare. A fost identificată în 1952 — și este documentată de la țărmul mării pînă în valea Dunării — la Baia, Hamangia, Ceamurlia de Sus, Gura Dobrogei, Constanța, Cernavodă, Mangalia. Se pare că în ținuturile dinspre mare, viața neolitică a început cu purtătorii culturii Hamangia. În această epocă, teritoriul Dobrogei se încadrează în culturile neolitice din cîmpia Dunării.

Dezvoltarea forțelor de producție, ca urmare a începerii folosirii metalelor (a bronzului), duce la o dezvoltare a agriculturii și a creșterii vitelor, iar meșteșugurile și relațiile de schimb capătă avînt. Ginta matriarhală se transformă treptat în gintă patriarhală. Bărbatul are acum un rol principal în viața tribului. Începe să apară și să se dezvolte lent proprietatea privată. În condițiile destrămării comunei primitive, de-a lungul și de-a latul Dobrogei ca și în restul țării, încep tot mai mult să prindă viață uniunile de triburi și se dezvoltă o aristocrație tribală de războinici.

Urme materiale din epoca bronzului sînt atestate la Nazarcea și Galeșul, raionul Medgidia, la Dăieni și Calfa, raionul Hîrșova, la Valea Rea și Beilic, raionul Adamclisi. Deosebit de importante sînt descoperirile făcute la Techirghiol în primăvara anului 1959, unde au fost aduse la lumină numeroase unelte de bronz: topoare, seceri de diferite tipuri, aplice ornamentale și lingouri de bronz. Un adevărat atelier de prelucrat bronzul și de turnat unelte. Aceste descoperiri dovedesc apropierea ce a existat din punctul de vedere al culturii materiale, între locuitorii din Dobrogea și cei din restul țării, în epoca bronzului.

Cea dintîi mențiune istorică a geto-dacilor apare la Herodot, în legătură cu expediția lui Darius (514—513 î.e.n.) împotriva sciților din nordul Pontului Euxin. Dacă geții din Dobrogea erau cunoscuți sub același nume ca și cei din Muntenia și Moldova, cei din Oltenia, Banat și Transilvania erau cu-

Fragmente de unelte din silex descoperite cu prilejul săpăturilor de la Cheia (Valea Casimcei) circa 50 000 de ani î.e.n.

Urme materiale (lingouri și unelte din bronz) aparținînd începutului primei epoci a fierului și descoperite la Calfa

Cazan scitic (sec. V — IV î.e.n.) descoperit la Castelu

noscuţi sub numele de daci. Faptul că geto-dacii apar sub două denumiri nu trebuie să ducă la concluzia greşită că ar fi vorba de populaţii diferite. Scriitorii antici (Strabo) recunosc unitatea etnică şi lingvistică a geto-dacilor, iar toponimia geografică (la Claudius Ptolemaios) confirmă şi ea această unitate.

Cultura geto-dacă s-a format pe teritoriul ţării din fondul local traeic. Pe acest fond s-au altoit mai tîrziu influenţele culturale primite de la populaţiile cu care geto-dacii au venit în contact. Un rol important l-au avut coloniile greceşti întemeiate pe ţărmul romînesc al Mării Negre începînd din secolul al VII-lea î.e.n. Acestea au fost: Histria, Tomis şi Callatis. Aportul acestor oraşe-state la dezvoltarea societăţii autohtone s-a simţit în mai mare măsură în Dobrogea, unde a influenţat dezvoltarea culturii materiale a geto-dacilor şi a stimulat dezvoltarea forţelor de producţie locale. Şefii triburilor locale erau dornici de cîştiguri şi amatori de a-şi procura mărfuri de lux, produse meşteşugăreşti tot mai fine, arme şi podoabe, vinuri şi untdelemn din Milet şi Rhodos, din Chios, Samos, Corint şi Atena. În schimb dădeau grînele, vitele, peştele, mierea, ceara şi sclavii.

La Tomis, ca şi în celelalte cetăţi greceşti, comerţul cu sclavii era dezvoltat; rînd pe rînd, băştinaşii erau înghesuiţi în pîntecul corăbiilor la un loc cu vitele şi luau drumul metropolelor greceşti din sud. Coloniştii au organizat cultivarea pămîntului în condiţii mai avansate, au intensificat pescuitul, au organizat exportul lemnului, cerealelor, mierii de albine ş.a. Treptat, coloniile au devenit ele însele centre de producţie locală (secolul V î.e.n.). Existenţa lor în mijlocul geto-dacilor era condiţionată şi de protecţia conducătorilor triburilor locale, plătită în bani sau prin daruri în natură.

În expediţia sa contra sciţilor (514 î.e.n.), care se aflau în stepele nord-pontice şi care încălcau adesea hotarele imperiului persan, Darius, regele perşilor, deschide drumul pe uscat de-a lungul Dobrogei, pînă la Istros. Triburile geto-dace au înfruntat trufia mîndrului rege hărţuindu-l la tot pasul.

Prin secolul al IV-lea î.e.n. în Dobrogea apar sciţii veniţi de la nordul Dunării, probabil în mai multe rînduri. Ei sînt menţionaţi, alături de populaţia getică autohtonă, de către Plinius Major, iar Dobrogea este cunoscută sub numele de Scythia Minor. Unele monumente descoperite în săpăturile arheologice atestă influenţa puternică a elementului scitic. De exemplu tezaurul de la Agighiol (raionul Tulcea), interesantul pumnal din bronz, artistic lucrat, descoperit în primăvara anului 1955 de lucrătorii fabricii de ciment din Medgidia, constituie doar cîteva dintre obiectele atestînd influenţa scitică. Păstori nomazi şi cunoscători ai uneltelor de fier, sciţii rătăcesc din loc în loc prin stepa dobrogeană, presărînd-o cu morminte în care s-au păstrat tezaure, arme şi alte diferite urme de cultură materială.

Apariţia în sînul societăţii geto-dacice a claselor antagoniste, determină crearea unor uniuni de triburi şi apoi a primei forme de organizare a statului cu un caracter sclavagist începător.

Burebista, primul conducător al statului dac, îşi întinde stăpînirea spre răsărit pînă la Marea Neagră. Strabo vorbeşte de stăpînirea lui Burebista ca de un imperiu, iar o inscripţie îl consideră „cel dintîi şi cel mai puternic dintre toţi regii care au domnit vreodată peste Tracia". El cucereşte şi distruge în parte oraşele greceşti de pe ţărmul Mării Negre. Politica externă a lui Burebista are drept obiectiv oprirea înaintării romane în Balcani, dar moartea lui (44 î.e.n.) împiedică, deocamdată, izbucnirea unui conflict. Tînărul stat dac se destramă, iar în anul 29—28 î.e.n. romanii ajung la Dunăre cucerind Dobrogea pe care o alipesc provinciei Moesia în anul 46 e.n.

În perioada care urmează, Dobrogea cucerită şi anexată imperiului roman este supusă unei intense romanizări, stăpînirea romană continuînd aici fără întrerupere timp de mai multe secole.

Romanii acordă o importanţă strategică aparte teritoriului din dreapta Dunării, construind aici numeroase cetăţi şi castre de-a lungul fluviului, deschizînd şosele şi refăcînd zidurile cetăţilor pontice. Populaţia geto-dacă autohtonă cunoaşte greul cotropirii romane,

Basorelief în marmură înfățișîndu-i pe Pluton, Proserpina și Ceres (sec. II-III e.n.) descoperit la Palazu Mare

care o exploatează nemilos, folosind-o la muncile cele mai istovitoare. Ovidiu, marele poet roman, relegat[1] la Tomis, înfățișează în „Tristele" și „Scrisorile din Pont" tabloul întunecat al condițiilor de viață ale băștinașilor la începutul erei noastre.

În această epocă apar numeroase cetăți așezate pe valea Dunării și în interiorul provinciei, ca: Noviodunum (Isaccea de azi), Troesmis (Iglița de azi), Axiopolis (lîngă Cernavodă), Capidava, Carsium (Hîrșova de azi), Tropaeum Traiani (Adamclisi). Vechile orașe grecești își păstrează sub dominația romană tradițiile culturale și limba. Dobrogea cunoaște în secolul II (epoca Antoninilor), cea mai strălucită perioadă din istoria sa veche. Pînă la jumătatea secolului al III-lea e.n. se înregistrează aici o perioadă de oarecare prosperitate economică, de care se bucură însă numai populația bogată de la orașe, în timp ce sclavii și populația satelor duc o viață mizeră și înapoiată.

1 Relegările la romani erau pedepse administrative. „Relegatio in insulam", pedeapsa aplicată lui Ovidiu, era un domiciliu forțat la Tomis, el pierzînd numai căminul nu și drepturile cetățenești sau averea.

Începînd cu mijlocul secolului al III-lea al erei noastre (anul 248) Dobrogea este cutreierată de popoarele migratoare, care vin de la nordul Dunării. Un atac pustiitor al goților distruge în cea mai mare parte orașul pontic Histria, care se reface greu, iar Tomisul este multă vreme asediat. Invazia goților dă numeroase lovituri imperiului roman. Dobrogea, ca și restul Daciei Romane, încetează de a mai corespunde rolului de apărătoare a granițelor imperiului. Romanii se retrag din Dacia la sudul Dunării, dar teritoriul Dobrogei rămîne sub stăpînire romano-bizantină pînă la începutul secolului al VII-lea.

Popoarele migratoare caută tot mai des să ajungă în Imperiul roman. După goți vin hunii, gepizii, avarii, distrugînd cetăți și orașe înfloritoare. Avarii distrug în anul 600 e.n. Tomisul, mîndra cetate înnobilată de legendele antice, care nu mai poate fi refăcută. Nici Callatisul nu mai poate supraviețui acestor atacuri pustiitoare. Imperiul bizantin, moștenitorul imperiului roman, ridică forturi pe pămîntul Dobrogei, încercînd să stăvilească trecerea acestor popoare migratoare. Un astfel de fort este construit pe un deal la Heracleia, lîngă Enisala (satul de azi din apropierea Babadagului), între anii 645 și 650. Un alt bastion de apărare numit „Cetățuia" fusese întărit pe dealul Consul, iar la Dunăre s-a construit cetatea Dinogetia. Contradicțiile modului de producție și atacurile popoarelor migratoare macină treptat bazele economice ale societății sclavagiste intrate în descompunere, creînd premisele apariției orînduirii feudale. O inscripție slavă, descoperită la

Vas din ceramică (mileniul al IV-lea î.e.n.) descoperit la Mangalia

Urnă funerară dintr-un cimitir de incinerație (sec. IX—XI) descoperită la Castelu

Mircea Vodă (raionul Medgidia), cuprinzînd numele unui oarecare Jupan Dimitrie, atestă existența unui stăpînitor feudal dobrogean în anul 943 e. n. În Dobrogea, urmele culturii feudale sînt atestate și de descoperirile arheologice de la Basarabi, Garvăn, Dinogetia, Niculițel. La sfîrșitul secolului al XI-lea pe teritoriul Dobrogei există trei mici state feudale, conduse de Tatos, Satza și Sestlav.

Ca și în trecut, în timpul orînduirii feudale, populația Dobrogei păstrează legături strînse atît cu regiunile nord-dunărene cît și cu cele bizantine de la sudul fluviului. Negustorii din Europa și din Orient manifestă un interes crescînd pentru ținuturile dintre Dunăre și mare. Tezaurele monetare din secolele XI—XIII, descoperite cu ocazia diverselor săpături, la Garvăn, Capidava, Isaccea, Iglița, Păcuiul lui Soare ș.a. cuprind un mare număr de monede de aur, bronz și argint. De asemenea, unele obiecte de lux vorbesc despre bogățiile nobilimii exploatatoare.

Pe la mijlocul secolului al XI-lea trec peste teritoriul Dobrogei ultimele valuri ale popoarelor migratoare, care se îndreaptă spre imperiul bizantin. Loviturile provocate de aceste migrații contribuie la slăbirea statului bizantin, încît prin secolul al XII-lea acesta nu-și mai poate asigura continuitatea stăpînirii sale în ținuturile pontice. De la sfîrșitul secolului al XI-lea pînă la începutul secolului al XIII-lea, dominația bizantină în Dobrogea rămîne nestabilă.

Izvoarele menționează, prin anul 1325, existența pe teritoriul Dobrogei de azi, a unui mic stat feudal, cu o însemnată populație romînească. La 1346, Balica, conducătorul acestui stat, intervine în luptele din Bizanț, trimițînd 1 000 de ostași sub conducerea lui Dobrotici și Teodor pentru a sprijini pe împărăteasa bizantină Ana de Savoia, împotriva unui pretendent la tronul imperial. Rolul deosebit al acestei mici armate trimise de Balica face ca unul din conducătorii ei, Dobrotici, să capete titlul de strateg, conducător suprem în armata imperială. În anul 1354, Dobrotici urmează lui Balica la conducerea statului de pe litoralul vestic al Pontului, care se va numi mai tîrziu, probabil după numele lui, Dobrogea.

În cadrul politicii sale îndreptate spre consolidarea statului dobrogean, Dobrotici duce lupta cu Bizanțul și cu coloniile genoveze.

Creșterea puterii statului feudal dobrogean îi neliniștește pe genovezi care, cu ajutorul turcilor, întreprind acțiuni pentru îndepărtarea lui Dobrotici. Astfel ei înlesnesc, în 1383, turcilor să dezlănțuie o mare ofensivă de cucerire în Peninsula Balcanică, lovind, printre alte state, și Dobrogea. Un rol deosebit în istoria Dobrogei, la sfîrșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea, îl are Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Romînești. Sub domnia lui Mircea cel Bătrîn (1386—1418), teritoriul Dobrogei face parte integrantă din Țara Romînească, care atinge astfel cea mai mare întindere de la întemeierea sa. Integrarea firească a Dobrogei în granițele Țării Romînești asigură țării nu numai ieșirea la Marea Neagră, dar și o mai bună apărare împotriva atacurilor noilor cuceritori apăruți la sud de Dunăre — turcii. Ca urmare a victoriilor sale împotriva turcilor, Mircea ajunge să se intituleze „domn pînă la Marea cea mare". Săpăturile efectuate la Heracleia au scos la lumină, în afara

unor obiecte din ceramică bizantină și veche romînească, un important tezaur monetar din timpul lui Mircea.

Dar în ciuda succeselor poporului în apărarea independenței țării, după anul 1417 oștile otomane ocupă Dobrogea în întregime și trec Dunărea. Imperiul otoman întărește Heracleia și Isaccea ca cetăți de apărare la hotarul de nord al provinciei, iar Marea Neagră — numită acum „Kara Deniz" — se transformă într-un adevărat „lac" turcesc pe care pot pluti numai corăbiile otomane.

Aproape cinci secole de aci înainte vîntul va împinge spre țărmul dobrogean numai caiacuri cu insignele semilunii, exploatarea otomană întrerupînd căile internaționale de comerț și gîtuind dezvoltarea economică a țărilor romîne. În același timp, armatele otomane își deschid prin Dobrogea drumuri sigure în expedițiile contra țărilor romîne. Dar nu o dată au ele de înfruntat dîrza rezistență a poporului; în secolele XV, XVI și XVII oștile romîne trec adesea în Dobrogea, peste Dunărea înghețată, atacînd cetățile turcești și urmărind trupele otomane invadatoare. Cît despre viața locuitorilor Dobrogei, aceasta devine, ca și a întregului popor romîn, pe zi ce trece mai grea, exploatării feudale adăugîndu-i-se asuprirea jugului otoman. Sultanii turci dăruiesc beilor și boierilor băștinași, credincioși Porții, mari întinderi de pămînt pe care le lucrează în dijmă țăranii obidiți.

Abia în secolul al XVIII-lea, după pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774), Dobrogea intră într-o etapă de oarecare dezmorțire. Și aici, ca și în celelalte provincii romînești, îngrădirea întrucîtva a monopolului turcesc are ca urmare o oarecare dezvoltare a agriculturii. Dar aceasta atrage după sine agravarea exploatării clăcașilor, boierii căutînd să scoată de pe moșiile lor un prisos tot mai mare de cereale marfă pentru comerț. Totodată, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea ia extindere activitatea porturilor, îndeosebi a celor de la Dunăre, și apar cîteva manufacturi.

Prin tratatul de la Adrianopol, din 1829, turcii fiind obligați de către Rusia de a renunța cu totul la monopolul lor asupra comerțului țărilor romîne, Marea Neagră încetează de a mai fi un „lac" turcesc, iar Dunărea devine o importantă arteră pentru comerțul exterior atît al Moldovei cît și al Țării Romînești.

În urma războiului de la 1877—1878, în care ostașii romîni au înscris, alături de armata rusă, pagini de eroism în lupta pentru zdrobirea trupelor turcești, Romînia își cucerește independența de stat. La Congresul de la Berlin, din anul 1878, această independență este recunoscută de cele șapte mari puteri europene. Cu acest prilej se restabilește autoritatea statului romîn asupra Dobrogei, străvechi teritoriu romînesc, iar portul Constanța asigură Romîniei ieșirea directă la Marea Neagră.

După cucerirea independenței de stat, în Dobrogea, ca și în restul țării, se creează condiții favorabile dezvoltării capitalismului. Dobrogea intră în atenția deosebită atît a capitaliștilor romîni, cît și a celor de peste hotare. Sînt construite linii de cale ferată, printre care și linia București — Fetești, apoi podul de peste Dunăre dintre Fetești și Cernavodă, stabilindu-se o legătură directă între capitala țării și Constanța. Portul Constanța este modernizat ca să poată primi și vase de mare tonaj. De asemenea sînt modernizate și porturile dunărene.

Dar industria regiunii se limita la foarte puține unități, unicul atelier mecanic construit în această perioadă, spre exemplu, fiind cel de la Constanța, înființat pentru repararea utilajului de întreținere a căii ferate Constanța — Cernavodă.

În agricultură, prin legea pentru organizarea Dobrogei, din 1880, și legea pentru reglementarea proprietății imobiliare, din 1882, statul burghezo-moșieresc romîn confiscă o bună parte din pămînturile țăranilor dijmași și imensul domeniu — fostă proprietate a sultanului, pe care, după parcelare, le vinde în rate, în primul rînd proprietarilor de mari turme de oi și herghelii de cai, negustorilor și slujbașilor statului.

Lipsa de pămînt și exploatarea cruntă împing masele din Dobrogea la luptă împotriva exploatatorilor și asupritorilor încă din primele decenii

ale secolului nostru. Încep primele acțiuni greviste ale muncitorilor și hamalilor din portul Constanța.

La 20 iunie 1905, pe străzile orașului apar grupuri de marinari revoluționari ruși, debarcați de pe crucișătorul „Potemkin". Sosirea acestora este întîmpinată cu simpatie de către populația Constanței.

În 1907, în vîltoarea marilor răscoale țărănești care cuprind întreaga țară, țăranii din comunele Hîrșova și Telița pătrund pe moșiile boierilor și dau foc conacelor. Acțiunile lor dau loc unor puternice manifestații de solidaritate în rîndurile muncitorilor de la Constanța și Tulcea.

În 1909 muncitorii petroliști din portul Constanța declară o grevă pentru a stăvili abuzurile administrației societății „Steaua Romînă". Alte greve se înregistrează în același an la fabricile „Wolf" și „Tomis". Ca urmare a acestor acțiuni ziua de muncă este redusă la opt ore și patronii sînt siliți să accepte sporuri de salariu muncitorilor.

O amploare deosebită capătă grevele din 1914 ale muncitorilor din portul Constanța ca și din alte orașe ale țării, în semn de protest împotriva încercărilor de antrenare a Romîniei în primul război mondial imperialist.

Înăsprirea exploatării maselor de la orașe și sate în timpul războiului imperialist și ecoul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie dau un și mai puternic avînt luptei revoluționare a maselor. Astfel, în ianuarie-februarie 1918, marinarii flotei romîne de pe Dunăre și din Marea Neagră refuză să participe la intervenția împotriva tinerei puteri sovietice. Pe vasele romînești din Tulcea, Chilia și din alte porturi, marinarii formează comitete revoluționare, înalță steagul roșu al revoluției și editează manifeste pe care le adresează ostașilor, muncitorilor și populației civile.

La 13 august 1920, la Constanța are loc o grevă generală, însoțită de o manifestație de stradă în semn de protest împotriva unor legi antimuncitorești și a planurilor guvernului reacționar romîn de a participa la intervenția antisovietică. În același an, muncitorii

dobrogeni participă, alături de proletariatul din țară, la marea grevă generală.

Crearea Partidului Comunist din Romînia, în mai 1921, victorie istorică a leninismului asupra oportunismului în mișcarea muncitorească din Romînia, permite unirea organizațiilor muncitorești din toate provinciile în cadrul unui partid unic, în cadrul unui partid consecvent revoluționar. Deși scos curînd în afara legii de către guvernanții reacționari, Partidul Comunist se află în fruntea tuturor marilor acțiuni de luptă ale muncitorilor și țăranilor din întreaga țară. Astfel, în anii de vremelnică și relativă stabilizare economică (1923—1929), partidul sprijină luptele țărănimii sărace din satele dobrogene împotriva exploatării moșierilor, chiaburilor și cămătarilor, exploatare înăsprită mai ales ca urmare a modului nedemocratic în care a fost aplicată reforma agrară, ciuntită, din 1921. De asemenea, partidul combate și demască fără cruțare politica de colonizare forțată a Dobrogei, teroarea și diversiunile naționaliste, mobilizînd masele țărănești la luptă împotriva dijmelor înrobitoare și a inumanelor condiții de trai create de regimul burghezo-moșieresc.

Criza economică din anii 1929—1933, accentuînd și mai mult sărăcirea maselor muncitoare, în Dobrogea, ca și în celelalte provincii ale țării, au loc numeroase greve și manifestații muncitorești, precum și mici revolte țărănești. În 1932, la Constanța are loc o manifestație a șomerilor, căreia i se alătură și populația muncitoare.

La începutul anului 1933, tot la Constanța au loc greve demonstrative și întruniri ale muncitorilor ceferiști, în semn de solidaritate cu marile acțiuni greviste ale muncitorilor de la atelierele „Grivița" din București.

În anii cînd cercurile guvernante reacționare, pentru a stăvili avîntul revoluționar al maselor, împing tot mai mult țara pe făgașul fascismului, printre publicațiile ilegale — conduse de Partidul Comunist — care activează pentru formarea unui larg front antifascist și antrenarea în această acțiune a oamenilor muncii

de toate naţionalităţile, se află şi cîteva ziare care apar în Dobrogea.

Partidul Comunist din Romînia este organizatorul şi conducătorul a numeroase greve şi manifestaţii muncitoreşti, mici revolte ţărăneşti şi acţiuni ale păturilor mijlocii orăşeneşti care au loc în această perioadă în Dobrogea, împotriva ofensivei fasciste şi a pregătirilor de război contra Uniunii Sovietice. Instaurarea dictaturii regale în februarie 1938, instaurarea în 1940 a dictaturii militare fasciste şi apoi aruncarea ţării în criminalul război antisovietic, înseamnă şi pentru masele populare dobrogene un şir nesfîrşit de suferinţe şi incalculabile pagube.

În toamna anului 1940, armatele fasciste, care ocupă ţara în baza înţelegerii cu guvernul trădător al lui Antonescu, apar şi pe străzile Constanţei. Sub ameninţarea baionetelor, muncitorii dobrogeni sînt obligaţi să lucreze 12—16 ore pe zi. Dar ca urmare a activităţii desfăşurate de comunişti, în multe fabrici şi întreprinderi din Dobrogea se produc acte de sabotaj. Astfel, la Şantierul naval, la Fabrica de armament, la Uzina electrică din Constanţa, muncitorii fac adesea să înceteze producţia. Instalaţiile militare germane din oborul Constanţei sar în aer, iar depozitele de armament de pe actualul bulevard al Republicii sînt incendiate.

Vasele petroliere sînt imobilizate timp îndelungat în portul Constanţa, iar benzina este amestecată cu substanţe care o fac inutilizabilă.

Alături de muncitori, se ridică mase tot mai largi ale ţărănimii oprimate. Formele de luptă sînt variate, începînd de la boicotarea rechiziţiilor pînă la nesupunerea la munca forţată. Ca urmare a activităţii desfăşurate în rîndurile ei de către comunişti, ţărănimea muncitoare îi ajută pe cei care nu se prezintă la încorporare sau părăsesc frontul. În octombrie 1943, în Delta Dunării, din 4 000 de ţărani chemaţi la încorporare se prezintă numai 1 500. Tot în deltă, grupuri de partizani hărţuiesc unităţile hitleriste, creîndu-le dificultăţi de navigaţie.

Furia turbată a ocupanţilor hitlerişti se revarsă mai ales asupra comuniştilor. La 22 iunie 1941 este

arestat la Constanţa utecistul Filimon Sîrbu, muncitor la Şantierul naval Constanţa. Fiu al unui muncitor ceferist, Filimon Sîrbu este condamnat la moarte de către Curtea Marţială şi executat la 19 iulie 1941, împreună cu alţi luptători antifascişti. În octombrie 1943, la Constanţa, se judecă procesul unui alt grup, de peste 100 de comunişti, acuzaţi de a fi luptat pentru cauza libertăţii poporului.

În conformitate cu planul insurecţiei armate elaborat de P.C.R., comandamentele din diverse regiuni ale ţării, printre care şi cele din Dobrogea, primesc la 23 August 1944, un apel prin care li se cere să blocheze acolo unde se află, forţele hitleriste şi să le dezarmeze. Corpul 2 Armată, cu toate forţele aflate în Dobrogea, are misiunea să lichideze trupele germane din această parte a ţării, să împiedice sosirea de noi trupe de peste frontiera romîno-bulgară şi să stăvilească retragerea trupelor germane din Dobrogea. Forţele de pe mare ale marinei militare împiedică strecurarea armatelor germane în deltă, respingînd orice încercare de debarcare a trupelor hitleriste pe litoral. În acest timp, se duc lupte înverşunate între forţele patriotice şi trupele hitleriste, pentru dezarmarea cotropitorilor şi apărarea întreprinderilor, satelor şi oraşelor de la distrugere.

Unităţi ale Diviziei a 9-a infanterie şi ale Regimentului 5 Marină, în cooperare cu forţele fluviale romîne, lichidează rezistenţa hitleristă de la Hîrşova, Cernavodă şi Feteşti, oprind orice încercare a trupelor germane de a trece Dunărea în Muntenia.

Victoria insurecţiei armate din August 1944 reprezintă pentru Dobrogea, ca şi pentru întreaga ţară, începutul unei ere noi. Imediat după 23 August 1944, cînd în faţa întregului popor stă sarcina lichidării rămăşiţelor fasciste din interior, care încearcă să tărăgăneze participarea ţării la războiul antihitlerist şi să agraveze dezorganizarea economiei, populaţia muncitoare din Dobrogea trece la acţiuni hotărîte pentru democratizarea aparatului de stat şi înfăptuirea unor măsuri menite să pună capăt dominaţiei cercurilor reacţionare exploatatoare. Astfel, muncitorii din Constanţa, Tulcea şi alte oraşe impun în toamna anului

1944 alungarea elementelor fasciste din conducerea prefecturilor, primăriilor și chesturilor de poliție și înlocuirea lor cu oameni devotați poporului, ieșiți din rîndurile poporului. Văzînd că miniștrii reacționari din guvern se opun înfăptuirii reformei agrare, delegați ai comitetelor sătești din județul Constanța se adună în ziua de 15 februarie 1945 în orașul Constanța și hotărăsc, în cadrul unei mari întruniri, împărțirea pămînturilor moșierești țăranilor fără pămînt sau celor cu pămînt puțin. Nici ordinele miniștrilor reacționari, nici opoziția organelor de represiune locale nu pot stăvili elanul țăranilor muncitori care, sub conducerea P.C.R., în sate și comune ca Amzacea, 2 Mai, Lanuri, Cumpăna, Basarabi etc. trec de îndată la aplicarea reformei mult așteptate.

Aprilie 1958. La Constanța, mii de țărani colectiviști veniți din toată țara discută în cadrul unei consfătuiri problemele dezvoltării agriculturii socialiste

Alături de întregul popor, oamenii muncii din Constanța și din celelalte orașe și comune ale regiunii sărbătoresc, an de an, cu entuziasm aniversarea zilei de 23 August 1944, ziua eliberării țării de sub jugul fascist

După instaurarea, la 6 martie 1945, a primului guvern democrat din istoria țării și trecerea, în 1947, la etapa nouă de construire a socialismului, viața regiunii Dobrogea și a locuitorilor ei pășește pentru prima oară pe făgașul unei dezvoltări reale, continue, multilaterale. Transformările revoluționare care au loc în

toată țara, se reflectă în Dobrogea printr-o serie întreagă de realizări importante în toate domeniile, realizări care au schimbat în cîțiva ani înfățișarea regiunii.

Dobrogea cunoaște din plin roadele politicii statului democrat-popular de industrializare socialistă a țării, de reorganizare socialistă a satului (e prima regiune în care s-a înfăptuit colectivizarea agriculturii), de ridicare a nivelului material și cultural al oamenilor.

POPULAȚIA ȘI ÎMPĂRȚIREA TERITORIAL-ADMINISTRATIVĂ

Populația. La recensămîntul din 21 februarie 1956, regiunea Dobrogea număra 474 581 locuitori. Față de anul 1930, cînd populația era numai de 376 803 locuitori, creșterea pînă în 1956 este de peste 30%. La 1 iulie 1962 numărul populației după date calculate, a ajuns la 662 967 locuitori.

Creșterea populației se datorește nu numai sporirii natalității, dar și scăderii mortalității, sporul natural fiind în 1963 de 11,5‰.

Sub regimul burghezo-moșieresc, Dobrogea era printre primele provincii din țară în ceea ce privește mortalitatea și între ultimele în privința sporului natural. Îmbunătățirea continuă a nivelului de trai și asigurarea unei asistențe sanitare eficace au curmat în ultimii ani pentru totdeauna flagelul bolilor și mai ales al bolilor cu răspîndire în masă, în special în mediul rural, unde acestea făceau cu deosebire ravagii. Unele boli, ca pelagra și malaria, au dispărut complet.

Schimbări s-au produs și în ceea ce privește raportul dintre populația urbană și cea rurală. Dacă în 1930 indicele populației urbane în cadrul regiunii era de 25%, azi, ca urmare a politicii de industrializare socialistă a Dobrogei, ca și în întreaga țară trece de 36% (față de 32,1% media pe țară). Aproape 3/4 din populația muncitoare a regiunii este ocupată în industrie, agricultură și construcții.

În ceea ce privește repartiția teritorială, se observă că densitatea medie a populației pe regiune este de 41,5 pe km² (față de 78,7 media pe țară) și față de 24,4 locuitori pe km² în 1930.

În regiunea Dobrogea alături de romîni locuiesc tătari, turci, ucrainieni și alții. Minoritățile naționale întrunesc 11,6% din populația regiunii.

În trecut guvernanții reacționari semănau ura și vrajba între naționalități. Acestea erau supuse unor discriminări în toate sectoarele de activitate. Cu

ajutorul administrației de stat, armatei, școlii, minoritățile naționale erau umilite, batjocorite, supuse unor desnaționalizări forțate, fiind menținute într-o completă stare de înapoiere culturală.

În anii puterii populare, ca urmare a rezolvării problemei naționale, viața minorităților din Dobrogea — ca și a celor din întreaga țară — s-a schimbat radical. Astăzi, aceste populații se bucură de aceleași drepturi ca și romînii cu care, înfrățiți, muncesc cot la cot la desăvîrșirea construcției socialiste în patria comună, Republica Populară Romînă.

Împărțirea administrativă. Regiunea Dobrogea cuprinde în prezent 7 raioane (Adamclisi, Hîrșova, Istria, Măcin, Medgidia, Negru Vodă și Tulcea), 8 orașe raionale (Babadag, Cernavodă, Hîrșova, Isaccea, Măcin, Medgidia, Sulina și Tulcea) și 149 comune.

Deosebit de aceste raioane și avînd în vedere importanța sa, orașul Constanța a căpătat un regim asemănător regiunilor. Teritoriul administrativ al acestui oraș formează o fîșie în lungul litoralului de la Năvodari la Mangalia. Pe acest teritoriu se află orașul Constanța cu localitățile subordonate din punct de vedere administrativ: Mamaia, Palazu Mare, Eforie-Nord, Eforie-Sud, Techirghiol, Mangalia și comunele Agigea, 23 August, Năvodari, Ovidiu și Tuzla.

Orașele regiunii sînt așezate fie în lungul Dunării (Cernavodă, Hîrșova, Măcin, Isaccea, Tulcea și Sulina), fie pe litoral (Constanța, Eforie, Techirghiol, Mangalia) fie pe Valea Carasu (Medgidia). Cît privește așezările rurale, acestea se înșiră mai ales în lungul Dunării și pe litoral, iar în interior pe axul Văii Carasu, de-a lungul căii ferate Cernavodă—Constanța. În deltă, cele 38 de așezări existente, din care una este orașul Sulina, ocupă suprafața grindurilor.

SCURTĂ CARACTERIZARE ECONOMICĂ

În trecut, Dobrogea era cunoscută ca cea mai săracă și înapoiată regiune a țării. Cu toate că în pămîntul acestui colț de țară se află diverse surse de materii prime, economia regiunii era slab dezvoltată. În industrie, atenția capitaliștilor se îndrepta numai spre acele sectoare din care cu mici investiții se puteau obține profituri cît mai mari.

Transformările revoluționare și înfăptuirile survenite în anii regimului democrat-popular au schimbat din temelie vechile rînduieli, creînd o regiune prosperă în plină dezvoltare și cu perspective tot mai luminoase.

Aplicarea consecventă a politicii statului, de industrializare socialistă și de repartizare rațională a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, s-a concretizat și în Dobrogea prin construirea unui mare număr de întreprinderi, prin lărgirea capacității de producție a celor existente, prin crearea posibilităților de valorificare a tuturor resurselor naturale.

Ca urmare a acestei politici, producția globală a industriei pe întreaga regiune s-a dezvoltat continuu, ajungînd în anul 1962 la o creștere de peste șase ori față de anul 1950. Dacă în 1938 numărul muncitorilor industriali din regiune era în jurul a 2 000, în prezent, în cele aproape 70 de întreprinderi industriale socialiste existente lucrează peste 109 000 de muncitori.

Industria energetică, una din ramurile cheie ale industrializării socialiste, s-a dezvoltat și în Dobrogea într-un ritm rapid. În anul 1952 a fost dată în producție termocentrala Ovidiu. În 1960 s-a realizat conectarea Dobrogei la sistemul energetic național. În prezent producția de energie electrică a Dobrogei este de peste 15 ori mai mare decît în anul 1938.

Industria constructoare de mașini și de prelucrare a metalelor din regiune, fabrică azi nave moderne

Termocentrala de la Ovidiu

Întreprinderea de prefabricate și materiale de construcții de la Palas — Constanța

Fabrica de ciment din Medgidia

de transport și execută reparații la vase de mare tonaj. Șantierul naval de la Constanța, a fost mult lărgit și dotat cu utilaj modern. Șantierele navale de la Tulcea și de la Sulina construiesc și repară ambarcațiuni de mic tonaj, necesare

valorificării resurselor din deltă. La Medgidia, o întreprindere nouă de utilaj metalurgic (I. M.U.M.) fabrică, diferite mașini și piese de schimb. La Saligny a fost mărită și utilată cu mașini moderne, fabrica de șuruburi, iar la Constanța funcționează cu capacitate de producție lărgită o fabrică de ambalaje metalice.

Industria materialelor de construcție a căpătat numai în acești ani o largă dezvoltare. Sînt vestite carierele de granit din munții Măcinului, de la Greci, Turcoaia, Iacobdeal și Măcin. O mare răspîndire au apoi calcarele și gresiile calcaroase. Carierele de la Topalu (raionul Hîrșova), Cernavodă și Medgidia (raionul Medgidia) aprovizionează cu materie primă fabricile

Uzina de superfosfați de la Năvodari

de ciment, iar cele de la Abrud, Daleni, Cocargea sînt folosite pentru fabricarea varului. A fost modernizată cariera de calcar de la Zebil (raionul Istria) și cele de la Nicolae Bălcescu și Dorobanțu (raionul Medgidia); calcarele de culoare roșie și neagră de la Niculițel, șlefuite, sînt folosite la ornamente. La Basarabi, Cuza Vodă, Istria, se găsesc zăcăminte importante de argilă caolinoasă. Industria lianților cuprinde în primul rînd cele două fabrici de ciment de la Cernavodă și de la Medgidia. Fabrica de ciment de la Medgidia, este una dintre cele mai mari și mai moderne din R.P.R. Tot la Medgidia au fost construite fabrici de var, cărămizi refractare și țiglă. Alte cuptoare de var funcționează din plin la Hîrșova, Dorobanțu și Tîrgușor. La Mamaia și Cobadin au fost construite alte fabrici de cărămizi, iar la Palas o întreprindere de prefabricate accelerează ritmul marilor construcții de pe litoral.

Industria chimică — o ramură nouă în regiune — se mîndrește azi cu marele combinat chimic de la Năvodari, unul dintre giganții industriei chimice românești, producător de superfosfați, îngrășămînt necesar agriculturii moderne, și de acid sulfuric, atît de util în alte ramuri ale industriei. La Palas a fost construită, în anii puterii populare, o fabrică de semiceluloză avînd ca materie primă paiele. Utilată cu mașini dintre cele mai moderne, această fabrică valorifică mari cantități de paie neutilizate în trecut.

Dar regiunea Dobrogea este azi și cea mai mare producătoare de stuf din țară. În trecut, această prețioasă materie primă nu avea decît întrebuințări cu totul locale, fiind folosită pentru acoperitul caselor, pentru garduri și cotețe, ca nutreț sau chiar ca combustibil.

Astăzi, valorificarea industrială a stufului se află în centrul atenției statului, dată fiind importanța pe care o prezintă această bogăție pentru întreaga economie națională. Stuful s-a dovedit a fi o materie primă extrem de prețioasă. Din el se pot fabrica numeroase produse. Din tecile și nodurile sale se obține celuloză, alcool etilic, drojdie furajeră uscată, furfurol, glicerină și xiloză, acid trioxiglutaric care este un înlocuitor al acidului citric. Din rizomii stufului se capătă alcool, amidon și drojdie furajeră. Prin hidroliza totală a deșeurilor de stuf rămîne lignina care prin brichetare devine un bun combustibil. De asemenea lignina poate înlocui și negrul de fum în industria produselor de cauciuc.

Fabrica de semiceluloză de la Palas

Recoltarea stufului în deltă

Suprafața stufăriilor din toată zona inundabilă a Dunării este de 355 000 ha, din care numai în deltă se găsesc 260 000 ha, adică peste 73%. Pentru o exploatare rațională a stufului, au fost realizate vaste

Combinatul pentru prelucrarea peștelui (halele frigorifice) din Tulcea

Combinatul pentru condiționarea, depozitarea și îmbutelierea vinului din Constanța

lucrări hidrotehnice(diguri, canale, stăvilare etc.) și s-au întocmit amenajări speciale în vederea recoltării și depozitării. Lucrările de recoltare sînt azi complet mecanizate. La Maliuc s-a creat în scurt timp o mare

bază experimentală stuficolă, iar la Mila 28, în inima deltei, a luat ființă o școală pentru ridicarea calificării cadrelor de mecanizatori.

Pentru prelucrarea stufului s-a construit un combinat la Brăila, în regiunea Galați, iar în regiunea Dobrogea, la Tulcea, o fabrică de mucava și paste semichimice și o fabrică de plăci aglomerate.

Industria alimentară a regiunii, dezvoltată prin valorificarea unor materii prime variate, provenite atît din agricultură cît și din exploatarea peștelui, dispune de o serie de întreprinderi, create în marea lor majoritate în anii regimului democrat-popular. Astfel, la Tulcea se află o fabrică de conserve de legume și un combinat de prelucrare a peștelui. Industria vinurilor și a băuturilor alcoolice este localizată în jurul podgoriei de pe dealurile de la Basarabi. La Constanța au fost create în ultima vreme o mare întreprindere pentru condiționarea, depozitarea și îmbutelierea vinurilor, o fabrică de produse lactate și una de conserve de legume. Industria morăritului este bine dezvoltată la Constanța și Tulcea, cea de ulei și biscuiți la Constanța, cea de preparate din carne la Constanța, Tulcea și Hîrșova etc.

S-a dezvoltat de asemenea **cooperația meșteșugărească** și **industria locală**. Cooperativele meșteșugărești existente la sfîrșitul anului 1962 cuprindeau peste 600 unități de deservire a populației în diverse ramuri ca: pielărie, încălțăminte, confecții, prelucrarea lemnului și metalelor. Industria locală valorifică complex resursele locale, furnizînd o întreagă gamă de produse de larg consum în scopul satisfacerii nevoilor populației.

Industria regiunii Dobrogea este în plin avînt și cunoaște un ritm de dezvoltare neîntîlnit în trecut.

În economia regiunii, **agricultura** are o importanță de prim ordin. În trecut, aproape jumătate din terenurile agricole se găseau în stăpînirea moșierilor și a chiaburilor. Statisticile vremii, mărturie a unor timpuri apuse, arată că 6 700 mari proprietari și chiaburi dețineau 350 000 ha teren arabil, în timp ce 64 000 familii de țărani săraci stăpîneau 334 000 ha. Cea mai mare parte dintre aceștia aveau mai puțin de 0,5 ha teren agricol. Mica gospodărie țărănească era fărî-

Strîngerea recoltei de pe ogoarele dobrogene se face azi cu mijloace mecanizate

mițată, iar micul producător nu dispunea de mijloace de muncă.

În condițiile transformării socialiste a agriculturii au fost luate măsuri pentru asigurarea unui progres rapid al acestui important sector al economiei Dobrogei.

Datorită unei munci politice susținute a fost posibil ca încă din anul 1957 întreaga țărănime muncitoare din regiune să pășească — prin liber consimțămînt — pe calea colectivizării. În 1963 în regiune existau 259 gospodării agricole colective, care aveau în folosință aproximativ 60% din suprafața agricolă a regiunii. Suprafața agricolă a Dobrogei era în același an de 946 000 ha (circa 60% din întinderea regiunii). Din totalul acestei suprafețe, terenurile arabile dețin un procent de 80%.

Pentru introducerea tehnicii mecanizate, prin grija statului a fost creată o largă rețea de stațiuni de mașini și tractoare (S.M.T.-uri), dispunînd de un inventar agricol care depășește cu mult pe cel existent în întreaga țară sub regimul burghezo-moșieresc. Lucrările de bază — arăturile, însămînțările, recoltatul păioaselor și prășitul — sînt azi complet mecanizate. În 1963, în gospodăriile colective din regiune au lucrat mai mult de 3 000 de tractoare, 2 300 combine, peste 3 300 de semănători și mii de alte mașini agricole moderne ale stațiunilor de mașini și tractoare. În Dobrogea există 55 gospodării agricole de stat, dispunînd de circa 40% din terenul agricol al regiunii.

Dar crearea condițiilor pentru dezvoltarea agriculturii în acest colț al țării cerea și rezolvarea altor probleme de importanță covîrșitoare. Problema combaterii secetei și a extinderii fondului funciar a fost în primul rînd luată în studiu. Începînd încă din 1949, au fost plantate în stepa centrală dobrogeană perdele de protecție, mai ales în bazinul Văii Carasu, pe cumpenele de apă și pe coastele rîpelor și văilor. Mare atenție s-a acordat terenurilor irigabile. Sistemul de irigație din Dobrogea de mijloc (pe Valea Carasu) irigă o suprafață de aproape 200 000 ha.

Stațiunile de mașini și tractoare din satele dobrogene dispun de un mare număr de mașini agricole noi

De altfel, pentru studierea problemelor legate de extinderea fondului funciar, la Constanţa a fost înfiinţat un centru pentru combaterea eroziunii solului.

Concomitent cu aceste acţiuni, s-au extins lucrările de desecare şi indiguire în Valea Carasu şi lunca Dunării. De asemenea se fac lucrări pentru amenajarea şi fertilizarea nisipurilor şi sărăturilor mai frecvente pe litoral. Tot pentru asigurarea condiţiilor de dezvoltare a agriculturii, statul pune la dispoziţia ţăranilor din regiune importante cantităţi de îngrăşăminte organice şi minerale.

Un număr însemnat de cadre cu pregătire medie sau superioară — agronomi, zootehnicieni, medici veterinari şi alţi specialişti — sprijină astăzi activitatea ţăranilor colectivişti. În regiune a luat fiinţă, Staţiunea experimentală „Dobrogea", cu următoarele secţii de cercetări: una pentru cercetări agricole, la Valul lui Traian, alta pentru cercetări hortiviticole la Basarabi, şi a treia pentru cercetări zootehnice, la Palas.

Brigăzi ştiinţifice colindă satele Dobrogei, ca şi întreaga ţară, iniţiind pe ţăranii colectivişti într-o serie de probleme legate de practica construcţiei socialiste la sate. În gospodăriile agricole colective, aproape 400 de specialişti cu pregătire superioară aduc un aport din ce în ce mai însemnat la aplicarea în practică a metodelor agrotehnice înaintate.

În 1963 producţia de cereale a Dobrogei reprezenta 9,5% din producţia pe ţară. În anii 1962 şi 1963 producţia de cereale, mai ales de grîu şi porumb, a fost în medie de aproape 2 000 kg grîu şi 2 500 kg porumb boabe la ha. Asemenea rezultate s-au obţinut pe acelaşi pămînt al Dobrogei care în 1938 de-abia putea da o producţie medie de 410 kg grîu şi 700 kg porumb boabe la hectar.

Culturile tehnice reprezintă un procent de 10% din suprafaţa arabilă a regiunii. În afară de sfecla de zahăr, se cultivă îndeosebi floarea-soarelui. În anul 1963 s-au obţinut în Dobrogea pînă la 1 757 kg floarea-soarelui la ha.

Mare extindere a luat în ultimii ani cultura legumelor şi a cartofului. Zone legumicole puternice

Secţia de cercetări zootehnice de la Palas a Staţiunii experimentale „Dobrogea"

au fost create în jurul Constanţei şi pe litoral, apoi în jurul oraşelor Cernavodă, Medgidia, în zona Babadag, Hîrşova, Băneasa şi Negru Vodă.

De asemenea se dezvoltă într-un ritm rapid **viticultura** şi **pomicultura**. Viţa de vie, care constituie o bogăţie de seamă a regiunii, a ridicat în ultimii ani Dobrogea la rangul de mare podgorie a ţării. Podgoriile dobrogene deţineau în 1962, 12 400 ha. Cele mai cunoscute sînt zonele viticole de la Basarabi, Murfatlar, Ostrov, Nazarcea, Sarica şi Niculiţel. La concursurile naţionale şi internaţionale multe dintre vinurile podgoriilor dobrogene au obţinut numeroase medalii de aur şi argint. Astfel, între anii 1957—1962, numai vinurile de la Murfatlar au obţinut 22 medalii de aur, 19 medalii de argint şi 4 medalii de bronz la concursurile internaţionale şi republicane de la Bucureşti, Budapesta, Lubliana, Montpellier, Langemlors (Austria) ş.a.

Pomicultura ocupă cele mai întinse suprafeţe în raioanele Medgidia, Tulcea şi Adamclisi (toate la un loc deţin 2/3 din numărul pomilor fructiferi din regiune). Caracteristic în structura livezilor dobrogene este predominarea caisului (aproape 60% din numărul arbo-

În regiunea Dobrogea se întîlnesc numeroase turme de oi cu lînă fină

rilor). Se cultivă de asemenea pruni, cireşi, piersici etc. Încercări cu bune rezultate pentru introducerea unor specii pomicole subtropicale s-au făcut la Tulcea, Sarica, Cocoş, Mangalia, Babadag şi Ostrov.

Pentru dezvoltarea **sectorului zootehnic** din regiune, în cursul ultimilor ani s-a acordat o deosebită grijă asigurării bazei furajere care să permită creşterea efectivului de animale. Pentru sporirea efectivului de animale s-a trecut la organizarea unor ferme puternice în unele gospodării agricole colective, precum şi la organizarea unui centru regional de incubaţie de mare capacitate. Dintre animale, ovinele reprezintă peste 1 300 000 capete dintre care peste 99% oi cu lînă fină şi semifină. Regiunea Dobrogea este prima pe ţară în ceea ce priveşte numărul oilor cu lînă fină şi semifină. Bovinele, peste 179 000 capete, din care circa 35% vaci cu lapte, sînt mai numeroase în raioanele Tulcea, Negru Vodă şi Medgidia.

Creşterea albinelor constituie în regiunea Dobrogea o importantă îndeletnicire. Baza meliferă este asigurată din plin în lunca şi Delta Dunării şi în pădurile de tei din munţii Măcinului sau de pe dealurile din jurul Babadagului.

Pescuitul o altă ramură specifică în economia Dobrogei, se practica neraţional în trecut, iar valorificarea prodnselor pescăreşti era aproape inexistentă. Din apele care înconjură pe trei laturi regiunea Dobrogea, nu se scoteau mai mult decît 4 000—4 500 tone de peşte anual.

De la pescuitul primitiv de altădată s-a trecut în anii regimului democrat-popular la un pescuit absolut modern. Organizaţi în brigăzi complexe de muncă, pescarii din întreprinderile piscicole de stat sau din gospodării colective lucrează astăzi cu unelte

Culesul strugurilor la G.A.S. Murfatlar

Din Dunăre se pescuiesc mari cantităţi de sturioni

perfecționate. În diferite centre ale Dobrogei au fost amenajate stațiuni de reproducere artificială, pepiniere piscicole și au fost create noi întreprinderi de preparare, conservare și transportare a peștelui. Recent în inima deltei, la Obretin, s-a trecut la amenajarea unei mari pepiniere piscicole. La Enisala s-a creat un centru pentru producerea icrelor embrionate de șalău, necesar populării bălților. De asemenea, la Sarinasuf a fost amenajată o mare pepinieră piscicolă cu o suprafață de 514 ha. O altă pepinieră s-a instalat la Calica — Hagighiol. Cherhanale moderne și ghețării cu mare capacitate de primire, condiționare și conservare a peștelui pot fi întîlnite azi la Sulina, Sf. Gheorghe, Jurilofca, Perișor, Portița, Dunavăț, Mila 23 și în multe alte părți ale domeniului piscicol din Dobrogea. Flota de pescari a fost înzestrată cu vase ultramoderne, construite de șantierele noastre navale. Domeniul principal piscicol al regiunii îl constituie Delta Dunării, care singură furnizează jumătate din cantitatea anuală de pește a țării. Ea dispune de o faună piscicolă foarte variată, formată atît din specii proprii, cît și din pești migratori. În deltă se pescuiesc 90% din sturioni, se prepară 90% din caviar și se pescuiesc 80% din scrumbiile de Dunăre. În medie, producția anuală de pește a deltei este de 10—12 milioane kg. Cele mai mari cherhanale se întîlnesc la Pardina, Tatanir, Chilia Veche, Periprava, Gorgova, Matița, Crișan, Roșuleț, Caraorman, Dunavăț, Ivancea, Perișor, Chituc, Dranov și Uzlina. Al doilea domeniu piscicol îl formează Marea Neagră și lacurile litorale.

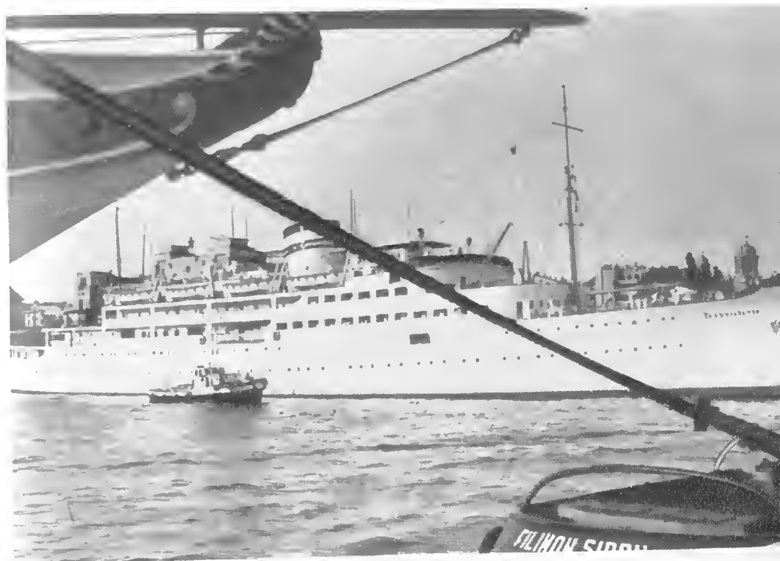
Din Marea Neagră se recoltează circa 15% din cantitatea anuală de pește a țării. În pescuitul de litoral predomină scrumbiile de Dunăre, hamsiile, morunii, nisetrii, păstrugile și alte specii. În pescuitul de larg, delfinul este cel mai căutat dintre pești, dată fiind valoarea lui ca materie primă în multiple ramuri ale industriei.

O bună parte din peștele recoltat se prepară sub formă de semiconserve (sărat sau afumat) chiar la cherhanale. Se conservă prin sare mai ales peștele marin: hamsia (Engraulis encrasichobus pontiens),

gingirica (Clupeonella delicatula), scrumbia albastră (Scomber scombrus), chefalul (Mugilchephalus), stavridul (Trahurnus mediteraneus). Pentru afumat sînt alese mai mult speciile din Delta Dunării: plătica (Brama brama), văduvița (Leneiscus idus), avatul (Aspius aspius), iar dintre cele din Marea Neagră — nisetrul și morunul (preparat sub formă de batog). Aceste specii, la care se mai adaugă crapul (Cyprinus carpio) și scrumbia de Dunăre (Alosa pontica) se prelucrează și sub formă de conserve, la marele combinat piscicol de la Tulcea.

Icrele negre recoltate de la speciile de sturioni, icrele de crap, știucă și plătică se prelucrează sub formă de conserve și semiconserve mai ales la Jurilofca și Sf. Gheorghe. Din ficatul de rechin se extrage un ulei folosit în medicină. Un alt produs pescăresc este uleiul de delfin, folosit în industrie. Cît despre pielea

Motonava „Transilvania", unul din cele mai mari și mai moderne vase romînești de călători

Interiorul unui nou magazin din Constanța

acestuia, ea are întrebuințare în marochinărie și la confecționarea de încălțăminte.

Deșeurile de pește își găsesc și ele o întrebuințare la fabricarea unor subproduse pescărești (făina de pește, guanina, uleiul de pește etc.).

Vînatul este deosebit de bogat în Dobrogea. De altfel nici una din regiunile țării nu se bucură de un atît de mare renume în domeniul vînatului ca Dobrogea, iar din cadrul regiunii, în primul rînd delta.

Vînatul cu păr numără în deltă vreo douăsprezece specii. Dintre acestea mistrețul de baltă (Sus scrofa) este vînat cel mai mult în zona bălților Matița, la Dranov și în grindurile Ivancea, Crasnicol și Caraorman, iar iepurele mai mult în pădurea Letea. Menționăm dintre mamifere: lupul de stuf (Canis lupus), vulpea (Vulpes vulpes vulpes), dihorul (Mustella putoris), nevăstuica (Mustella nivalis), pisica sălbatică (Felix silvestris), vidra (Lutra lutra lutra) și nurca (Mustella lutreola) — acestea două din urmă căutate pentru blana lor prețioasă.

Lumea păsărilor oferă de asemenea un vînat variat. În diferite zone ale regiunii se vînează gîște sălbatice (Anser albifrons), gîrlițe (Anser), cocori (Megalornis grus), rațe (Anatinae, Fuligulinae), becaține (Capella galina), sitari (Scopopax rusticola rusticola) ș.a.

Dezvoltare mare au luat în ultimii ani **transporturile** de toate felurile din regiune. Transporturile pe apă, și dintre acestea cele maritime au importanța cea mai mare. Nouăzeci și opt la sută din traficul maritim al țării se desfășoară prin portul Constanța. Dintre celelalte porturi maritime dobrogene, Sulina capătă din an în an o dezvoltare tot mai mare ca port de transbordare.

Transporturile fluviale sînt deservite de Dunăre între Călărași și Sulina.

Principalele curse pe Dunăre, care interesează turismul în Dobrogea, sînt: Brăila — Galați — Sulina, Brăila — Chilia Veche — Periprava, Brăila — Măcin — Piatra Frecăței, Tulcea — Sf. Gheorghe, Brăila — Oltina (prin Cernavodă), Brăila — Mărașu (în balta Brăilei), Cojocaru — Hîrșova și Călărași — Ostrov. Itinerariile acestea străbat drumuri splendide, pe care orice turist, care vrea să cunoască frumusețile Dobrogei, trebuie să le parcurgă.

Pe sectorul Dunării fluviale, cel mai de seamă port este Cernavodă. Celelalte porturi: Hîrșova, Măcin, Isaccea și Tulcea sînt porturi de cabotaj. Cît despre

Școală nouă la Medgidia

Noi construcții în orașul Tulcea

Tulcea, acesta este considerat „poarta deltei", punct de ramificare a itinerariilor fluviale în deltă.

Lungimea totală a liniilor de cale ferată de pe teritoriul Dobrogei este de peste 400 km. Circulația feroviară este dirijată pe două direcții, una în sensul paralelei între Cernavodă și Constanța și alta în sensul meridianelor între Tulcea și Negru Vodă. Ambele sensuri se întretaie la Medgidia. Rețeaua aceasta este completată cu traseul Constanța — Mangalia (43 kilometri) care deservește toate stațiunile de pe litoral și o cale ferată nou construită: Constanța—Palas — Năvodari — Cogealia — Dorobanțu (70 km).

Transporturile rutiere se făceau în trecut pe o rețea rudimentară de drumuri. Astăzi regiunea Dobrogea dispune de o rețea de peste 5 400 km. Marile trasee rutiere asfaltate au drept punct de convergență orașul Constanța. Ele vin dinspre Galați — Brăila (prin Tulcea), dinspre București (prin Vadul Oii — Hîrșova), dinspre Cernavodă, de la Călărași (prin Ostrov); de la Negru-Vodă și de la Mangalia. Legătura peste Dunăre se face prin poduri plutitoare în punctele: Galați — 23 August, Brăila — Smîrdanul Nou, Giurgeni — Vadul Oii și Ostrov — Călărași.

Dar legătura cea mai scurtă și mai rapidă rămîne pe calea aeriană, curse regulate asigurînd transporturile cu avioane de pasageri, moderne, în condiții optime și cu tarife de transport reduse.

Desigur, toate aceste realități noi din economia Dobrogei au avut ca urmare, ca și în celelalte regiuni ale țării, o simțitoare creștere a nivelului de trai al populației. Dezvoltarea industriei, agriculturii socialiste, a transporturilor, a creat și în Dobrogea posibilitatea sporirii producției bunurilor de larg consum, ridicarea bunei stări generale. Astfel volumul vînzărilor de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist a crescut în 1963, față de 1959, cu peste 50 %.

Veniturile bănești ale populației au crescut în 1963 cu 20,5% față de anul 1961. Astăzi, în satele dobrogene, colectiviștii se îmbracă și se hrănesc mai bine, trăiesc o viață civilizată. Ei nu mai au, ca atunci cînd erau pălmași sau lucrau peticul lor de pămînt, grija zilei de mîine. Întrebarea „Ce vom face la bătrînețe?" nu-i mai neliniștește. Ca și în alte gospodării agricole colective din țară, în tot mai multe gospodării agricole colective din Dobrogea sînt create fonduri speciale, destinate ajutoarelor de bătrînețe sau de invaliditate.

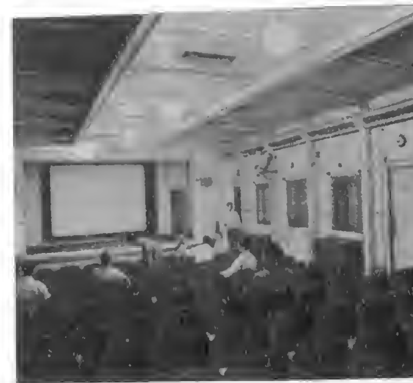
Și în cele mai retrase colțuri ale deltei este asigurată asistența medicală a populației, grație vaselor sanitare

Realizări deosebite au fost înregistrate pe linia construirii de locuințe. În anii 1962 — 1963 au fost date în folosință peste 3 000 de apartamente, iar oamenii muncii și-au construit peste 5 000 de case. La sate peste 46 000 de familii de colectiviști și-au construit în ultimii ani case noi.

În anii puterii populare s-au cheltuit sume însemnate pentru dezvoltarea în regiune a învățămîntului, culturii, ocrotirii sănătății, sportului. Dobrogea era în trecut provincia unde analfabetismul cuprindea peste 90% din populație. Azi această rușinoasă plagă a fost definitiv lichidată.

La începutul anului școlar 1962—1963 au fost date în folosință încă 200 noi săli de clasă. Azi nu există sat în cuprinsul regiunii, fără școală. În anul școlar 1962—1963 în școlile de cultură generală învățau peste 127 000 elevi. Au fost înființate în ultimii ani numeroase școli profesionale de meserii și școli tehnice de maiștri, unde se pregătesc mii de cadre de specialiști. În regiune funcționează azi 364 cămine culturale și 11 case de cultură. O rețea întreagă de teatre, cinematografe, muzee, școli populare de artă, case de creație și alte

Sala de spectacole a unuia din vasele culturale care străbat satele din deltă

instituții de artă stau azi la dispoziția unui public larg.

Cartea a pătruns pînă în cele mai îndepărtate sate ale regiunii. Azi Dobrogea numără aproape 400 biblioteci, cu peste 1 000 000 volume.

Activitatea de cultură fizică și sport a luat de asemenea o mare dezvoltare, căpătînd un caracter de masă. Au luat ființă numeroase colective sportive, nu numai în orașe ci și la sate. La Constanța a fost construită o nouă sală de sport cu o capacitate de 3 000 locuri și stadionul sportiv cu o capacitate de 35 000 locuri.

Prin dezvoltarea rețelei de unități sanitare, sporirea continuă a personalului medical calificat și extinderea largă a asistenței medicale, boli care făceau ravagii altădată în Dobrogea, ca malaria și pelagra, au dispărut cu totul. Unități sanitare amenajate pe vase speciale cutreieră pînă și cele mai îndepărtate colțuri ale deltei. Înzestrate cu tot utilajul medical necesar diferitelor tratamente, aceste adevărate policlinici plutitoare asigură asistență medicală pescarilor și familiilor lor chiar la locul de muncă. Rețeaua sanitară e întregită de caravanele stomatologice care străbat întregul teritoriu al regiunii.

Grandioasele construcții ridicate în ultimii ani pe litoral asigură condiții optime de odihnă nu numai pentru oamenii muncii din țară, dar și pentru vizitatorii din străinătate.

Acestea sînt, în linii generale, aspectele care stabilesc profilul economic actual al regiunii Dobrogea, unul din cele mai pitorești și mai interesante locuri de excursii din Romînia.

CĂI ȘI LOCURI TURISTICE

Regiunea Dobrogea cuprinde ca într-un muzeu natural cele mai variate priveliști. Numai pe o întindere de pămînt care reprezintă circa a 13-a parte din suprafața Romîniei, se întîlnesc alături formele de relief de străveche formație geologică ale munților Pricopanul cu cele mai noi pămînturi din deltă, de abia scăpate de povara apelor.

Dintre cutele larg deschise ale pămîntului dobrogean apar azi sate și orașe întinerite; pe țărmul marin și pe malul bătrînului fluviu înfloresc porturi moderne, stațiuni balneo-climatice încîntătoare; se trezește la o nouă viață delta. Pretutindeni apar semnele hărniciei omului care a șters de pe fața regiunii tot ceea ce însemna în trecut stagnare, înapoiere, mizerie.

Comunicațiile sînt asigurate cu multă ușurință atît pe apă, prin aer, cît și pe uscat. Pe apă, călătoria începe totdeauna de la Brăila sau de la Galați pentru acei excursioniști care vor să cunoască ținutul complex al deltei. Mai rar pornesc excursiile pe calea apei de la Călărași sau Ostrov, deși sectorul dunărean dintre Ostrov și Galați oferă priveliști minunate, fără asemănare în alt colț dobrogean. Călătoria cu avionul de la București la Constanța durează o oră. O oră de zbor peste Bărăganul împovărat de holdele rumenite sub dogoarea soarelui, deasupra bălții Ialomița și în sfîrșit de-a latul Dobrogei de la Dunăre la mare, acolo unde pămîntul regiunii este mai îngust.

De la Constanța la Tulcea zborul cu avionul durează treizeci și cinci de minute. Itinerariul trece deasupra podișului și dealurilor Dobrogei de nord. Numai într-o oră și jumătate, călătorul descoperă cele trei fețe turistice ale regiunii Dobrogea: marea cu

litoralul, peisajul montan îmbătrînit și pămînturile noi din deltă.

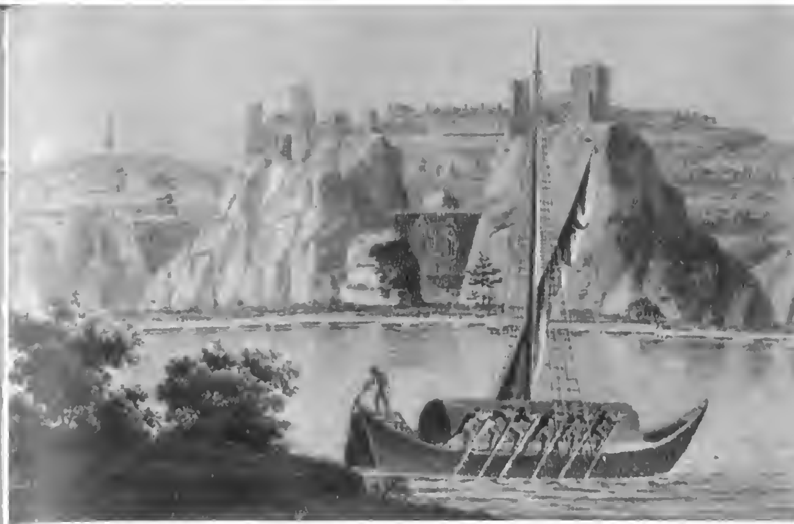
Pentru turistul care preferă călătoriile cu popasuri, cele mai indicate și mai scurte rute de pătrundere în Dobrogea sînt două *Hîrșova — Constanța* (pe șosea), *Cernavodă — Constanța* (cu trenul). De la Medgidia, o ramificație a căii ferate se îndreaptă spre nord, străbătînd podișul și dealurile din această parte a regiunii; o alta, peste podișul Dobrogei de sud, ajunge pînă la Negru Vodă.

DE-A LUNGUL ȘOSELEI HÎRȘOVA—CONSTANȚA

H î r ș o v a, orașul reședință a raionului cu același nume, este așezat pe malul Dunării, acolo unde șuvițele de apă ale fluviului încep să se împletească pentru scurt timp, răsfirîndu-se după ce au trecut de Vadul Oii.

Orașul s-a dezvoltat pe temeliile unei vechi cetăți romane — Carsium — întărită prin secolul al XIV-lea de turci ca punct de apărare și de vamă. Hîrșova rămîne însă un centru industrial piscicol important și de exploatare a stufului. În trecut a fost vechi vad al oilor. Păstorii ardeleni sînt primii care au descoperit bogăția pășunilor care se întind pînă la țărmul mării. O seamă de topice (Groapa Ciobanului, Tîrla Craiului, Cotul Baciului, Japșa Stînii etc.) vorbesc peste veacuri de cei ce au deschis acest drum. Punctul de trecere era la 10 km nord-vest de Hîrșova, la Vadul Oii.

La punctul de la V a d u l O i i, Dunărea este mai îngustă și firul apei, leneș, pare un lac. Trecerea apei pînă la Vadul Oii se face cu bacuri, de la G i u r g e n i, din oră în oră, începînd de la 6 dimineața pînă la ora 20. La Giurgeni, un bufet modern cu mese așezate pe o terasă stă la dispoziția celor care așteaptă

Cetatea Hîrșova la începutul secolului al XIX-lea (litografie)

plecarea bacului. Trecerea Dunării durează 15—20 minute.

De la Vadul Oii începe o șosea asfaltată care are pe partea dreaptă pădurile de sălcii de pe malul Dunării, iar pe partea stîngă culturi de cereale și culmi mărunte ale unor dealuri.

De la Hîrșova pînă la Stupina (24 km) șoseaua nu străbate nici o așezare omenească. O singură răscruce desprinde la dreapta o arteră care duce în comuna Topalu (10 km de la șosea).

C o m u n a T o p a l u. Trona sărăcia aici cu cîteva decenii în urmă ca și pelagra și tuberculoza care secerau sute de vieți. Azi, locul bordeielor l-au luat casele noi; satul are lumină electrică, dispensar, grădiniță de copii, școli, cămin cultural și o gospodărie agricolă colectivă model. Există la Topalu și un muzeu. Adăpostește în 6 săli peste 200 de tablouri și numeroase sculpturi semnate de maeștri ai picturii și sculpturii romînești ca Nicolae Grigorescu, Nicolae Tonitza, Ion Andreescu, Fr. Șirato, G. Petrașcu, I. Jalea, I. Iser, Șt. Popescu, Marius Bunescu ș.a. La intrarea în muzeu, un bronz purtînd

ca titlu. „Minerva apelor", este opera sculptorului D. Paciurea.

La cîţiva kilometri în sudul comunei Topalu, se află ruinele cetăţii C a p i d a v a, veche aşezare getică, apoi romană. Aici sînt în curs lucrări pentru degajarea zidurilor acestei aşezări.

La Topalu se poate ajunge şi cu vaporul, pe Dunăre, fie de la Hîrşova (19 km), în două ore, fie de la Cernavodă (29 km), într-o oră şi jumătate.

C o m u n a H o r i a este situată la numai doi kilometri de firul şoselei principale Hîrşova—Constanţa, pe un drum care se desprinde pe partea stîngă a acesteia din dreptul kilometrului 141 (de la Bucureşti). Şi la Horia, ca în toate comunele

Printre noile construcţii din oraşul Hîrşova se află şi cea a magazinului universal

Noua casă de cultură din Hîrşova

dobrogene, vizitatorul are prilejul să facă cunoştinţă cu viaţa nouă a satelor romîneşti. În ultimii ani au fost construite aci 4 şcoli, cîteva cămine culturale, pe lîngă care activează formaţii artistice de dans, cor, teatru, cuprinzînd sute de artişti amatori. Cele cinci

Muzeul din Topalu. Interior

Tineri dintr-o brigadă artistică pe scena căminului cultural din Topalu

biblioteci săteşti numără peste 7000 de volume. În sala căminului cultural din Horia se pot viziona de cîteva ori pe săptămînă filme.

Itinerariul trece apoi prin comune înnoite, unde la tot pasul citeşti bunăstarea, progresul: *Stupina*, *Crucea*, *Gălbiori*, *Dorobanţu*, *N. Bălcescu* şi *Mihail Kogălniceanu*.

Distanțele dintre aceste localități sînt menționate în tabelul kilometric de mai jos.

	Hirșova	Horia	Stupina	Crucea	Gălbiori	Țepeș Vodă	Dorobanțu	N. Bălcescu	M. Kogălniceanu	Ovidiu	Palazu Mare	Constanța
Hirșova	—	13	24	30	34	41	46	52	57	71	75	83
Horia	13	—	11	17	21	28	33	39	44	58	62	70
Stupina	24	11	—	6	10	17	22	28	33	47	51	59
Crucea	30	17	6	—	4	11	16	22	27	41	45	53
Gălbiori	34	21	10	4		7	12	18	23	37	41	49
Țepeș Vodă	41	28	17	11	7	—	5	11	16	30	34	42
Dorobanțu	46	33	22	16	12	5	—	6	11	25	29	37
N. Bălcescu	52	39	28	22	18	11	6		5	19	23	31
M. Kogălniceanu	57	44	33	27	23	16	11	5	—	14	18	26
Ovidiu	71	58	47	41	37	30	25	19	14	—	4	12
Palazu Mare	75	62	51	45	41	34	29	23	18	4		8
Constanța	83	70	59	53	49	42	37	31	26	12	8	—

În așezări unde altădată acoperișuri de paie sprijinite de pereți din lut erau semnele mari, vizibile ale mizeriei, întîlnești azi case noi, din cărămidă, cu împrejmuiri din piatră lucrată artistic. Căminele culturale își arată arcada intrării prietenoase în fiecare sat, alături de școli noi cu săli luminoase, dispensare, cluburi sportive.

Ajuns la O v i d i u (71 km), orășelul aflat la numai 12 km de Constanța, călătorul se poate opri să viziteze unul din cele mai importante obiective industriale construite în ultimii ani în regiune: termocentrala electrică. Această termocentrală cu o capacitate de 36 000 kwh furnizează curent electric întregii regiuni. Este una din primele unități realizate în cadrul planului de electrificare a țării. E o construcție modernă, în care procesul de producție este aproape complet automatizat.

Dacă pe partea stîngă a șoselei te întîmpină peisajul industrial, pe partea ei dreaptă îți atrag privirile dealurile de calcar de la Canara. Cu milenii în urmă au fost rupte cu greu din trupurile lor blocuri de stîncă pentru temeliile și zidurile vechiului Tomis; azi, roca lor dură este folosită la noile construcții

din Constanța, de la Mamaia sau pe litoral la construirea digurilor ocrotitoare ale plajelor.

Și la Ovidiu case noi: în centru, un bufet —„Govora"— apoi clădirea sfatului popular, școala,

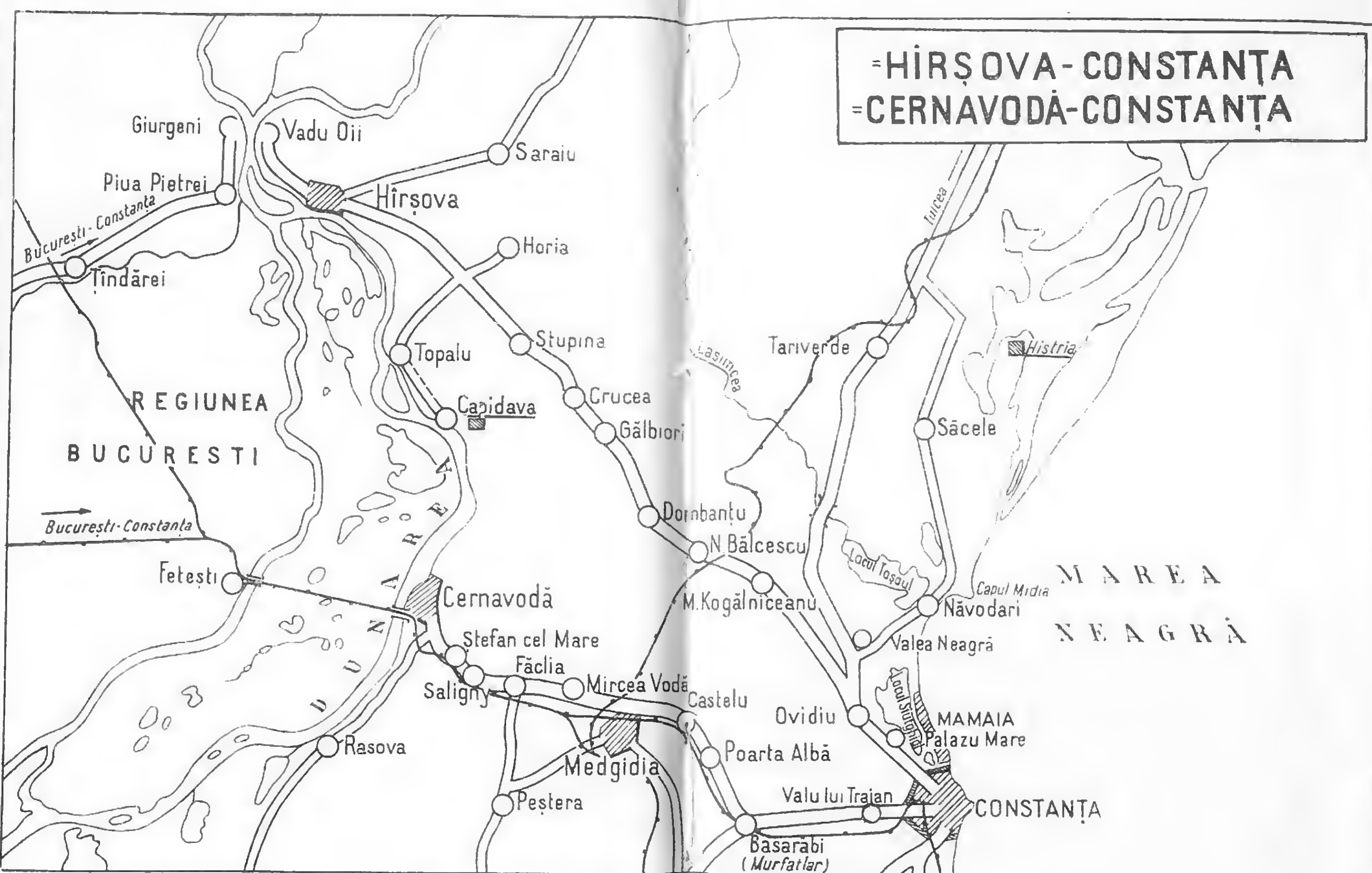

Case noi ale colectiviștilor din Palazu Mare

Blocuri noi la Ovidiu

căminul cultural, sediul gospodăriei colective. Șoseaua, care se apropie de lacul Siutghiol, urcă o pantă ușoară printre salcîmi și grădini. Caișii, vișinii, merii, umbrese în lunile de vară locurile, stăvilind calea vînturilor și arșița dogoritoare a soarelui. Se

zăreşte peste oglinda de argint a lacului, Mamaia, moderna staţiune de pe litoral, cu clădiri mari, vesele, luminoase.

O insulă străjuită de cîţiva copaci răsare din apa lacului Siutghiol. Tot mai des opresc bărcile în jurul peticului de verdeaţă care apare între ape. Poartă numele lui Ovidiu, poetul Romei antice, sortit să moară la Tomis.

P a l a z u   M a r e (75 km) localitate cu case atrăgătoare şi cu grădini împrejmuite, este ultima

așezare înainte de a ajunge la Constanța. Aici se află o gospodărie agricolă colectivă importantă bază de aprovizionare a orașului Constanța, de care o despart numai 8 kilometri. Altădată, țăranii cu gospodării individuale abia dacă aveau ce duce spre vînzare la oraș. Azi pe piețele Constanței sînt aduse mari cantități de lapte, brînză, unt și carne de la gospodăria agricolă colectivă din Palazu Mare.

În anii puterii populare au fost descoperite la Palazu Mare și zăcăminte de fier. Sondele care se văd pe partea dreaptă a șoselei servesc încă din 1951 la prospecțiuni geofizice. Descoperirea acestor zăcăminte reprezintă unul din cele mai remarcabile succese ale geofizicei romînești.

Firul șoselei urcă un deal. Intrarea în Constanța se face pe B-dul Tomis — magistrala care străbate orașul pînă în Piața Independenței.

Creșterea păsărilor aduce venituri importante colectiviștilor din Palazu Mare

Șoseaua București — Giurgeni — Vadu Oii — Hîrșova — Constanța are o lungime de 250 km și leagă capitala țării de Constanța pe itinerariul rutier cel mai scurt.

PE VALEA CARASU CU TRENUL ÎNTRE CERNAVODĂ ȘI CONSTANȚA

După ce a terminat goana printre lanurile nesfîrșite ale Bărăganului, trenul care pleacă de la București face un mic popas în gara Fetești. Mai departe, calea ferată străbate Balta Ialomiței peste terasamentul înalt și drept ca un munte. În scurt timp ai impresia că zbori deasupra copacilor, că sălciile și vitele care pasc în luncă sînt niște miniaturi rătăcite printre verdele crud al bălții. Numai sunetul metalic al podurilor te cheamă la realitate, încercînd să-ți dovedească cît de cît, că nu ai pierdut contactul cu pămîntul. Impunător prin masivitatea sa de fier și elegant prin suplețea liniilor care mărginesc arcadele, operă a inginerului romîn Anghel Saligny, podul de la Cernavodă pare și azi o construcție modernă, deși datează din 1895. Este lung de 750 m, dar împreună cu taluzele terasamentului și cu viaductele, măsoară aproape 35 km. Se înalță cu 30 m peste luciul apelor Dunării, făcînd loc vapoarelor și ambarcațiunilor de tot soiul să treacă nestingherite în orice moment.

Prima stațiune de cale ferată pe teritoriul regiunii Dobrogea, la celălalt capăt al podului de peste Dunăre, este Cernavodă.

C e r n a v o d ă. Așezat în despicătura văii Carasu, la deschiderea acesteia spre Dunăre, în vîrtejul vînturilor care coboară din podișul dobrogean, orășelul pare că și-a întors fața spre fluviu. Dar casele sale se răsfiră și pe povîrnișul dealului, adăpostindu-se printre copacii livezilor. Prin portul Cerna-

Orașul Cernavodă la 1880 (litografie)

vodă, situat la Dunăre, se face tranzitul mărfurilor sosite la Constanța pentru țările din bazinul dunărean.

Cernavodă este azi un important centru industrial (Fabrica de ciment „Ideal" este cunoscută în întreaga țară). Orașul are însă și o importanță arheologică prin descoperirea unor urme materiale ale omului neolitic.

La miazăzi de oraș se văd și azi urmele vechiului *Axiopolis*, punct de hotar așezat în partea dinspre Dunăre a sistemului defensiv roman, format din 3 valuri și cunoscut sub numele de V a l u l l u i T r a - j a n. Format din șanțuri cu parapete de pămînt pe alocurea zidite, acest val a fost folosit de romani și ca sistem de apărare spre miazănoapte. *Valul mic*, cu urme pe alocurea șterse, se desfășura pe culme, tăind de-a curmezișul văile secundare. Din loc în loc movilele de observație mai ridicate răsar timide și azi. Valul cel mare de pămînt, lung de 54 km, se mai poate observa din tren pe tot traiectul căii ferate; avea șanțuri de ambele părți și era întărit de 25 de lagăre. Se pare că acest val este reprodus și pe columna lui Traian de la Roma, deoarece într-una din ciocnirile dintre daci și legiunile romane ar fi luat parte însuși împăratul. Cel de-al treilea val era o întărire de piatră, un „limes scythicus", — o linie de graniță. În fața acestor întărituri a rămas pînă azi o localitate care poartă numele de *Valea Dacilor*.

V a l e a C a r a s u. Paralel cu linia de cale ferată, urmărind-o pe partea stîngă, se așterne șoseaua asfaltată Cernavodă — Constanța. Astfel Dunărea este legată cu marea printr-un sistem de comunicații moderne care străbate Valea Carasu. Au dispărut de aci urmele vechiului drum rudimentar, nesigur, care pe la 1839 făcea legătura între Constanța și Cernavodă. Pînă în 1862, apele Dunării pătrundeau pe această vale, permițînd navigația vaselor pînă la Medgidia. Pentru apărarea de inundație a căii ferate construite în 1860, apele Dunării au fost îndiguite la Cernavodă, iar Valea Carasu s-a transformat într-o imensă mlaștină care a devenit de atunci un puternic focar paludogen. În anii regimului democrat-popular valea a fost asanată și în planul extinderii culturilor irigate a căpătat un rol important. Satele sînt rare. Pe stînga căii ferate se zărește satul *Ștefan cel Mare*, apoi *Făclia*, *Mircea Vodă* și *Satul Nou*. Localitatea *Saligny*, cunoscută și pentru fabrica de șuruburi necesare centrelor mecanice de reparat și întreținut utilajul agricol este ultima așezare înainte de a ajunge la Medgidia. La intrarea în gară se zărește pe partea dreaptă, deasupra dealului, parapetul cel mai înalt al Valului lui Traian.

Orașul M e d g i d i a este situat la 24 km de Cernavodă. Oraș de reședință al raionului cu același

Cernavodă azi

nume, centru industrial și agricol important, are o populație de 22985 locuitori. Noile construcții care te întîmpină de cum ai coborît în gară au schimbat fața localității. Numai moscheea, din Str. Siretului ridicată în anii 1856—1857, a rămas ca un vestigiu al trecutului.

Fabrica de ciment, construită aci în anul 1951, este una din cele mai mari din țară. Ea produce tot atît ciment cît producea întreaga țară înainte de război, furnizînd astăzi 80% din producția de ciment a regiunii și 27% din producția totală de ciment pe țară, în hale moderne, instalate pe cîteva hectare. O altă importantă unitate industrială a orașului, „Întreprinderea metalurgică de utilaj“ produce diferențiale pentru escavatoare și pentru tractoare, reductoare de poduri rulante, macarale turn, remorci auto, piese de schimb necesare mașinilor și utilajelor agricole și repară tractoare.

În Medgidia, călătorul se poate opri să viziteze și noul *muzeu de artă*, cuprinzînd opere ale unor cunoscuți pictori, inspirate din peisajul dobrogean de azi.

În zona agricolă din preajma orașului, se află o gospodărie agricolă de stat, de pe ale cărei terenuri irigate se obțin însemnate producții de porumb.

După plecarea trenului din Medgidia calea ferată și șoseaua se îndreaptă spre sud-est, trecînd pe lîngă P o a r t a A l b ă. În raza acestei localități au fost descoperite în urma unor săpături efectuate în ultimii ani, importante resturi fosile de rinocer, bour și cal de stepă din paleolitic, piese expuse azi în Muzeul de arheologie din Constanța.

C o m u n a B a s a r a b i și vestitele dealuri M u r f a t l a r (acoperite de întinse culturi de viță de vie) și Fîntînița constituie unul din cele mai interesante locuri de popas de pe acest traseu.

De curînd, dealurile calcaroase de lîngă Basarabi au fost declarate rezervație științifică și monument al naturii. Este o rezervație floristică și faunistică cu exemplare rare și chiar unice. Din cele mai frumoase plante care împodobesc dealurile de la Fîntînița men-

Medgidia. Clădirea noului cinematograf

Blocuri noi la Medgidia

ționăm: zambila sălbatică (Hyacinthus leucophaeus), o plantă foarte rară cu flori albăstrui, ruscuța primăvăratică de Murfatlar (Adonis vernalis - varietas Murfatlariensis), bujorul de stepă cu frunza îngustă (Paeonia tenuifolia varietas brevifolia), care sub această varietate se găsește numai la Basarabi, aliorul de Dobrogea (Euphorbia dobrogensis) și obsiga de Dobrogea (Bromus dobrogensis). La începutul lunii mai, pe Fîntînița înfloresc masiv stînjeneii pitici (Iris pomula), colorați în 5—6 nuanțe, puternic mirositori

În crama secției de cercetări hortiviticole Murfatlar. Sala de degustare

și migdalul pitic (Amigdalul nana), cu petale roz ca piersicul.

Secția de cercetări hortiviticole Murfatlar din comuna Basarabi, este faimoasă nu numai în țară dar și peste hotare. Soiurile plantate inițial (Pinot gris, Riesling, Chardonnay etc.), produceau înainte de primul război mondial puține vinuri a căror tărie depășea 15°. În anii regimului democrat-popular stațiunea din Murfatlar a devenit o mare unitate viticolă. Vinurile de Murfatlar sînt dulci, au un conținut ridicat de alcool (16—18°), un gust excepțional de plăcut și un buchet atrăgător. La numeroase concursuri internaționale, aceste vinuri au primit cele mai înalte distincții. La Murfatlar a fost construită cea mai modernă cramă din întreaga țară, cu o producție de 400 vagoane prelucrare și 400 vagoane învechire. Capacitatea zilnică de prelucrare a strugurilor este de 20 vagoane. Este prevăzută cu bazine speciale de fermentare, laboratoare, centrală termică și alte numeroase instalații. Combinatul de vinificație de aici funcționează în cadrul unei mari gospodării agricole de stat. Construirea lui a început în 1958, iar în 1960 a intrat în funcțiune. Întreg procesul tehnologic, începînd cu prelucrarea strugurilor și terminînd cu condiționarea și îmbutelierea vinurilor, este complet mecanizat.

Dealul de cretă de la Basarabi unde au fost dezgropate așezări omenești și morminte datînd din secolul X

Toamna dobrogeană la Murfatlar, cu struguri scăldați în rouă și piersici pîrguite, cu mustul înăsprit și voia bună a colectiviștilor, prezintă pentru orice turist un farmec aparte.

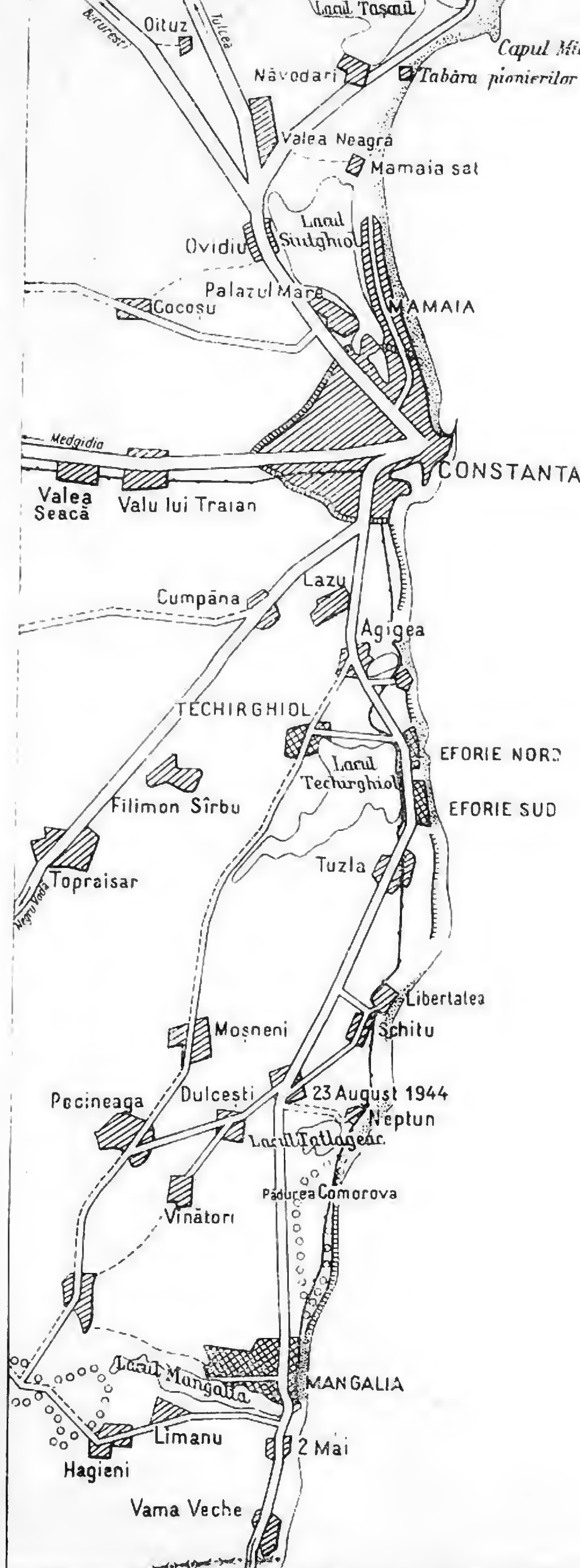
La Basarabi, cu prilejul unor săpături, au fost descoperite pe dealul de cretă din apropierea comunei, interesante vestigii ale trecutului.

Un drumeag care se desprinde din centrul comunei, urcă spre locul unde se află aceste monumente. Săpăturile din ultimii ani au dus la descoperirea a trei bisericuțe suprapuse și a mai multor galerii și morminte datînd din secolul X. Pe pereți sînt incizate diferite figuri reprezentînd îndeosebi cai și cruci; de asemenea inscripții runice, chirilice, glagolitice, altele cu caractere arabe sau în limba greacă. Au fost descoperite și diferite unelte de fier — tîrnăcoape, topoare — folosite la cioplirea masivului, fusaiole lucrate din bucăți de cretă, ceramică locală și bizantină etc.

Fragmente din pereții bisericii precum și reproduceri de pe inscripțiile și figurile incizate pe pereții acestuia se pot vedea în Muzeul de arheologie din Constanța.

Pentru vizitarea interesantelor obiective de la Basarabi-Murfatlar, călătorul pornit de la București spre Constanța nu trebuie să-și întrerupă călătoria. Ajuns la Constanța el are la dispoziție numeroase mijloace de transport pentru a ajunge în aceste locuri. Din oră în oră pleacă autobuze care parcurg distanța Constanța-Basarabi în aproximativ 30 de minute.

LITORALUL

Lacul Tașaul
Oituz
București
Tulcea
Capul Midia
Năvodari
Tabăra pionierilor
Valea Neagră
Mamaia sat
Lacul Siutghiol
Ovidiu
Palazul Mare
Cocoșu
MAMAIA
Medgidia
CONSTANȚA
Valea Seacă
Valu lui Traian
Cumpăna
Lazu
Agigea
TECHIRGHIOL
EFORIE NORD
Lacul Techirghiol
Filimon Sîrbu
EFORIE SUD
Topraisar
Negru Vodă
Tuzla
Libertatea
Schitu
Moșneni
23 August 1944
Pecineaga
Dulcești
Neptun
Lacul Tatlageac
Pădurea Comorova
Vînători
Lacul Mangalia
MANGALIA
Limanu
2 Mai
Hagieni
Vama Veche
MAREA NEAGRĂ

CONSTANŢA

Constanţa îşi întîmpină oaspeţii la sosire, cu cele mai neaşteptate surprize. Gara nouă este o podoabă a oraşului; exterior original ca concepţie arhitecturală, nuanţe în tonuri vesele, linii arcuite sprijinite pe ziduri joase. De la sosire faci cunoştinţă cu Constanţa nouă, reşedinţă a regiunii Dobrogea, ea însăşi cu regim de regiune. Noile construcţii se înşiruie de o parte şi de alta a bulevardului Republicii, deschizînd profilul urbanistic al oraşului aflat în plină reconstrucţie.

Constanţa este cel mai mare şi mai frumos oraş al litoralului nostru, port maritim important, centru balnear şi de vilegiatură foarte animat. Constanţa este aşezată aproximativ la jumătatea distanţei dintre extremităţile litoralului romînesc şi în acelaşi timp la jumătatea distanţei dintre cele două mari porturi ale Mării Negre: Odesa şi Istambul.

Constanţa este şi punct de concentrare al celor mai importante şi directe itinerarii maritime din Marea Neagră, care ne leagă pe drumurile cele mai scurte de o serie de porturi importante ca: Odesa (175 mile); Sevastopol (399 mile); Varna (86 mile); Istambul (193 mile); Alexandria (1095 mile); Port Said (979 mile); Beirut (1108 mile); Pireu (553 mile); Neapole (2352 mile); Marsilia (3195 mile).

Aşezarea oraşului pe locul ce-l ocupă azi a fost legată de la început de orientarea liniei ţărmului. Într-adevăr, în dreptul Constanţei, litoralul suferă o puternică inflexiune, arcuită cu concavitatea spre est, care începe de la Capul Midia din dreptul lacului Taşaul pînă la capătul sudic al lacului Siutghiol. Pe toată această lungime de 15 km, ţărmul este jos, dublat de un larg perisip. Mai la sud însă, din dreptul lacului Tăbăcăriei, ţărmul se ridică într-o faleză destul de înaltă. Apariţia unui promontoriu de calcar (peninsula Constanţei) în zona străzilor Traian, Karl Marx, Carpaţi, Bd-ului Marinarilor etc. schimbă deodată înfăţişarea liniară a ţărmului. De la această peninsulă spre

sud, ţărmul se arcuieşte convex spre vest, menţinîndu-se abrupt pînă dincolo de Mangalia.

Iniţial, prima aşezare a apărut tocmai aici, în dreptul peninsulei cu acelaşi nume, care ocrotea un golf larg, bine adăpostit. În afară de aceasta, calcarul din apropiere furniza o bună piatră de construcţie, iar înălţimea falezei deschidea o largă vizibilitate spre mare de unde eventual s-ar fi putut produce vreun atac.

Întemeietorii vechiului Tomis au fost ionienii din Milet. Ei s-au fixat aici încă din secolul al VI-lea î.e.n., apreciind atît poziţia golfului natural, cît şi frumuseţile împrejmuirilor. Tomisul avea rolul unui mic port comercial şi constituia un punct de escală pentru navele greceşti care se îndreptau spre litoralul nordic al Mării negre. Probabil că la început a fost un simplu „emporion" dependent de Histria, ea însăşi de aceeaşi origine milesiană.

Ştiri sigure cu privire la istoria cetăţii Tomis avem abia din secolul la II-lea î.e.n., cînd pentru ocuparea ei izbucneşte un conflict între Bizanţ şi Callatis.

Marele poet roman Ovidiu, relegat la Tomis la începutul secolului I.e.n., ne dă mai multe ştiri despre cetate, despre tom-itani şi despre băştinaşii geţi.

Încă din faţa gării vizitatorul sosit la Constanţa este întimpinat astăzi de un peisaj nou

Clădirea Sfatului popular al oraşului

Tomisul atinge apogeul înfloririi sale în epoca romană, dar migraţiile popoarelor şi desele războaie îi grăbesc decadenţa. Trec pe rînd goţii, gepizii, dar la sfîrşitul secolului al VI-lea avarii nimicesc complet vestita „metropolă a Pontului". Nici galeriile subterane, nici valurile romane de apărare, nu pot întîrzia prăbuşirea imperiului ro-

man. Toate încercările de reactivare a comerțului la Tomis în epoca bizantină nu reușesc să dezmorțească cetatea. Genovezii (secolul XIII) sînt singurii — se pare — care îi mai dau o ultimă licărire de viață. Către sfîrșitul stăpînirii bizantine, unele izvoare vorbesc de un contuar comercial genovez, de un chei construit tot de aceștia și de farul care dormitează și azi la capătul străzii Remus Opreanu, pe marginea falezei.

Numele actual al orașului Constanța provine de la denumirea dată de împăratul bizantin Constantin cel Mare unui „vicus" (sat) din apropierea Tomisului, așezat probabil pe locul Anadolchioiului de azi. I se spunea pe atunci *Constantiana* și este menționat de Constantin Porfirogenetul în geografia sa politică „De Thematibus" (secolul X). Sub aceeași denumire este întîlnit și la alți cronicari bizantini de la începutul secolului al XIII-lea. În portulanul[1] venețianului Pedro Visconti (1318) întîlnim numele de *Constanze* iar în Mapamondul[2] lui Fra Mauro (1457) figurează *Constantia*; portulanul spaniol al lui Domigo (1457) o menționează sub numele de *Constanza*. Un nume mai apropiat de cel de azi este înscris în harta topografică a lui Sutter (1690) — *Constanta* — iar în harta Mării Negre a lui Taitbout de Marigni (1830) apare numele de azi — *Constanța*.

O dată cu instaurarea dominației otomane, orașul intră într-o epocă de lîncezeală care durează aproape cinci secole. În anul 1843, Constanța era un morman de pietre răscolite. Nu mai rămăsese nimic din cetatea cu ziduri crenelate din gravurile lui Hector de Bearn datînd din 1828.

După 1877 Constanța își începe epoca dezvoltării sale moderne. Romînia, devenită în anii regimului burghezo-moșieresc o semicolonie agrară a țărilor industrializate din vestul Europei, era silită să-și organizeze un debușeu maritim pentru grînele și petrolul cerute la export. Aceștia au fost și factorii care au contribuit într-o oarecare măsură la dezvoltarea orașului și a portului în perioada dintre cele două războaie mondiale.

Dar de-abia în anii noștri Constanța a devenit un oraș mare, modern. Au fost construite prin grija statului numeroase fabrici, uzine, au fost luate măsuri pentru sistematizarea orașului, s-au construit blocuri moderne, teatre, școli, s-au amenajat spații verzi etc. Populația a crescut rapid. De la 59164 în 1930, numărul locuitorilor a ajuns la 1 iulie 1962 la 117.079. La aceeași dată, Constanța împreună cu localitățile incluse în teritoriul său administrativ avea o populație de 150736 locuitori.

1 Hartă folosită de marinari in evul mediu, cuprinzînd descrierea porturilor, a curenților și a mareelor.

2 Hartă a globului pămîntesc împărțit în cele două emisfere: planiglob.

Portul Constanța la 1877 (desen)

Orașul propriu-zis, exceptînd localitățile ce intră în teritoriul său administrativ, cuprinde 15 cartiere.

Cu totul altfel se prezintă astăzi portul în dezvoltarea căruia se reflectă avîntul economic al țării și intensificarea legăturilor cu țările socialiste și cu numeroase alte țări de pe glob. Portul Constanța dispune de un întreg complex de construcții portuare, docuri masive, silozuri de mare capacitate, rezervoare de produse petrolifere, un perfecționat sistem de căi ferate de deservire și mari construcții administrative, asigurînd astfel mare parte a schimburilor comerciale pe care Romînia le face astăzi cu peste 80 de țări de pe glob.

Climatul plăcut, plajele minunate, apropierea unor lacuri cu nămoluri medicinale precum și asocierea dintre aerul maritim și cel de stepă au dus departe celebritatea Constanței ca o splendidă zonă de odihnă și tratament.

Deplasarea în oraș și în împrejurimi este asigurată, în afară de rețeaua de troleibuze, de un mare număr de autobuze. Pentru plimbări de agrement pe

mare, s-au pus în circulaţie mai multe vase de coastă — hidrobuze — care fac legătura între Constanţa, Mamaia, Eforie Nord, Eforie Sud şi Mangalia.

Legătura cu celelalte oraşe mai importante din regiunea Dobrogei este asigurată şi prin linii de autobuze care se îndreaptă în următoarele direcţii: Ostrov, Hîrşova, Mangalia, Negru Vodă, Tulcea, Măcin. Autobuzele pleacă zilnic din strada Ştefan cel Mare (de lîngă Spitalul unificat de adulţi nr. 1). Indicatorul kilometric rutier de mai jos cuprinde distanţele între localităţile de pe litoral:

	Constanţa	Mamaia	Năvodari	Agigea	Eforie Nord	Eforie Sud	Techirghiol	Libertatea	Mangalia
Constanţa	—	6	20	10	14	19	18	28	44
Mamaia	6	—	26	16	20	25	24	34	50
Năvodari	20	26	—	30	34	39	38	44	64
Agigea	10	16	30	—	4	9	8	18	34
Eforie Nord	14	20	34	4	—	5	4	14	30
Eforie Sud	19	25	39	9	5	—	9	9	25
Techirghiol	18	24	38	8	4	9	—	18	34
Libertatea	28	34	48	18	14	9	18	—	16
Mangalia	44	50	64	34	30	25	34	16	—

Scurtă plimbare prin oraş

Dar ca să cunoaştem Constanţa, să facem o plimbare prin oraş, pornind din Piaţa Independenţei.

Piaţa Independenţei

Piaţa Independenţei este azi locul de atracţie al oraşului. *Palatul Sfatului popular* care domină piaţa, este o construcţie monumentală, ridicată în stilul şcolii româneşti de arhitectură, inaugurat de Ion Mincu. Portalul larg deschis de la intrare se îmbină armonios cu turnul înălţat deasupra clădirii.

De o parte şi de alta a palatului, au fost construite în anii 1959—1963 blocuri de locuinţe prevăzute la parter cu magazine elegante, care dau un aspect nou pieţei. În vechiul Tomis, pe acest spaţiu se afla tot o piaţă publică—agora. Pe timpul stăpînirii romane, piaţa a servit drept loc de adunare a tomitanilor — forum — pentru a discuta mersul treburilor în cetate. Stăpînirea otomană a folosit locul drept obor de cereale. Drumurile de căruţă care veneau din toate colţurile Dobrogei se adunau în acest loc de tranzacţii, situat în apropierea portului.

În faţa Palatului Sfatului popular, se află statuia lui Publius Ovidius Naso, poetul Romei antice, exilat la Tomis în anul 8 de Octavian August. A fost contemporan cu Virgiliu, Horaţiu şi cu istoricul Titus Liviu. Ovidiu a scris la Tomis „Tristia" (Tristele) şi „Ex Ponto" (Ponticele), două opere care stau alături de cele mai celebre creaţii ale poeziei universale. Au o mare importanţă şi pentru noi, ca mărturii scrise despre viaţa băştinaşilor de pe aceste meleaguri, în primul deceniu al erei noastre. A murit în anul 17 şi a fost înhumat la Tomis, în apropierea cetăţii, într-un loc rămas încă necunoscut.

Constănţenii, cinstind memoria lui Ovidiu, i-au ridicat în anul 1887 o statuie, operă a sculptorului Ettore Ferrari din Sulmona (Italia), concetăţean cu poetul. Pe soclu a fost săpat în marmură epitaful dorit de poet:

Hic ego qui jaceo, tenerorum lusor amorum
Ingenio perii, Naso poeta meo
At tibi qui transis, ne sit grave quisquis amasti
Dicere, Nasonis, moliter ossa cubent

(Sub această piatră zace Ovidiu, cîntăreţul
Iubirilor gingaşe, răpus de al său talent.
O, tu ce treci pe-aicea, dacă ai iubit vreodată
Te roagă pentru dînsul, să-i fie somnul lin)

În 1957, cu prilejul sărbătoririi a 2 000 de ani de la naşterea poetului, Consiliul de Miniştri al Republicii Populare Romîne şi Academia Republicii Populare Romîne, au organizat sesiuni ştiinţifice festive, conferinţe şi s-au editat lucrări cinstind memoria marelui poet latin.

Statuia marelui poet latin Ovidiu din Piaţa Independenţei

În jurul Pieţei Independenţei

În jurul Pieţei Independenţei, s-au descoperit cu prilejul săpăturilor din ultima vreme numeroase vestigii ale trecutului. Dintre acestea, cel mai valoros este edificiul roman cu mozaic.

Edificiul cu mozaic este situat pe faleza de vest a oraşului, cu vederea către port, în spatele clădirii Sfatului popular. Accesul vizitatorilor se face prin Piaţa Independenţei. A fost scos la lumină cu prilejul unor săpături pentru fundaţiile unor clădiri, la o adîncime de 5 metri sub pămînt. Este vorba de rămăşiţele unui edificiu roman de mari proporţii, avînd un paviment de mozaic. Centrul acestuia este format dintr-un cerc înscris într-un pătrat. În interiorul cercului se văd 30 de motive geometrice şi diferite elemente vegetale. Chenarul are o lăţime de 6,20 metri şi este format din 8 benzi, de asemenea cu motive geometrice şi vegetale. În stînga cercului central se află un cîmp dreptunghiular format din romburi şi pătrate în care se încadrează variate figuri cu acelaşi caracter geometric şi vegetal. Cîmpul lateral din dreapta cercului are o singură figură care se repetă într-un multiplu de pătrate realizate prin încrucişarea împletiturilor ce stau la baza concepţiei ornamentale, în şapte culori. Zidul construcţiei este din piatră şi din cărămizi legate cu mortar roz, avînd o grosime de 2 metri, ceea ce face să se creadă că el avea şi rolul de parapet pentru susţinerea malului. Pe faţa interioară a zidurilor au fost fixate cu mortar şi crampoane de fier, plăci de marmură albă şi colorată.

Sub terasa cu mozaic, în partea dinspre port, au fost descoperite un şir de bolţi înalte de 8 metri. Încăperile erau folosite ca depozite de mărfuri, fiind

Mozaicul roman de pe B-dul Marinarilor

Moscheea (monument de arhitectură)

Bazilica romano-catolică (monument de arhitectură)

la 30—40 metri distanţă de cheiurile portului antic. Acest complex edilitar, care a îndeplinit o funcţie comercială într-o perioadă de plină prosperitate a vechiului Tomis, datează de aproximativ 1 700 ani.

Mozaicul se situează printre primele din lume ca dimensiuni şi execuţie tehnică. Săpăturile nu sînt terminate, dar partea scoasă la suprafaţă poate fi văzută în orice zi, un ghid special dînd explicaţiile necesare.

Alte asemenea mărturii ale trecutului au fost scoase la lumină şi în sectorul străzii Muzeelor, pe B-dul Carpaţi şi pe strada Karl Marx, unde altădată se afla acropola oraşului, cu edificii publice, muzee, temple, ateliere etc. Piesele şi obiectele descoperite în aceste locuri pot fi văzute la Muzeul de arheologie.

Dar în jurul Pieţei Independenţei sînt răspîndite şi alte preţioase monumente de arhitectură sau de artă. Să facem cunoştinţă cu cîteva din acestea.

Moscheea, al cărei minaret se vede din Piaţa Independenţei, este un monument de arhitectură în stil maur, construit în anul 1910 pe locul unei vechi geamii. Minaretul, înalt de 50 metri, este construit din beton armat; cupola este şi ea turnată în beton. Coloanele, scările etc., sînt lucrate din calcar de Albeşti. La intrare, o poartă mare cu plăci masive de marmură neagră de Italia. În interior, diferite arabescuri—podoabe obişnuite de broderii orientale, de flori şi

← Teatrul de stat

Palatul sporturilor din Parcul culturii

fire. Pictura interioară de ocru deschis cu albastru de cobalt, mărginită de roșu și verde. În rest, un brîu lat de faianță de-a lungul pereților, de culoare galben indian. Din vîrful minaretului vizitatorul are o largă priveliște asupra orașului, Mării Negre și a unei părți a litoralului.

Templul mozaic de rit spaniol din Str. Mircea cel Bătrîn este construit la începutul secolului nostru. Fațada navei principale are forma unei ogive largi, cu boltă înaltă. Firidele oarbe, cu arcade ogivale, pinaclurile și contraforturile, dau o înfățișare monumentală clădirii.

Bazilica romano-catolică din Str. Nicolae Titulescu a fost ridicată în anul 1885 după planurile arhitectului Romano de Simon. Este o construcție cu cărămidă aparentă roșie, în stilul romanic (secolul XIII). Un turn romanic — campanilla — ridicat pe plan pătrat, accentuează caracteristica stilului și eleganța exterioară a acestui monument de arhitectură.

De-a lungul bulevardului Tomis

Din Piața Independenței, o arteră magistrală — Bulevardul Tomis — străbate în lung promontoriul (peninsula Constanța), îndreptîndu-se către Bulevardul Republicii și trecînd peste zidul de incintă al fostei cetăți tomitane.

În raza B-dului Tomis sînt cuprinse mai multe instituții. La intersecția cu B-dul Republicii, în partea dreaptă, se înalță clădirea *Școlii de 7 ani nr. 12*, cea mai veche școală din Constanța, construită în 1893. Nu departe de această intersecție pe B-dul Republicii, își au sediul *Secția de estradă a Teatrului de stat* (sala Fantazio).

Aproape de intersecția B-dului Tomis cu Str. Cuza Vodă, funcționează *Școala populară de artă*, iar ceva mai departe *Clubul muncitoresc al șantierului naval maritim*.

În sfîrșit, tot pe B-dul Tomis se află *Parcul culturii*. Ocupînd o suprafață de aproape 30 000 metri pătrați, Parcul Culturii este limitat de trei artere principale: B-dul Tomis, Str. Mircea cel Bătrîn, Str. Ștefan cel Mare. A fost amenajat în 1957—1958. La intrare se află bustul lui Dumitru Theodor Neculuță, primul poet romîn ridicat din rîndurile clasei muncitoare.

Pergola din calcar pe care s-au cățărat trandafiri, glicine și viță de toamnă, scuaruri împodobite cu plante ornamentale, alei mărginite de castani stufoși, de tei și arțari, oferă un cadru natural agreabil plimbărilor. În partea de sud a parcului este amenajată o terasă-bufet. În interiorul *Parcului culturii* se află două importante construcții:

Teatrul de stat (secția proză și dramă). E o clădire monumentală, construită în 1950—1952. Fațada, în stil neoclasic, are la intrare un portic cu șase coloane, care deschide drumul spre vestibul. Sala de spectacole cuprinde 600 locuri.

Palatul sporturilor, situat în partea de nord a Parcului culturii, ocupă o suprafață clădită de 2 600 mp. A fost construit în 1957—1958. Intrarea principală este ornată de un portic larg, sprijinit pe o colonadă de pilaștri. Fațada, din piatră masivă, devine și mai atrăgătoare prin basoreliefurile cu teme de sport pe care le cuprinde. Are o sală principală lată de 20 metri și lungă de 36 metri, pardosită cu marmură. Poate cuprinde circa 2 500 persoane. Incinta cuprinde numeroase anexe destinate sporturilor. Palatul sporturilor poate servi și ca sală de conferințe, sală de spectacole, sală de cinematograf, expoziții, congrese.

Ieșind din Parcul culturii spre Str. Ștefan cel Mare, călătorul poate ajunge în B-dul Friedrich Engels, unde întîlnește la mică distanță, *Parcul pionierilor* și *Casa pionierilor*.

Pe B-dul Tomis se mai află *Biblioteca centrală regională*.

O arteră care se desprinde din B-dul Tomis duce spre *Parcul sportivilor*, înlăuntrul căruia se află un mare stadion.

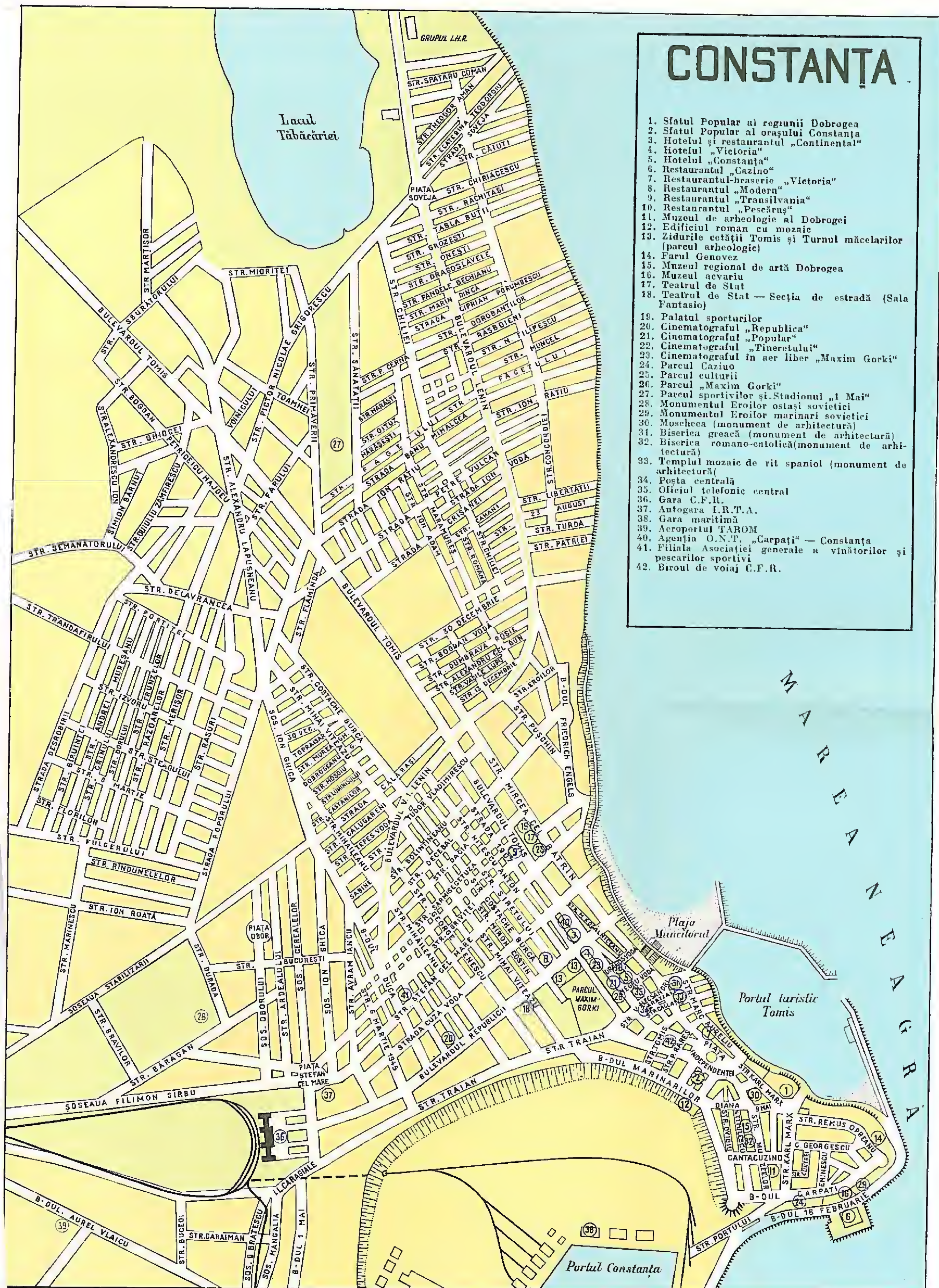

Stadionul „1 Mai" din Parcul sportivilor

Parcul sportivilor (intrare prin str. Primăverii) a fost amenajat în anul 1956. Azi este un loc de verdeață cu plantații tinere de plopi și brazi, care înconjură pajiștea plină de flori. Lîngă parc se află *Stadionul 1 Mai*, construit în anii 1953—1955 numai din piatră masivă șlefuită. Are o capacitate de 30 000 locuri. De remarcat ornamentația cu piese sculpturale reprezentînd stilizări de plante și animale marine. Stadionul oferă o minunată perspectivă spre litoralul mării, peste lacul Siutghiol, pînă la Mamaia.

Plaja „Muncitorul" de la Constanța

CONSTANȚA
1. Sfatul Popular al regiunii Dobrogea
2. Sfatul Popular al orașului Constanța
3. Hotelul și restaurantul „Continental"
4. Hotelul „Victoria"
5. Hotelul „Constanța"
6. Restaurantul „Cazino"
7. Restaurantul-braserie „Victoria"
8. Restaurantul „Modern"
9. Restaurantul „Transilvania"
10. Restaurantul „Pescăruș"
11. Muzeul de arheologie al Dobrogei
12. Edificiul roman cu mozaic
13. Zidurile cetății Tomis și Turnul măcelarilor (parcul arheologic)
14. Farul Genovez
15. Muzeul regional de artă Dobrogea
16. Muzeul acvariu
17. Teatrul de Stat
18. Teatrul de Stat — Secția de estradă (Sala Fantasio)
19. Palatul sporturilor
20. Cinematograful „Republica"
21. Cinematograful „Popular"
22. Cinematograful „Tineretului"
23. Cinematograful în aer liber „Maxim Gorki"
24. Parcul Caziuo
25. Parcul culturii
26. Parcul „Maxim Gorki"
27. Parcul sportivilor și Stadionul „1 Mai"
28. Monumentul Eroilor ostași sovietici
29. Monumentul Eroilor marinari sovietici
30. Moscheea (monument de arhitectură)
31. Biserica greacă (monument de arhitectură)
32. Biserica romano-catolică(monument de arhitectură)
33. Templul mozaic de rit spaniol (monument de arhitectură(
34. Poșta centrală
35. Oficiul telefonic central
36. Gara C.F.R.
37. Autogara I.R.T.A.
38. Gara maritimă
39. Aeroportul TAROM
40. Agenția O.N.T. „Carpați" — Constanța
41. Filiala Asociației generale a vînătorilor și pescarilor sportivi
42. Biroul de voiaj C.F.R.
Lacul Tăbăcăriei
MAREA NEAGRĂ
Plaja Municipiului
Portul turistic Tomis
Portul Constanța
PARCUL MAXIM GORKI
GRUPUL I.H.R.
BULEVARDUL TOMIS
BULEVARDUL LENIN
BULEVARDUL REPUBLICII
B-DUL MARINARILOR
B-DUL FRIEDRICH ENGELS
B-DUL 16 FEBRUARIE
B-DUL AUREL VLAICU
B-DUL 1 MAI
ȘOSEAUA FILIMON SÎRBU
STR. TRAIAN
PIAȚA SOVEJA
PIAȚA OBOR
PIAȚA ȘTEFAN CEL MARE
PIAȚA INDEPENDENȚEI

dițíonate, se păstrează și azi în interiorul bisericii. Construcția nu are ca atare stilul arhitectural caracteristic unor astfel de clădiri. Scările și pavimentul interior sînt lucrate din marmură adusă din Grecia după anul 1900. Biserica posedă cîteva icoane vechi, una datînd din 1812.

În continuare, Str. Mircea cel Bătrîn trece pe lîngă faleza din dreptul plajei *Muncitorul*, una din plajele orașului Constanța, amenajate în ultimii ani și dotată cu instalații moderne.

Plaja Muncitorul, cu parcul de pe taluzurile falezei, este adăpostită de vînturi și însorită în tot cursul zilei. Se întinde pe o suprafață de 10 ha. Prin lucrările de amenajare care sînt în curs, plaja de la Constanța se va uni în scurt timp cu cea de la Mamaia. Pe nisipul fin, așternut într-un strat gros, se pot recrea zilnic 15 000 persoane. Plaja este prevăzută cu cabine și solarii, umbrele, aparate de gimnastică. Se pot face ungeri cu nămol adus de la Techirghiol și băi în marea puțin adîncă, pînă departe de țărm, la adăpostul digurilor transversale construite în ultimii ani. Pe taluzurile falezei, consolidată în terase, sînt amenajate: un mare restaurant modern, bufete cu ape minerale, dulciuri și răcoritoare. Decorul este înveselit de coloritul florilor, al arborilor tineri, de iarba proaspătă și de zborul planat al pescărușilor. Malul argilos de altădată, care se surpa sub loviturile valurilor, a fost transformat într-un parc, cu spații de odihnă și agrement, cu scări mari de piatră, care coboară spre plajă.

Pe Strada Traian, spre zidurile vechii cetăți

Tot din Piața Independenței se îndreaptă spre nord-vest Strada Traian. Artera se deschide larg în dreptul unui grup de trei clădiri, din care una este sediul *Comitetului regional P.M.R.* În față se deschide

un spațiu larg ocupat de *Parcul „Maxim Gorki"*. De formă aproape triunghiulară, parcul cuprinde o suprafață de 3 000 mp. Este unul din parcurile cele mai populate ale orașului. Cuprinde alei umbrite de copaci mari, stufoși. În timpul verii, valul vizitatorilor se revarsă și pe porțiunea B-dului Tomis care mărginește parcul. În parc se află și un cinematograf în aer liber cu 2 000 de locuri.

Dacă B-dul Tomis este o prelungire a autostrăzilor care leagă Constanța cu Dobrogea de nord,

Parcul arheologic

Punctul muzeistic „Zidurile cetății Tomis"

Str. Traian, legîndu-se cu Str. Mangaliei se îndreaptă spre sud, pe litoral.

Pe Str. Traian au fost descoperite în anul 1961, pe terenul fostei gări, urmele a două bazilici romane. La una din acestea au fost dezgropate ziduri de fundaţie pe o înălţime de 3—4 metri. La cealaltă — care are o lungime de 43 m şi lăţime de 23 m — o criptă despărţită în 7 încăperi, la care se coboară pe o scară cu trepte de marmură. Lucrările arheologice sînt încă în curs.

În apropierea uneia din aceste bazilici au fost descoperite în 1962, 24 statui şi alte diferite piese de marmură de o deosebită valoare artistică, aparţinînd secolelor II—III e.n., în prezent expuse într-una din sălile Muzeului de arheologie.

Din faţa sediului Comitetului regional P.M.R. de pe Str. Traian, porneşte spre nord-vest Str. Răscoala din 1907 care se îndreaptă, paralel cu B-dul Tomis spre zidurile şi vechile porţi ale Tomisului — astăzi grupate în punctul muzeistic în aer liber *Zidurile cetăţii Tomis*, cu binecunoscutul *Turn al Măcelarilor*.

Oraşul antic Tomis fiind aşezat pe partea peninsulară, ridicată cu 15—20 m peste nivelul mării, era ferit de vreun atac prin surprindere venit dinspre mare. Pentru a-şi asigura o apărare şi în partea de nord şi nord-vest, romanii au ridicat la sfîrşitul secolului III un zid de apărare ale cărui urme se văd şi astăzi, cu deosebire pe str. Răscoala din 1907, la întretăierea cu B-dul Republicii. Sub Justinian (527—565) tot aici a fost refăcut un turn. El fusese ridicat ca turn de veghe de către o asociaţie a măcelarilor, de unde i-a rămas şi numele de *Turnul Măcelarilor*. La întretăierea străzii Răscoala din 1907 cu B-dul Republicii se pot vedea blocurile mari de piatră, legate cu mortar, din zidurile de incintă — recent restaurate — ale oraşului Tomis. Tot aici se pot vedea şi urme ale porţii de nord a cetăţii.

De altfel, acest punct muzeistic în aer liber este un adevărat parc arheologic în care se întîlnesc numeroase monumente de cultură materială antică. O alee de amfore, diferite coloane, frize, cornişe, blocuri ale unor vechi construcţii sînt rînduite pe aleile acestui parc. Printre piesele care reţin atenţia se află şi piatra găsită la temelia Turnului Măcelarilor, document epigrafic pe care se pot citi cuvintele care au dus la identificarea turnului: MAKELARI (ON) PEDATOU (RA) PO (DES) KD, ceea ce înseamnă: Porţiunea măcelarilor, de 24 picioare.

Tot aici, pe zidul clădirii de lîngă turn, a fost montat un panou din marmură şi faianţă reprezentînd harta Dobrogei cu cele mai importante aşezări din epoca sclavagistă greco-romană.

De-a lungul Străzii Ştefan cel Mare

Depăşind zidurile oraşului antic şi întretăierile dintre B-dul Tomis, străzile Mircea cel Bătrîn şi Răscoala din 1907 (care sînt aproape paralele) cu B-dul Republicii, care se deschide spre gară, ajungem în acea parte a oraşului construită în primele decenii ale secolului nostru. Sînt caracteristice aci străzile drepte, mai largi, mărginite de construcţii spaţioase, ornate în exterior.

Str. Ştefan cel Mare, una dintre cele mai lungi artere din această parte a oraşului, începe de la malul mării şi se desfăşoară în linie dreaptă pînă în piaţa cu acelaşi nume. Numărul mare de magazine, circulaţia intensă şi vitrinele mari etalînd mărfuri de tot felul, sînt o indicaţie a specificului comercial al acestei străzi. Magazinele se înşiruie de o parte şi de alta a străzii pînă în Piaţa Ştefan cel Mare unde se află *Autogara I.R.T.A.*, punctul de plecare cu autobuze în diferite direcţii afară din oraş şi spre care converg şoseaua Mangaliei, şoseaua Filimon Sîrbu, şoseaua Cerealelor etc.

Dacă B-dul Tomis şi Str. Ştefan cel Mare pot da o imagine a oraşului comercial, din Piaţa Ştefan cel Mare se conturează şi aspectul industrial al oraşului Constanţa. În această zonă se află şantierul naval din

Bustul lui Mihail Eminescu

Farul genovez

port, noua fabrică de semiceluloză de la Palas — cu o producţie anuală de 14 000 tone semiceluloză — atelierele C.F.R. În apropiere de Autogara I.R.T.A., pe Str. Eternităţii, se află un *centru de reparat motoare şi de fabricare a unor piese pentru tractoare*; pe şos. Cerealelor se află, *o fabrică de băuturi răcoritoare*. Tot în această direcţie se află *Întreprinderea de morărit şi panificaţie, modernul combinat pentru prelucrarea linii, Fabrica de produse lactate, Fabrica de uleiuri vegetale*, apoi în diferite puncte apropiate *Fabrica de biscuiţi* (Str. T. Burada). *Fabrica de ambalaje metalice* (Str. Labirint), *Filatura* (Str. Papadopol) ş.a. În apropierea şoselei Filimon Sîrbu se înalţă clădirea *Întreprinderii regionale pentru industrializarea cărnii*, cu marele abator al oraşului (Şos. Mangaliei nr. 98).

Pe promontoriu, spre faleză

În sudul Pieţei Independenţei, două străzi—Muzeelor şi Karl Marx—fac legătura cu faleza. Călătorul care vine prin Str. Karl Marx întîlneşte cîteva monumente interesante care reţin atenţia. În primul rînd *Farul genovez*. Construit de către corăbierii genovezi, în faţa stîncilor Medeiei care, colţuroase, ameninţau pe atunci circulaţia navelor comerciale, farul (refăcut în 1860) are o înălţime de 8 metri, putînd astfel călăuzi corăbiile numai pe o rază de două mile. Are forma unui turn masiv de piatră. La capătul străzii, pe un platou situat în B-dul 16 Februarie, se află *bustul lui Mihail Eminescu*, operă a sculptorului Oscar Han. *Monumentul eroilor marinari sovietici*, ridicat în memoria marinarilor sovietici căzuţi în lupta contra cotropitorilor fascişti, este un obelisc din marmură neagră aşezat chiar în parcul de pe faleză. Nu departe, pe B-dul 16 Februarie, se află *grupul sculptural Pescarii*, executat în calcar, operă a artistului poporului din R.P.R. Corneliu Medrea.

În mijlocul promenadei-parc, pe o terasă intrată puţin în mare, se conturează clădirea *Cazinoului*, unde se află şi un restaurant-bar.

În apropiere se află *Muzeul acvariu*. În faţa acvariului a fost aşezat bustul lui Ion Borcea (1879—1936) unul din cei mai buni cunoscători ai faunei Mării Negre. *Muzeul acvariu* de pe B-dul 16 Februarie, prezintă vizitatorilor, în bazine special amenajate, cele mai caracteristice specii de animale acvatice, proprii Mării Negre, Deltei Dunării, Mării Mediterane cît şi apelor dulci ale zonelor tropicale. Temperatura, prospeţimea şi oxigenarea apei din bazine sînt menţinute prin instalaţii tehnice speciale. Speciilor de peşti exotici li se asigură ca hrană zilnică crustaceul Artemia salina, recoltat din lacul Techirghiol, iar în timpul rece, rîme care sînt obţinute în crescătoria acvariului.

Secţia de peşti din Marea Neagră cuprinde în cele peste 20 de acvarii, specii de mare varietate şi deosebit de interesante prin biologia şi aspectul lor. Aici pot fi văzute trei specii de chefali: Laban (Mugil cephalus), Astreinos (Mugil saliens) şi Singhil (Mugil auratus) şi cîteva specii de sturioni (morunul şi nisetrul), peşti caracteristici numai Mării Negre, Mării de Azov şi

Clădirea Cazinoului

Mării Caspice și care ating 5—6 metri lungime iar în greutate uneori ajung pînă la 1 200 kg. O atenție deosebită în acest sector merită și peștii curioși: călutul de mare (Hippocampus-hippocampus microcoronatus), pisica de mare (Trygon pastinaca), vulpea de mare (Raja clavata) și calcanul (Shophtalmus maeoticus). Acesta din urmă are o formă rombică-turtită, cu ambii ochi pe fața superioară a corpului.

Secția cu pești de apă dulce adăpostește, în cele 10 bazine, exemplare deosebite ca formă și culoare.

În secția peștilor exotici pot fi văzute cinci specii de Cyprinidae, specii din familiile Characidae și Anabantidae, care rețin atenția mai ales prin formele lor curioase, culorile variate și mișcările elegante în timpul înotului.

Secția cu viețuitoare din fauna Mării Mediterane cuprinde, printre altele, crustacei, bureți (Euspongia officinalis), steaua de mare (Astropectin aurantiacus) ș.a.

Acvariul a fost inaugurat în anul 1958 și este unic prin specificul său.

La capătul de sud al falezei care domină promenada (pe B-dul Carpați), se desfășoară panorama

portului comercial Constanța; la cel de nord se clădește acum, din blocuri enorme de piatră, *portul turistic Tomis*.

Portul comercial Constanța, a cărui panoramă poate fi admirată mai ales seara, dintr-un punct

Muzeul-acvariu

Interior la muzeul-acvariu

dominant de la capătul B-dului Carpați, este așezat, ca și cu mii de ani în urmă, la adăpostul promontoriului (peninsula Constanței). Loc de escală a primilor corăbieri, și-a păstrat funcțiile economice de-a lungul secolelor, devenind astăzi unul din cele mai

Portul comercial Constanța

moderne porturi de la Marea Neagră. În ultimii ani, în portul Constanța au fost construite noi căi ferate, instalații pentru combaterea incendiilor etc, s-au modernizat unele cheiuri, au fost construite noi magazii de mărfuri etc.Toate acestea au determinat o substanțială creștere a capacității de încărcare-descărcare, operațiuni care se fac astăzi aproape în întregime cu mijloace mecanizate. Numai în primul semestru al anului 1962 docherii constănțeni au manipulat cu peste 60 000 tone mărfuri mai mult decît în aceeași perioadă a anului 1961. Așa se explică și faptul că în portul Constanța au fost găzduite în primele 6 luni ale anului 1962 un număr de 829 nave străine, cu 100 mai mult decît în aceeași perioadă a anului 1961.

Portul turistic Tomis are intrarea prin B-dul 16 Februarie. De la ambarcader pornesc din oră în oră nave de coastă (hidrobuze) care fac legătura Constanței cu stațiunile balneo-climaterice ale litoralului: Eforie Nord, Eforie Sud, Mangalia. Lucrările pentru amenajarea portului au început în anul 1958. În rada

portului există și șalupe-taxi pentru excursiile în grupuri (6—10 persoane).

Pornind din Piața Libertății spre faleză pe Str. Muzeelor, călătorul se poate opri să viziteze două valoroase muzee: *Muzeul de arheologie și Muzeul de artă plastică.*

Muzeul de arheologie cuprinde 19 săli. Printre piesele care rețin atenția se numără, în afara vestigiilor care datează din paleolitic și neolitic, statuia-menhir descoperită la Baia Hamangia, cea mai veche statuie de piatră de pe teritoriul țării noastre, reprezentînd o divinitate feminină, cazanul de bronz scit, găsit la Castelu (Medgidia), prima piesă arheologică care atestă prezența sciților în Dobrogea în secolul V—IV î.e.n, numeroase unelte folosite în agricultură în epoca orînduirii sclavagiste, amfore de proveniență greco-romană, precum și monezi, greutăți de cîntar și ornamente sculpturale legate de viața comercială (Hermes — zeul comerțului) etc. În afara acestora se mai află expuse capiteluri dorice, ionice, corintice, romane, bizantine și fragmente arhitectonice, frag-

Muzeul de arheologie

Statuetă romană înfățișînd un animal fantastic cu trup de șarpe (Muzeul de arheologie)

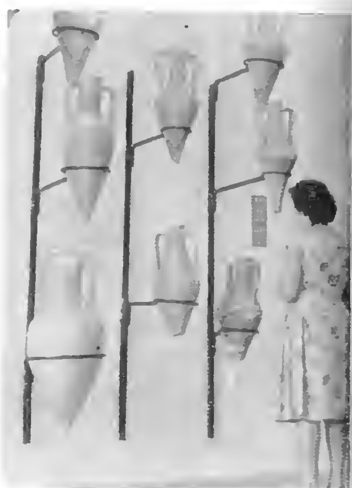

mente de arhitravă, console, ornamente arhitecturale de marmură, calcar și ceramică ș.a. Un mare interes trezește grupul celor 24 de statuete și basoreliefuri din epoca romană, descoperite în 1962 pe locul fostei gări.

Dintre sculpturi, una o înfățișează pe zeița Fortuna, protectoarea vechiului Tomis, diademată, purtînd cornul abundenței în mîna stîngă, iar în mîna dreaptă sceptrul. La picioarele ei se află zeul Mării Negre — Pontos — protector al portului, al navigației și al cetății Tomis; pe cap poartă o coroană avînd ca formă conturul pentagonal al cetății cu poarta principală și turnurile ei de apărare. O altă statuie înfățișează un altar cu inscripție bilingvă (greacă și latină) asemănător fațadei unui templu, în centrul căruia este sculptată zeița Nemesis în dublă reprezentare. Trei statui și două basoreliefuri o înfățișează pe zeița Hecate și o alta chipul atletic al unui dioscur, alături de calul său, pe un postament care poartă o inscripție în limba greacă. De o valoare științifică și artistică excepțională sînt basoreliefurile care reprezintă diferite figuri

Statuetă romană înfățișînd-o pe zeița Fortuna, protectoarea vechiului Tomis; la picioare, Pontos, zeul Mării Negre (Muzeul de arheologie)

Muzeul de arheologie. Amfore comerciale de diferite tipuri și proveniențe

ale divinităților antice ca Dionysos, Hermes, Mithias și grupul celor trei grații, precum și basoreliefuri care înfăți-

şează pe Cavalerul trac, divinitate locală. Tot din acest grup face parte o splendidă reprezentare în marmură vînătă a unui animal fantastic cu trup de şarpe, bot de mamifer, urechi şi plete de om.

Începuturile orînduirii feudale în Dobrogea sînt prezentate printr-o serie de vestigii adunate cu prilejul săpăturilor arheologice de la Basarabi, Castelu, Dinogeţia, Capidava, Limanu, Lunca Borcii, Hîrşova, Mîrleanu, Rasova etc.

Lapidarul muzeului rezervat oamenilor de ştiinţă — epigrafişti, istorici etc. — cuprinde un număr de aproximativ 200 de inscripţii cu texte greceşti şi latineşti. Lapidarul poate fi vizitat numai la cerere. De asemenea, la cerere pot fi vizitate şi cele patru depozite cu materiale arheologice, care cuprind piese recent descoperite, aflate în curs de tratare şi studiere.

Pe lîngă biblioteca muzeului se află ataşat şi un cabinet de numismatică. Sala tezaur grupează de asemenea piese de mare raritate. Colecţia de monede cu chipul unor regi sciţi este unica în lume. Cu prilejul săpăturilor efectuate în necropolele vechiului Tomis au fost descoperite numeroare obiecte de artă lucrate în aur, argint, bronz sau sticlă. O piesă de o valoare tehnică remarcabilă aflată în tezaur este cadranul solar aşezat între coarnele unui cap de bou, piesă unică în ţara noastră.

Muzeul de artă plastică

În curtea muzeului sînt expuse cîteva monumente masive de marmură sau calcar. Pot fi văzute aci, sarcofagul de marmură cu simboluri (cel mai mare sarcofag descoperit pînă acum în necropolele tomitane), altarul funerar găsit în cetatea Ulmetun (avînd sculptat deasupra inscripţiei cavalerul trac), parte din arcul de marmură cu inscripţii al unei porţi monumentale din Tomis, o friză din monumentul triumfal de la Adamclisi, cioplită şi folosită ulterior ca uluc de apă etc.

Muzeul de artă plastică cuprinde opere ale celor mai cunoscuţi maeştri ai picturii şi sculpturii romîneşti. Sînt expuse printre altele 20 de pînze ale lui Nicolae Grigorescu, 9 ale lui Theodor Aman, numeroase picturi semnate de Luchian, Petraşcu, Steriadi, Ressu, Iser, Şt. Dimitrescu, Şirato, Vermont, Dărăscu. În sălile rezervate pictorilor contemporani se pot vedea lucrări semnate de Corneliu Baba, Marius Bunescu, D. Ghiaţă, M.H. Maxy, B. Covaliu, S. Chintilă şi alţii, iar în secţia de grafică, peste o sută de lucrări semnate de Jules Perahim, Gy. Szabó Béla, Gh. Ivancenco ş.a.

În afara sculpturilor datorate clasicilor romîni Stork, I. Georgescu, Valbudea, Paciurea, se remarcă acelea semnate de Ion Jalea, Cornel Medrea, Constantin Baraschi, Vida Geza, Ion Irimescu, Boris Caragea, precum şi ale unor artişti din tînăra generaţie.

Cele peste 300 de opere originale cu care este înzestrat muzeul, oglindesc etapele principale de dezvoltare ale picturii şi sculpturii romîneşti din secolele XIX şi XX.

Adrese şi indicaţii utile

Instituţii ale puterii, administraţiei de stat şi justiţiei

Sfatul popular al regiunii Dobrogea — Str. Karl Marx, 17
Sfatul popular al oraşului Constanţa — Piaţa Independenţei, 22
Comitetul regional de cultură şi artă — B-dul Republicii, 9
Comitetul de cultură şi artă al oraşului Constanţa — Piaţa Independenţei, 1
Tribunalul regional — Str. Traian, 33
Tribunalul orăşenesc — Str. Traian, 33
Miliţia oraşului Constanţa — Str. Ştefan cel Mare, 121
Serviciul circulaţiei — B-dul V.I. Lenin, 1

Organizaţii politice şi obşteşti

Comitetul regional P.M.R. Dobrogea — Str. Traian, 29
Comitetul orăşenesc P.M.R. Constanţa — Str. Traian, 51

Comitetul regional U.T.M. Dobrogea — B-dul Republicii, 28
Comitetul orășenesc U.T.M. — Str. Traian, 31
Consiliul regional al sindicatelor Dobrogea — B-dul Republicii, 28
Consiliul local al sindicatelor — B-dul Republicii, 28
Comitetul regional al femeilor — Str. Miron Costin, 1
Comitetul regional pentru apărarea păcii — B-dul Republicii, 28
Comitetul regional Dobrogea al Crucii Roșii a R.P.R. — B-dul Republicii, 26

Institute științifice

Stațiunea piscicolă de cercetări și proiectări — B-dul V.I. Lenin, 304
Stațiunea experimentală „Dobrogea" — Secția de cercetări zootehnice Palas — Șos. Filimon Sîrbu, 188
Stațiunea experimentală silvică „Dobrogea" — Șos. Filimon Sîrbu, 120

Instituții de învățămînt

Institutul pedagogic — B-dul V.I. Lenin, 124
Școala medie nr. 1, „Mircea cel Bătrîn" — Str. Ștefan cel Mare, 6
Școala medie nr 2 „Mihail Eminescu" — Str. Traian, 19
Școala medie nr. 3 — Șos Mangaliei, 2
Școala medie nr. 4 — Șos. Filimon Sîrbu, 40
Școala medie nr. 5 — B-dul V.I. Lenin, 126
Școala medie nr. 6 (cu secție pedagogică) — Str. Răscoala din 1907, 142
Școala populară de artă — Str. Cuza Vodă, 14
Școala medie de muzică și arte plastice — Str. Cuza Vodă, 13

Instituții și asociații culturale și profesionale

Asociația turiștilor din R.P.R. — Organizația regională Dobrogea — Str. Traian, 33
Uniunea Societății de științe medicale din R.P.R., Filiala Dobrogea — B-dul Republicii, 38
Asociația filateliștilor din R.P.R., Filiala Dobrogea — Str. Muzeelor, 6
Asociația generală a vînătorilor și pescarilor sportivi, Filiala Dobrogea, Str. Ștefan cel Mare, 66

Biblioteci

Biblioteca centrală regională — B-dul Republicii, 9

Case de cultură, cluburi

Casa regională a creației populare — Str. Mării, 1
Casa agronomului — cartierul Palazu Mare

Casa ofițerilor — Str. Răscoala din 1907, 3
Casa pionierilor — B-dul Friedrich Engels, 18
Clubul șantierului naval maritim — B-dul Tomis, 96
International Club (club al marinarilor străini), Incinta portului

Ziarul local și birouri ale corespondenților de presă

„Dobrogea Nouă" (Organ al Comitetului regional P.M.R. Dobrogea și al Sfatului popular regional) — Șos. Filimon Sîrbu, 5
„Scînteia" — B-dul Tomis, 39
„Scînteia tineretului — B-dul Republicii, 28
„Munca" — B-dul Republicii, 28
„România liberă" — B-dul Tomis, 17

Teatre

Teatrul de stat — B-dul Tomis, 102
Teatrul de stat — Secția de estradă (Sala Fantasio) — B-dul Republicii, 11
Teatrul de stat — Secția păpuși — Str. Aristide Caratzalis, 16

Cinematografe

„Republica" (Cinemascop) — B-dul Republicii, 7—9
„23 August" — B-dul Tomis, 112
„Popular" — B-dul Tomis, 48
„Tineretului" — B-dul Tomis, 149
„Maxim Gorki" (Grădină de vară) — B-dul Tomis, 43
„Progresul" — Str. Ștefan cel Mare, 35

Muzee

Muzeul de arheologie al Dobrogei (deschis zilnic între 10—21; luni închis) — Str. Muzeelor, 23
Muzeul regional de artă Dobrogea (deschis zilnic între 10—21) — Str. Muzeelor, 12
Muzeul acvariu (deschis zilnic între 10—22; luni închis) — B-dul 16 Februarie, 1

Monumente de cultură și puncte muzeistice în aer liber

Monumentul Eroilor ostași romîni 1916—1918 — Cimitirul eroilor
Monumentul luptătorilor de la șantierul naval maritim Constanța, căzuți în luptele contra fascismului — Incinta portului
Monumentul Eroilor ostași sovietici — Cimitirul eroilor
Monumentul Eroilor marinari sovietici — B-dul 16 Februarie
Statuia lui Ovidius Publius Naso — Piața Independenței

Statuia lui Mihail Eminescu — B-dul 16 Februarie
Statuia lui Dumitru Th. Neculuță — B-dul Tomis
Statuia lui Vasile Pîrvan — Str. Traian
Statuia lui Ion Borcea — B-dul 16 Februarie
Statuia Scafandrul — Incinta portului
Statuia Arcașul — B-dul 16 Februarie
Statuia Timonierul — Str. Portului
Grupul statuar Pescarii — B-dul 16 Februarie
Moscheea — Str. Muzeelor
Geamia Hunchiar — Str. Callatis
Biserica greacă — Str. Mircea cel Bătrîn, 36
Biserica romano-catolică — Str. Nicolae Titulescu, 13
Templul mozaic de rit spaniol — Str. Mircea cel Bătrîn, 18
Farul Genovez — B-dul Carpați
Edificiul roman cu mozaic — B-dul Marinarilor
Zidurile cetății Tomis și Turnul Măcelarilor — B-dul Republicii

Parcuri și grădini

Parcul culturii — B-dul Tomis colț cu Str. Ștefan cel Mare
Parcul „Maxim Gorki" — B-dul Tomis
Parcul Cazino (cu promenadă la mare) — B-dul 16 Februarie
Parcul sportivilor — Str. Primăverii
Parcul pionierilor — B-dul Friedrich Engels
Parcul arheologic — B-dul Republicii

Stadioane și săli de sport

Stadionul „1 Mai" — Str. Primăverii
Palatul sporturilor — Parcul culturii (B-dul Tomis)

Hoteluri

„Continental" — B-dul Republicii, 20
„Victoria" — B-dul Republicii, 7
„Constanța" — B-dul Tomis, 46
„Marea Neagră" — Str. Traian, 4

Baruri, restaurante, braserii, cofetării, bufete

„Cazino" (bar, restaurant și braserie — cu terasă de vară) — B-dul 16 Februarie
„Dobrogea" (bar, restaurant) — B-dul Mircea cel Bătrîn
„Victoria" (restaurant și braserie — cu terasă de vară) — Piața Independenței, 7
„Continental" (restaurant) — B-dul Republicii, 20
„Modern" (restaurant) — B-dul Republicii, 34
„Transilvania" (restaurant) — B-dul Tomis, 83
„Pescăruș" (bufet și restaurant cu autoservire) — B-dul Tomis, 50
„Pescarul —(bufet și restaurant) — Str. V. Alecsandri, 1

Restaurantul cu autoservire „Pescăruș"

„Lactovegetarian" — B-dul Tomis, 9 și 78
„Macul roșu" (cofetărie) — B-dul Tomis, 56
„Unirea" (cofetărie) — Piața Independenței, 18
„Moldova" (cofetărie) — B-dul Tomis, 28
„Ghiocelul" (cofetărie) — B-dul Tomis, 38

Magazine și librării

Alimentara — Piața Independenței, 14; B-dul Tomis, 47; Str. Ștefan cel Mare, 26
Alimentara (cu autoservire) — B-dul Tomis, 103
Gostat — B-dul Republicii, 22
Magazin Universal — Str. Ștefan cel Mare, 55
„Arta populară" — B-dul Tomis, 18; B-dul Tomis, 71
Galeriile de artă ale Fondului plastic — B-dul Tomis, 19
„Bijuteria" (bijuterii) — B-dul Tomis, 64
„Codlea" (florărie) — B-dul Tomis, 92
„Cadouri" — B-dul Tomis, 21
Magazinul pentru articole de vînătoare și pescuit — Str. Ștefan cel Mare, 66
„Librăria noastră" nr. 1 — B-dul Tomis, 71
„Librăria noastră" nr. 2 — Str. Ștefan cel Mare, 34
Librăria „Mihail Eminescu" — B-dul Tomis, 45
„Filatelia" — B-dul Tomis, 37

Gări, agenții de voiaj și de turism

Gara centrală C.F.R. — Piața Victoriei, tel. 18—58 și 18—59
Aeroportul internațional — Comuna Kogălniceanu, tel. 52—76
Gara maritimă — Portul Constanța, tel. 47—60

Autogara IRTA — Str. Ştefan cel Mare, 137 — tel. 39—69

Autogara ITC sud — Str. 30 Decembrie, 20 — tel. 60—80

Agenţia de voiaj C.F.R. — B-dul Tomis, 13 — tel. 24—44

Agenţia O.N.T. Constanţa — B-dul Tomis, 71 — tel. 41—62

Agenţia TAROM — Piaţa Independenţei, 12 — tel. 13—11

Agenţia NAVROM — Portul Constanţa — tel. 47—60

Staţii de taxiuri

Str. Griviţei, 2 — tel. 58—64

B-dul Tomis — tel. 33—69

Instituţii medico-sanitare

Farmacia nr. 2 (serviciu permanent) — B-dul Tomis, 80 — tel. 19—83

Citeva din magazinele deschise la parterul noilor blocuri

Policlinica nr. 1 — Str. Ştefan cel Mare, 83

Policlinica nr. 2 — Str. Sarmizegetusa, 8

Policlinica de copii — Str. Ilarie Voronca, 9

Noua clădire a gării Constanţa

Spitalul de adulţi — Str. Ştefan cel Mare, 133 — tel. 29 — 76

Spitalul de copii — B-dul V.I. Lenin, 57

Spitalul C.F.R. Palas — Str. Donciu Ştefan, 32

Spitalul Port — Incinta portului — tel. 16—53

Policlinica Port — Incinta portului — tel. 38—89

PE LITORAL LA NORD DE CONSTANȚA

Din cei 245 km cît măsoară litoralul romînesc la Marea Neagră — de la Șos. Chiliei pînă la Vama veche — un sector de aproximativ 60 km, între Capul Midia și Mangalia, este ocupat de șiragul unor încîntătoare stațiuni balneoclimaterice. Din 1953, în aceste locuri a început o vastă operă de construcție menită să asigure condiții cît mai agreabile de ședere pentru cei dornici să-și petreacă concediul pe litoral.

De fapt porțiunea dintre Capul Midia și Mangalia se împarte în două zone cu caracter distinct. Una — la sud de Constanța — este destinată curei și tratamentelor; alta la nordul orașului, este profilată exclusiv odihnei și recreației. Dacă Eforie Nord, Eforie Sud, Techirghiol și Mangalia, stațiuni situate la sudul orașului Constanța, sînt renumite în primul rînd pentru tratamente medicale, nu înseamnă că în aceste stațiuni nu sînt asigurate condiții pentru o bună odihnă și recreație. În zona de la nord de Constanța sînt situate stațiunile Mamaia și Năvodari. Ca urmare a marilor lucrări de construcții și a extinderii, deci a capacității de cazare în diverse vile și hoteluri, crește de la an la an numărul vizitatorilor litoralului. Dacă în 1955 și-au petrecut concediul de odihnă în aceste stațiuni 46 790 oameni ai muncii, în 1963 au venit pe litoral peste 200 000 persoane.

Astăzi, litoralul romînesc este un punct de atracție și pentru foarte mulți turiști străini. Numai la Mamaia, de pildă, au venit la odihnă în 1963 peste 70 000 vizitatori străini din 50 de țări.

MAMAIA — O STAȚIUNE DE ODIHNĂ ȘI RECREAȚIE

Pe B-dul V.I. Lenin din Constanța, la întretăierea cu B-dul Tomis, troleibuzul nr. 22, care vine de la gară, se întîlnește cu troleibuzul nr. 21 care

pleacă din dreptul Parcului „Maxim Gorki" — Str. Răscoala din 1907. O tablă indicatoare așezată la această răscruce vestește călătorilor că pînă la Mamaia sînt 5 kilometri.

Stațiunea balneoclimaterică Mamaia este așezată pe o fîșie de nisip care separă apele sărate ale Mării Negre de apele dulci și liniștite ale lacului Siutghiol, avînd aceeași latitudine cu Nisa și Livadia.

În trecut, în localitate se aflau răzlețite doar cîteva vile ridicate pentru huzurul unor mari capitaliști. În locul spațiilor verzi care s-ar fi putut amenaja între clădiri, mari întinderi de nisip îngreunau circulația. Din loc în loc, călătorul întîlnea pînă și peisajul dezolant al unor mlaștini, ascune în dosul unor vegetații acvatice.

În locul decorului acesta primitiv, un peisaj nou întîmpină astăzi vizitatorii veniți cu miile. Au apărut în ultimii ani aci hoteluri cu mai multe etaje, restaurante avînd în jurul lor peluze și taluzuri cu flori și verdeață, bazine de agrement și alei, teatre și cinematograf în aer liber. Plaja primitivă de altădată, din dreptul hotelurilor, a fost curățită și plantată cu măslini sălbatici. Pentru astuparea mlaștinilor și gropilor lăsate de fostele cariere, s-au făcut umpluturi prin hidromecanizare, cu nisip scos din fundul lacului Siutghiol.

Mamaia zilelor noastre este o creație a regimului de democrație populară. Numai în acești ani s-a acordat prețuirea cuvenită acestei zone din partea de nord a Constanței unde există condiții heliomarine deosebit de valoroase, condiții necunoscute multor stațiuni vestite de pe coastele Atlanticului sau ale Mediteranei.

Capacitatea stațiunii Mamaia a fost în 1963, prin construirea unor noi complexe turistice („Aurora", „Dacia", „Parc" etc). de peste 120.000 locuri.

Plaja de la Mamaia se întinde pe o lungime de 8 km în direcția nord-sud cu o expunere totală a razelor soarelui dinspre răsărit. Lărgimea maximă este în partea de nord. Suprafața aproximativă este de 200 ha. Aproape pretutindeni grosimea stra-

Mamaia. Cîteva din noile hoteluri și plaja lor

tului de nisip este de peste 3 m. Sub acest strat se rînduiesc alte orizonturi de nisip (unul amestecat cu scoci, un altul de culoare cenușie deschisă și de o grosime de 1—2 m). Nicăieri, pînă departe în larg nu există stînci colțuroase sau alte roci dure, ceea ce mărește și mai mult valoarea plajei. Ocrotită de un golf larg, care se deschide între Capul Midia și Peninsula Constanța, plaja este acoperită cu nisip fin și are o suprafață plană, ușor înclinată, spre mare.

După complexele de locuințe în dreptul cărora se află, plaja este împărțită în mai multe sectoare purtînd numele acestora; plaja Neptun, plaja Sirena, plaja Ovidiu, plaja Cazino, plaja Tomis, plaja Ialta, plaja Internațional, plaja Palas. În dreptul acestor sectoare ale plajei se află, pe linia troleibuzelor, stații cu nume corespunzătoare complexelor, indicînd vizitatorilor locul de coborîre. Trecerea la plajă se face pe aleile spațiilor verzi dintre clădiri.

Pe partea stîngă a bulevardului se află lacul cu apă dulce Siutghiol, unde a fost creată o bază pentru sporturi.

Lacul Siutghiol este unul din cele mai mari lacuri marine, acoperind o suprafață de 2 105 ha. E lung de 8 km, iar lățimea variază între 700 m și 4 km. Adîncimea medie se menține între 6—8m; fundul său este cu 5 m sub nivelul mării, iar oglinda apei cu 1,70—2,30 m deasupra nivelului Mării Negre. Lacul este alimentat în bună parte de izvoarele carstice subterane care au contribuit la îndulcirea apelor sale.

Pe lîngă valoarea lui ca bază sportivă, Siutghiolul îndeplinește și funcții economice, apele alimentînd unele unități industriale din apropiere și culturile irigate ale gospodăriilor agricole colective aflate pe malul său. Prin canale și ecluze Siutghiolul alimentează și cele două lacuri vecine, Tașaulul și Tăbăcăria.

Persoanale obosite care au nevoie de o odihnă activă, vin la Mamaia pentru a-şi reface forţele şi ridica tonusul sistemului nervos. *Climatoterapia, hidroterapia, sportul* şi *plimbările* constituie factorii care contribuie la reconfortarea organismului. Să vedem pe scurt cum acţionează aceşti factori.

Climatoterapia. O caracteristică fundamentală a climei litoralului la Mamaia o constituie schimbul alternativ de aer dintre cele două tipuri de suprafeţe active învecinate: stepa dobrogeană şi întinsul nesfîrşit al mării. În timpul verii şi la începutul toamnei, în fiecare dimineaţă între orele 9—10, briza începe să aducă aerul de mare încărcat cu pulbere de săruri marine, care exercită o puternică acţiune tonică asupra organismului. Metabolismul bazal creşte; se intensifică secreţia mucoaselor, se măreşte capacitatea respiratorie a plămînilor, se îmbunătăţeşte compoziţia sîngelui. Briza mării împrospătează atmosfera bogată în aerosoli de Na, Cl, Br, Ca. I. Brizele de noapte care bat de la uscat spre mare, la Mamaia nu aduc

Exterior al noului teatru de stat „Ovidiu"

un aer încărcat cu praf de sol; trecînd peste lacul Siutghiol sub forma unui strat de aer care nu depăşeşte 1 000 m înălţime, îşi recapătă în bună parte umiditatea, iar praful este reţinut de vaporii de apă. Aşezarea staţiunii Mamaia la hotarul dintre două ape (laguna Siutghiol şi mare) îi asigură acesteia un regim special al brizelor. O influenţă binefăcătoare asupra organismului are presiunea atmosferică ridicată (maxima 763,9 — minima 757,9) şi abundenţa ozonului din aer.

Băile de soare sînt eficace mai ales prin radiaţia ultravioletă cu intensităţi crescînde la amiază, la care se adaugă în orele de după-amiază şi efectul razelor directe şi difuze.

Hidroterapia. Apa mării acţionează puternic asupra organismului prin factorii săi termici şi mecanici. Ea contribuie la echilibrarea funcţiilor şi la călirea organismului.

Posibilităţi de sport. Cei veniţi la odihnă în staţiunea Mamaia pot practica în condiţii optime o serie de sporturi nautice ca polo, înotul, canotajul ş.a. De asemenea amatorii au posibilitatea de a folosi terenurile de tenis, baschet, volei etc. amenajate în apropierea plajei.

Complexul sportiv Mamaia pune în valoare aşezarea minunată a staţiunii dintre cele două ape (Marea Neagră şi laguna Siutghiol). Debarcaderul I.T.C. 2 din marginea acestui lac este frecventat de cei care preferă plimbările cu ambarcaţiuni. Aici pot fi închiriate bărci, hidrobiciclete etc.

În noul parc amenajat pe malul lacului a fost construit recent un club nautic şi un debarcader pentru cei ce practică sporturi nautice.

Dar pe lacul Siutghiol pot petrece ore plăcute şi pescarii amatori, fondul piscicol al apei fiind destul de variat şi de bogat.

Plimbări şi excursii. Staţiunea Mamaia este bogată în spaţii verzi. Parcul Mamaia, din apropierea restaurantului Cazino, cu arbori bătrîni, printre care se găsesc salcîmi, stejari şi plopi, este un agreabil loc de plimbare. O alee largă, mărginită de asemenea de copaci bătrîni, leagă cele două artere principale de

circulație care mărginesc stațiunea: una pe lîngă plaja mării, alta pe lîngă lac. Un alt parc se află în fața hotelului Internațional, Parcul 1 Mai, care are o frumoasă perspectivă spre lacul Siutghiol. În parcuri sau prin spații verzi sînt așezate grupuri sculpturale și statui, opere ale unor artiști cunoscuți. Astfel, în Parcul 1 Mai se află sculptura lui Oscar Han „Noul născut"; în parcul din fața restaurantului Cazino statuia „Nudul cu măr", operă în bronz a artistului poporului Ion Jalea; în fața hotelului Tomis statuia „Jucătorul de tenis" de Mac Constantinescu și sculptura „Maternitate" de Ada Geo Medrea.

În ultimul timp, un alt parc de distracții și agrement a apărut pe malul lacului Siutghiol, în partea de sud a stațiunii. Aci a fost construit un stadion, un club nautic și amenajate diferite terenuri de sport.

Unul din locurile de excursie cele mai ușor accesibile este insula Ovidiu, situată în dreptul satului cu același nume. Pînă la insulă se ajunge cu orice ambarcațiune de la lacul Siutghiol. Plecarea se poate organiza de la debarcaderul I.T.C. nr. 2 de unde se închiriază bărci, hidrobiciclete, cutere etc. Traseul (4,5 km) trece pe deasupra punctului cu cea mai mare adîncime a lacului (17 m). Insula Ovidiu, în mare parte stîncoasă, are o suprafață de 600 mp. O străjuiesc cîțiva arbori, iar de jur împrejur stuf, răchită și cîteva sălcii pletoase. Mult timp s-a crezut că pe această insulă a fost înmormîntat Ovidiu. Nu există nici o mărturie care să poată întări presupunerea.

Zi de plimbare a turiștilor cu autocarele O.N.T. Carpați

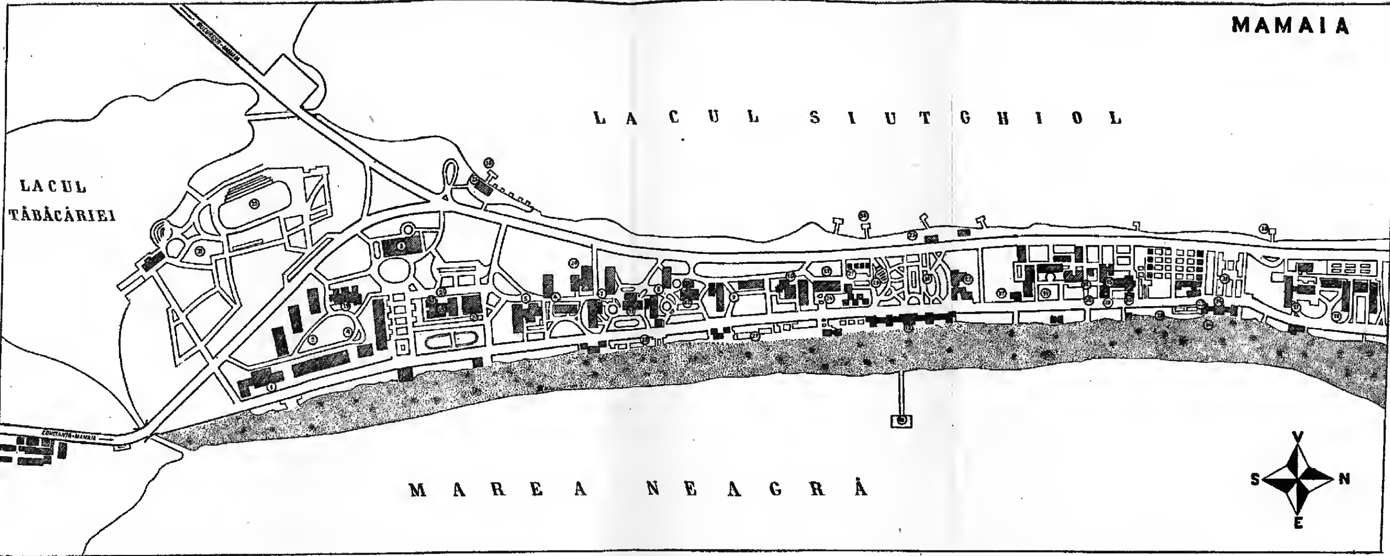
La sud de satul Ovidiu se varsă în lac un izvor care își are obîrșia la 500—600 m departe de mal. Este cunoscutul izvor de apă de la „Canara" (numele vechi al localității) unde se întîlneau altădată toate „drumurile oilor". Izvorul era atît de puternic, încît punea în mișcare roata unei mori țărănești.

Clubul nautic

O altă plimbare pe lac se poate face spre comuna Palazu Mare, ale cărei case se disting ușor chiar de la Mamaia. Plecarea se face tot de la debarcaderul I.T.C. nr. 2. Este ruta cea mai scurtă de traversare a lacului care nu depășește 750 m. În apropiere se pot vedea grădinile de zarzavat ale gospodăriei agricole colective din Palazu Mare, una din gospodăriile milionare din țară. Mai departe se zăresc turlele înalte ale sondelor, instalate pentru efectuarea unor prospectări geologice.

În sfîrșit, o excursie atractivă se poate face pe jos sau cu troleibuzul la Stațiunea piscicolă de cercetări și proiectări. Situată la țărmul mării, pe autostrada Constanța — Mamaia (la stația de troleibuz „Pescărie"), stațiunea aparține Institutului de cercetări piscicole din București. Înființată în anul 1932 cu scopul de a studia biologia Mării Negre, stațiunea s-a dezvoltat mult în anii regimului democrat-popular, fiind înzestrată cu laboratoare de: hidrochimie și hidrobiologie, ihtiologie, economie și tehnica pescuitului. Avînd la dispoziție mijloacele necesare, cercetătorii contribuie la stabilirea locurilor și perioadelor cele mai favorabile pentru pescuitul diverselor specii, la recunoașterea cîrdurilor de pești și de del-

1. Hotelul și restaurantul „Parc" 2. Hotelurile „Pescăruș", „Delfinul" și „Lotus" 3. Hotelul „Perla". 4. Hotelurile „Dacia" și „Select". 5. Hotelul și restaurantul „Aurora" 6. Hotelurile „Neptun" și „Dunărea". 7. Hotelurile „Sirena" și „Delta". 8. Hotelurile „Sulina" și „Doina". 9. Hotelurile „Flora" și „Ovidiu". 10. Hotelul și restaurantul „Victoria". 11. Hotelul „Lido". 12. Restaurantul „Cazino" 13. Hotelul și restaurantul „Albatros". 14. Hotelurile și restaurantele „Tomis", „Histria" și „Midia". 15. Hotelul și restaurantul „Ialta". 16. Hotelul și restaurantul „Internațional". 17. Hotelul și restaurantul „Modern" 18. Hotelurile „Central", „Palas" și „Pelican" 19. Restaurantul „Select" 20. Restaurantul „Sirena". 21. Restaurantul „Doina". 22. Restaurantul „Flora". 23. Restaurantul cu bucătărie romînească. 24. Complex comercial. 25. Clubul și biblioteca. 26. Clubul nautic. 27. Cazino-bar. 28. Teren de sport. 29. Grădina cinematograf „Albatros". 30. Teatrul de vară „Ovidiu". 31. Parc. 32. Întreprinderea de hoteluri și restaurante Mamaia 33. Agenția O.N.T. „Carpați". 34. Agenția de voiaj C.F.R. 35. Biroul vamal. 36. Biroul de schimb valutar. 37. Oficiu P.T.T.R. 38. Ambarcader.

Mamaia. Vedere spre parc

fini în larg și la perfecționarea uneltelor și a ambarcațiunilor de pescuit. Întreprinderile piscicole capătă un mare sprijin în organizarea și dirijarea pescuitului în Marea Neagră prin prognozele anuale emise de această stațiune pe baza rezultatelor cercetărilor științifice. Aici poate fi vizitat un acvariu cu exemplare din fauna Mării Negre și un număr important de pești mediteraneeni. Muzeul și acvariul sînt deschise pentru public de două ori pe săptămînă (marți și joi).

Locuri de distracții. Vizitatorii stațiunii pot folosi timpul liber vizionînd diverse spectacole la *grădina-cinematograf „Albatros"* sau la *teatrul de vară „Ovidiu"* din apropierea hotelului „Perla", construcție recentă, dispunînd de circa 1200 de locuri. Ei pot participa la diverse manifestări artistice și culturale organizate în cadrul *clubului* de la hotel „Ialta", unde se află o *bibliotecă*. Un punct de atracție îl constituie și noul *club nautic*, situat pe malul lacului Siutghiol, tot în dreptul hotelului „Perla".

Hotelnri. La dispoziția vizitatorilor Mamaiei se află astăzi un mare număr de hoteluri moderne. Iată cîteva date asupra lor:

Hotelul Parc este situat la intrarea în stațiune, pe axa esplanadei ce se deschide spre mare. Cuprinde 320 camere. Are 12 etaje. Pe fiecare etaj există un număr de garsoniere și apartamente. La dispoziția vizitatorilor se află restaurant, curte interioară, iar la ultimul etaj o terasă cu bar, locuri de solar etc.

Hotelurile Lotus, Delfinul și Pescăruș completează porțiunea dintre lac a complexului hotelier din stațiune. Fiecare hotel — cu cîte patru etaje — cuprinde 145 de camere. Spre sud sînt prevăzute loggii, iar la capetele înguste ale clădirii, holuri de fiecare etaj și mici terase cu priveliște spre mare.

Hotelul Perla, construit în formă de turn, are 10 etaje și o terasă cu amenajări pentru solar, bar etc. La parter se află un restaurant. Clădirea cuprinde [illegible]1 camere.

Hotelul Dacia, cu parter și 4 etaje, este construit paralel cu țărmul mării. Are fațade către mare și ghiol. Cuprinde 372 camere.

Hotelul Select, cu parter și 4 etaje, are fațada orientată spre nord. Cuprinde 235 camere.

Hotelurile Sirena, Doina, Flora, fiecare cu cîte 9 etaje și terasă pentru solarii, sînt astfel construite, încît din orice cameră există perspectivă atît spre mare cît și spre lac. Fiecare hotel are 368 camere.

Hotelul Victoria are de asemenea 9 etaje și o terasă. Cuprinde 349 camere. O cameră de la parter este rezervată cabinetului medical. La dispoziția vizitatorilor se află un restaurant.

Hotelul Aurora, face și el parte din grupul clădirilor cu 9 etaje și terasă pentru solarii. Are 348 camere. Restaurantul, amenajat la parterul hotelului, se leagă cu acesta printr-un coridor vitrat.

Hotelurile Neptun, Dunărea, Delta cu cîte 4 etaje fiecare, cuprind cîte 147 camere. Hotelul „Neptun" este orientat cu fațada spre mare, iar celelalte formează un front spre lac, cu o mai bună vizibilitate peste apele acestuia, către stepa dobrogeană.

Hotelul Ovidiu, cu 4 etaje, are camerele cu balcoane spre mare și ghiol. Cuprinde 177 camere.

Mamaia. Hotelul „Albatros"

Hotelul Albatros cu 5 etaje, se află așezat în marginea parcului. Are 59 camere.

Hotelurile Ialta, Tomis, Histria și Midia formează un alt grup, construit cu fațade spre lac și mare. Se remarcă prin arhitectura lor, stilată la hotel „Ialta" prin arcade, coloane și un monumental portic la fațada principală. Au împreună 634 camere.

Hotelul Internațional așezat în marginea plajei, este cel mai apropiat de mare. Are 4 etaje cu 12 apartamente și 90 camere. Este prevăzut cu sală de lectură, bibliotecă, sală de biliard, terase acoperite și descoperite, restaurant și bar. În flancurile hotelului sînt amenajate grădinițe cu pergole, iar în față se află Parcul „1 Mai".

Mamaia. Hotelul „Internațional"

Mamaia. Restaurantul „Modern"

Hotelurile Modern, Central, Palas și Pelican formează un elegant complex așezat în partea de nord a stațiunii, avînd două, trei sau patru etaje. Au împreună 549 camere.

Restaurante și baruri. La Mamaia există numeroase restaurante amenajate fie în cadrul unor hoteluri, fie într-o serie de construcții separate.

Toate au săli de mese largi, încăpătoare, cu pereți de sticlă, uneori de culori diferite și terase care deschid perspective spre mare sau spre lac.

Restaurantele Parc, Select, Sirena, Doina, Flora, Lido, Albatros, Histria, Tomis, Ialta, Cazino, Internațional, Modern și *Pelican* și noul restaurant cu bucătărie romînească, sînt cîteva din localurile preferate de vizitatori.

În centrul stațiunii au fost amenajate două baruri: *Cazino* (în apropierea restaurantului „Albatros") și *Lido* (în apropierea hotelului „Victoria").

Magazine. În stațiune este organizată o largă și bine aprovizionată rețea comercială cuprinzînd magazine, tonete, grupuri de deservire pe plajă, librării, chioșcuri cu ziare din țară și din străinătate.

Alte indicații utile. La Mamaia există mai multe dispensare, policlinici, farmacii, oficii P.T.T.R., agenții de voiaj, birou de schimburi valutare și agenție O.N.T. (tel. 369). „Întreprinderea de hoteluri și restaurante" din stațiune își are sediul la hotelul „Ialta" (informații — serviciu permanent — telefon 320). La intrarea în Mamaia se află, pe partea dreaptă a b-dului V. I. Lenin, o stație pentru aprovizionarea cu benzină a autovehiculelor iar pe partea stîngă, la cîteva sute de metri depărtare, o stație de reparații și întreținere auto.

Mamaia. Chioșcuri cu articole de plajă în dreptul hotelurilor „Doina" și „Flora"

Mamaia. Hotelul și restaurantul „Aurora"

Mamaia. Magazine într-un Complex comercial

O EXCURSIE LA NĂVODARI

Excursia la Năvodari se poate organiza cu autobuzele I.T.C. care pleacă din Constanţa la scurte intervale de timp din B-dul Republicii (staţia Miga). Traseul străbate B-dul Tomis şi urmînd şoseaua Constanţa-Tulcea, trece pe lîngă *Palazu Mare*, traversînd apoi localitatea *Ovidiu*. De pe partea stîngă se desprinde mai întîi şoseaua care se îndreaptă spre Hîrşova. Din partea de sud a satului *Valea Neagră* se desprinde o altă arteră asfaltată, străbătînd un colţ al acestei mici aşezări.

După mai multe viraje pe firul şerpuitor al drumului, maşina se opreşte în faţa *Uzinei de suprafosfaţi şi acid sulfuric* de la Năvodari, una din marile realizări ale regimului de democraţie populară. Uzina de la Năvodari are o capacitate de producţie suficientă pentru a îngrăşa 2.000.000 ha teren cultivabil. A intrat în funcţiune în 1959. Superfosfatul produs la această uzină sporeşte recolta cu 300—400 kg grîu la hectar. Este o uzină modernă în care munca manuală aproape că a dispărut. Întregul proces de producţie este asigurat de un număr restrîns de muncitori cu o înaltă calificare.

Năvodari - Blocuri noi

Pionieri pe plaja de la Năvodari

În continuarea itinerariului, autobuzul ajunge în orăşelul Năvodari, care este şi punctul terminus al traseului. Vechea aşezare de pescari, înecată în colb şi pîrjolită de dogoarea soarelui, a devenit în anii regimului democrat-popular un orăşel modern, cu străzi asfaltate, mărginite de blocuri cu mai multe etaje, cu spaţii verzi. Năvodari este astăzi şi o staţiune balneoclimaterică. Plaja de o frumuseţe rară, lată uneori de un kilometru, se întrece în întindere cu cea de la Mamaia. De la Năvodari, un drum scurt duce la „Tabăra pionierilor", organizată în fiecare vară pentru odihna a mii de elevi veniţi din toate regiunile ţării. Aici pot fi cazaţi într-o serie 2.000 copii. Tabăra dispune de 7 pavilioane. Personal medical şi educativ asigură îngrijirea şi supravegherea micilor oaspeţi. În tabără există cinematograf şi un teatru în aer liber. Se organizează adesea conferinţe şi excursii la gospodăriile agricole colective din împrejurimi şi în diferite locuri turistice. Chiar în incinta taberei există o gară specială unde poposesc garniturile de trenuri care-i aduc pe copii.

Cetatea Histria. Curte interioară a unui edificiu particular (sec. VI)

HISTRIA, O RECONSTITUIRE ISTORICĂ

O excursie care atrage de obicei pe cei ce-și petrec concediul pe litoral este cea de la Histria, unul din cele mai vechi orașe de pe teritoriul patriei noastre. Plecarea din Constanța se face prin B-dul Tomis, pe șoseaua asfaltată Constanța—Babadag—Tulcea.

După ce trece de lacul Siutghiol, de comuna Palazu Mare și de Ovidiu, apoi de apa liniștită și argintie a lacului Tașaul, drumul trece peste firul văii Casimcea. Pe această vale au fost găsite urme ale omului paleolitic. De la Tariverde se desprinde din artera principală o șosea în linie dreaptă, care ajunge pînă la rămășițele cetății Histria.

Temeliile vechiului oraș Histria se văd pe peninsula cu același nume, mărginită de apele lacului Tuzla și ale lacului Sinoe.

Primele săpături pentru degajarea zidurilor cetății antice au fost efectuate în 1914—1916 și 1921—1927 din inițiativa profesorului Vasile Pîrvan. Ele s-au desfășurat însă într-un ritm lent. Abia în anul 1948 lucrările de la Histria au luat amploare. Monumentele scoase la iveală în ultimii ani aci, au dus pînă dincolo de granițele țării faima acestei așezări care datează de pe la mijlocul secolului VII î.e.n. și este prima colonie elenică pe țărmul romînesc al Mării Negre.

Pe măsură ce ne apropiem de vestigiile

Cetatea Histria. Poarta de acces în marele turn al zidului roman

cetăţii propriu-zise întîlnim mai întîi urmele zidului elenistic, datînd din secolul III—I î.e.n. La 90—100 m depărtare se zărește zidul de incintă. La adăpostul acestora Histria şi-a asigurat o perioadă de linişte care a fost întreruptă în anul 248 e.n. de pustiitorul atac al goţilor. În secolul IV—V e.n., Histria se reface la adăpostul unor noi ziduri. Se înalţă bazilici, străzi pavate, locuinţe de mari proporţii şi clădiri construite din piatră. În incintă apare un sector comercial, cu numeroase prăvălii, ateliere etc. Numai înnisiparea golfului diminuează treptat funcţia economică a portului şi odată cu dispariţia acestuia, Histria se stinge treptat, locuitorii răspîndindu-se prin împrejurimi.

Astăzi călătorul poate vedea la Histria numeroase urme ale diferitelor etape de dezvoltare a oraşului în decurs de douăsprezece veacuri. Astfel zidul care înconjură cetatea, construit la sfîrşitul secolului al III-lea e.n. şi reparat şi întărit în secolul IV—VI e.n., este mai bine vizibil în partea de est şi de vest.

Turnul cel mare al cetăţii, aşezat între poarta mare şi poarta mică, servea ca depozit de muniţii. Scara principală care urcă pe ziduri duce la un minunat loc de observaţie asupra cetăţii. Se descifrează cu mai multă uşurinţă planul oraşului, cartierele şi conturul peninsulei, ocolită de apele lacurilor Sinoe şi Tuzla.

Spre dreapta, se văd în depărtare multe movile mai mari sau mai mici, morminte ale grecilor histrioţi, dar, după cercetările recente ele ar fi şi ale unor aristocraţi din apropierea cetăţii.

Intrarea în cetate se face şi azi pe poarta mare, străjuită de două turnuri, dintre care unul cuprinde documente epigrafice importante. Pe pragul porţii, construit din blocuri de piatră, se văd urmele a două rigole tăiate adînc pentru a înlesni intrarea vehiculelor în curtea interioară, în oraş. În spatele porţii se află piaţa pavată cu lespezi de piatră, mărginită la nord, la est şi la sud de edificii publice sau private, dintre care unele au fost scoase la lumină în ultimii ani.

În partea de est au fost descoperite temeliile unei biserici creştine cu criptă. O altă biserică mai mare

se află în partea de sud-est a cetăţii, iar o a treia, mai modestă, în afara zidului de incintă.

Continuînd itinerariul prin cetate — pot fi urmărite unele edificii de mari proporţii. Un astfel de edificiu, limitînd piaţa spre sud, este împărţit în trei nave prin două şiruri de coloane. Monumentul datează din secolul V—VI e.n.

În continuare, trecem pe lîngă o bazilică care rămîne pe partea stîngă. Este împărţită şi aceasta în trei nave separate de coloane puternice. Spre sud, strada lasă pe dreapta un alt edificiu bazilical, cel mai impozant aflat la Histria, construit din blocuri inegale de şist verde şi de calcar.

Tot pe această stradă însă, pe partea stîngă, se observă o sală precedată de o cameră alungită, prevăzută cu boxe pentru depozitarea şi vînzarea produselor. Cele două edificii menţionate mai sus delimitează o piaţă pavată cu lespezi, de o formă neregulată, mărginită de bazele unor coloane care au susţinut un portic.

La sudul acestei pieţe urmează edificiul băilor romane, cuprinzînd o suprafaţă de circa 800 mp. Acest edificiu e compus din două părţi: la nord se află sălile de acces ale publicului, iar la sud camerele destinate băilor propriu-zise. În partea de nord a sălii mari, trei logii mai păstrează mozaicul în culori cu motive geometrice şi florale. Pînă în secolul IV e.n. oraşul se termina în această parte cu băile termale ale căror canale se scurgeau spre sud într-o zonă mai joasă.

Pentru a se cîştiga mai mult spaţiu, zidul de apărare spre sud-vest a fost lărgit. Ca urmare au fost clădite în acest spaţiu cîteva edificii necesare deservirii populaţiei, din care două cuprindeau mici ateliere, brutării, prăvălii etc. Construite în spatele băilor romane, edificiile acestui cartier sînt despărţite de două străzi paralele, delimitate spre nord de o stradă pavată cu lespezi de piatră. Construcţiile datează din secolul al VI-lea al erei noastre.

La est de băi şi de cartierul comercial, strada care se deschide, destinată numai pietonilor, prezintă unele caracteristici interesante. Pe sub pavajul făcut

din lespezi de piatră trecea un canal de scurgere care ducea apele, pînă în afara zidurilor. Ne aflăm deci într-o zonă de locuințe. O altă stradă duce spre est la cartierul dinspre lac. Este unul din cartierele mai noi, în care locuiau bogătașii. O locuință particulară, dezgropată aci, cu numeroase încăperi, coloane, scări de piatră, este un indiciu al vieții îmbelșugate pe care o duceau cei ce locuiau aici. Din acest cartier, o stradă se îndreaptă spre nord, către zona unde au fost dezgropate o serie de monumente importante din epoca romano-bizantină și chiar din epocile anterioare. Aici se pot vedea, printre altele, două temple grecești.

Dar cercetările arheologilor sînt încă în curs, căci Histria constituie din toate punctele de vedere unul din cele mai însemnate complexe arheologice din țară și totodată unul din cele mai atractive locuri turistice din apropierea Constanței.

PE LITORAL, LA SUD DE CONSTANȚA

Dacă, așa după cum am arătat, zona de la nord de Constanța are ca specific odihna și recreația, cea din sud cuprinzînd o serie de stațiuni renumite ca *Eforie Nord*, *Eforie Sud*, *Techirghiol*, *Mangalia*, *Agigea*, *Libertatea*, este destinată în general tratamentelor sanatoriale și curei medicale.

Înainte însă de a face cunoștință cu aceste stațiuni, să dăm cîteva indicații în ce privește factorii terapeutici.

Cura la mare se recomandă în tratarea următoarelor afecțiuni:

Afecțiuni ale aparatului locomotor: stări alergice după reumatismul Bouillaud-Sokolski; spondilite cronice, infecțioase (febră tifoidă, dizenterie — cel puțin 3—6 luni de la terminarea bolii primare) și neinfecțioase (traumatice etc.); stările după operații ortopedice (artrodeze, artoplastii după accidente etc.) susceptibile de ameliorări cu tratament balnear; reumatismul metabolic; reumatismul endocrin; osteoporoze endocrine, fracturi cu consolidare întîrziată

sau cu calusuri dureroase, cînd nu există cauze organice; osteite post-infecțioase (reumatismale etc.) sau traumatice, nefistulizate, cu tulburări ale funcției de susținere și locomoție; ostomielitele cronice hematogene (netuberculoase) sau posttraumatice, nefistulizate, fără temperatură, care nu necesită intervenție chirurgicală sau după intervenție; miozite, mialgii, fibromiozite bursite, tendinite, periartrite propriuzise postinfecțioase (reumatismale etc.) netuberculoase, toxice sau traumatice, care se vindecă cu greu sau se exacerbează periodic; coaste cervicale, lombarizări, sacralizări în perioada incipientă (algică); apofizite, epifizite de creștere; osteomalacii, rahitism, în perioada recuperabilă.

Dacă sînt *asociate cu boli ale aparatului locomotor*, la Eforie Nord pot fi tratate și următoarele *afecțiuni*: afecțiuni dermatologice; afecțiuni endocrine (hipofuncții); afecțiuni ginecologice; boli de nutriție (cură externă); afecțiuni ale aparatului respirator și boli oto-rino-laringologice; boli ale sîngelui; afecțiuni ale tubului digestiv și glandelor anexe (cură externă).

Afecțiuni ale sistemului nervos periferic: radiculite poliradiculonevrite, plexite, nevrite, polinevrite și nevralgii de etiologie reumatică, infecțioasă, traumatică sau toxică, precum și cele secundare unor afecțiuni ale coloanei vertebrale (spondiloză, sindrom de disc vertebral, tulburări de dezvoltare) sau unor afecțiuni ginecologice; sechele postreumatice ale sistemului nervos periferic, care nu necesită intervenții operatorii sau după operații cu semne clinice obiective de restabilire funcțională (tulburări motorii, senzitive, vasculare, trofice etc.).

Afecțiuni ale sistemului nervos central: sechele după infecții ale sistemului nervos central; sechele după poliomielită la adulți, stări subcronice și cronice în cazurile unde se poate conta încă pe o nouă ameliorare sau în cazurile în care repetarea tratamentelor este necesară din cauza pericolului de agravare.

Afecțiuni ginecologice: colpite și cervicite cronice; metrite cronice de etiologii diverse; peri și parametrite cronice de etiologii diverse; pelviperitonitele cronice (cu excluderea celor tuberculoase); sechele postinflamatoare sau postoperatorii; retrodeviațiile fixe (retroversie-flexie) postinflamatoare sau prin hipoplazie genitală, pre și postoperator; tuberculoza genitală cronică stabilizată, afebrilă și cu V.S.H. normal; hipoplazia genitală de grad moderat; unele

cazuri de amenoree, hipoamenoree, oligomenoree, polimenoree și dismenoree, de diverse etiologii.

Dacă sînt asociate cu ginecopatiile, se pot trata în stațiunile de pe litoral (Eforie Sud, Techirghiol, Eforie Nord) și următoarele boli: boli vasculare (sechele după tromboflebită și tulburări de circulație periferică), afecțiuni dermatologice, afecțiuni endocrine (hipofuncții), boli de nutriție (obezitate), boli ale aparatului respirator și boli oto-rino-laringologice. Acestea dacă boala asociată este considerată o afecțiune secundară.

Afecțiunile dermatologice psoriasis, formele cronice, rezistente la tratamentul medicamentos, fără fenomene de eritrodermie; exema cronică (idiopatică, profesională și microbiană); afecțiuni cutanate alergice, neurodermite etc.).

Indicațiile menționate au numai un caracter de orientare. Cuvîntul hotărîtor trebuie să-l spună numai medicii balneologi, singurii care pot hotărî trimiterea unui bolnav la tratament, mai ales că în cazuri de boli asociate trebuie precizată și afecțiunea secundară.

Contraindicațiile care exclud trimiterea bolnavilor în stațiunile de pe litoral sînt și acestea numeroase, dar din ele vom alege pe cele cu caracter general menționînd: toate afecțiunile acute și toate afecțiunile cronice în perioada de exacerbare acută, bolile infecțioase în perioada de contagiozitate, purtătorii de germeni patogeni, bolile venerice în stadiul acut și de contagiozitate, hemoragiile repetate și abundente (cu excepția hemoragiilor hemoroidale), sarcina patologică în orice lună și sarcina normală începînd cu luna V-a, epilepsia, bolile sîngelui și organelor hematopoietice, cu alterarea stării generale (anemia pernicioasă acută, leucemiile, poliglobulia etc.), bolile parazitare (helmintiaze, lambliaze, anchilostomiaze etc.), amiloidozele, tulburările psihice, narcomaniile și alcoolismul cronic cu tulburări neuropsihice, toxicomaniile.

În afară de acestea există și o serie de contraindicații speciale în raport cu starea diferitelor organe și sisteme pe care le pot preciza numai medicii curanți.

Contraindicațiile pentru copii, care exclud cu desăvîrșire trimiterea lor în stațiunile litoralului, sînt pentru următoarele afecțiuni: tuberculoza pulmonară și extrapulmonară evolutivă, toate afecțiunile acute, bolile cronice care necesită spitalizare, anemia pernicioasă și leucemiile, afecțiunile cardiovasculare în stadii de decompensare, neoformațiile maligne, hipertiroidismul, boala Little, epilepsia, psihopatiile, afecțiunile cronice ale tubului digestiv care au nevoie de spitalizare etc.

Țărmul Mării Negre are însușiri complexe. Lîngă plaja mării ajunge aerul uscat al stepei, care constituie un prețios factor adjuvant în tratarea unor afecțiuni. Dar pe lîngă băile de mare mai există băile de lac și de nămol de la Techirghiol, cu apa mult mai sărată decît apa mării. Și tot lîngă mare, la Mangalia, se află izvoare termale radioactive, de asemenea foarte folositoare în anumite tratamente medicale.

Dar peste îmbinarea atît de fericită a factorilor curativi, ceea ce atrage aci sînt minunatele plaje și încîntătorul peisaj policrom al mării și al așezărilor de pe litoral. Să pornim deci la drum la sud de Constanța.

AGIGEA

Pornind din fața gării Constanța, autobuzul trece prin cartierele mărginașe ale orașului, pe lîngă farul nou cu silueta lui zveltă.

După 10 km de mers, se zărește într-o vale *Agigea*, o așezare pe marginea de vest a micului lac cu același nume. Pe partea dreaptă a șoselei se află sediul gospodăriei agricole colective „Unirea". Case noi, grădini de zarzavaturi, parcele cu viță de vie și pomi fructiferi, aceasta este prima imagine a satului care-l întîmpină pe călătorul venit dinspre Constanța.

Stația autobuzului este lîngă bufetul-restaurant de unde, la stînga, se desprinde un drumeag pe marginea lacului Agigea, ce duce la gară și la cele cîteva clădiri mai importante de pe malul mării. Agigea este pentru turist mai degrabă ansamblul acesta de clădiri de pe țărm, din apropierea gării.

Plaja cu nisip fin, destul de lată, cele cîteva clădiri ale *Sanatoriului maritim pentru tratamentul T.B.C. osteoarticular* situate în mijlocul unui frumos parc și *Stațiunea de cercetări biologice* cu rezervația naturală din incinta ei, rețin atenția oricărui trecător. Lacul, o fostă vale, are o suprafață de 75 ha.

Stațiunea biologică maritimă Agigea se află în al patrulea deceniu de existență. Înființată de profe-

EFORIE NORD

1. Întreprinderea stațiunii balneoclimaterice Eforie Nord. 2. Sanatoriul balnear „Grand". 3. Restaurant - pensiune. 4. Sanatoriul de copii. 5. Pavilionul pentru băi reci de nămol. 6. Hotelul Neptun. 7. Complexul de blocuri „Perla Mării". 8. Vila nr. 28 (fost „Belona"). 9. Restaurantul și cofetăria „Pescăruș". 10. Restaurantul „Perla Mării". 11. Restaurantul

Mării Negre și oglinda ușor unduitoare a lacului Techirghiol. Apa mării și plaja cu nisip catifelat stau alături aici cu nămolul și salinitatea lagunei. Relieful pe care este construit orașul se pleacă cu fața spre răsărit (pînă în marginea falezei, înaltă de 15—20 m) și spre lac, avînd forma unei cupole.

Climatul stațiunii denotă caractere moderate față de stepa dobrogeană. Temperatura medie anuală nu depășește 21,1°. În luna iunie soarele strălucește pe cer în medie 9,30 ore în fiecare zi. Durata de strălucire crește pînă la 11 ore în iulie, luna cea mai însorită și scade la 10 ore zilnic în august. În medie, la Eforie au fost totalizate anual 220 zile cu soare.

O legendă spune că cel dintîi călător care a atras atenția asupra miraculoaselor efecte terapeutice ale apelor lacului Techirghiol, dînd astfel semnalul pentru punerea pietrei fundamentale a primului stabiliment medical la Eforie, a fost un salariat de la căile ferate care, prin 1893 și-ar fi găsit aci vindecarea unei afecțiuni reumatice. Eforia spitalelor civile de la București a hotărît într-adevăr, cam în jurul lui 1900, construirea unui sanatoriu la Eforie, ceea ce a determinat îndată, și ridicarea în apropierea lui a cîteva vile. Dar atît sanatoriul cît și vilele, au rămas inaccesibile decenii de-a rîndul maselor de oameni ai muncii pentru care îngrijirea sănătății într-o stațiune ca Eforie reprezenta un lux irealizabil. Astăzi stațiunea Eforie și-a deschis larg porțile celor care vor să-și refacă sănătatea. Ca și pe întregul litoral romînesc, vechilor construcții li s-au adăugat în anii democrației populare întregi complexe de blocuri și hoteluri care au schimbat complet înfățișarea orașului.

Complexul de blocuri nr. 1 cu o capacitate de 2 000 locuri, se află pe b-dul Tudor Vladimirescu.

„Litoral". 12. Restaurantul „Vraja Mării". 13. Restaurantul „Briza Mării". 14. Complexe comerciale. 15. Clubul central și biblioteca. 16. Cinematograf în aer liber. 17. Teatru în aer liber. 18. Parcul central. 19. Parcul gării. 20. Palatul P.T.T.R. 21. Gara. 22. Biroul de voiaj C.F.R. 23. Ambarcader (la mare). 24. Ambarcader (la lacul Techirghiol).

Eforie Nord. Vedere asupra plajei de pe terasa unui restaurant

Așezate cu fața spre mare, camerele au balcoane și ferestre mari. Aleele din jurul clădirilor sînt mărginite cu spații verzi întinse.

Complexul de blocuri nr 2 — Perla Mării, se află pe b-dul Dezrobirea. Cuprinde mai multe blocuri, care de asemenea pot găzdui 2 000 de persoane. În apropierea lor se află restaurantul *Perla mării*.

Vila nr. 28 (fost Belona) și hotelul *Neptun*, complet modernizate, stau și ele la dispoziția unui mare număr de vizitatori.

Lîngă *vila nr 28* se află *lacul Belona*. În ultimii ani, lacul a fost transformat într-un ștrand artificial pentru helio și balneoterapie, în care prin pompare se aduce apă de mare. Suprafața lacului este de 5 ha, iar adîncimea maximă de 4 m. E un loc bun de plajă mai ales cînd marea este agitată. Plaja poate cuprinde cu ușurință 2 000 de persoane.

Faleza Eforiei, consolidată și amenajată la diferite nivele cu alei, legate între ele prin scări monumentale, oferă prilejul unor agreabile plimbări. Pe plajă se află un bufet-bar îmbrăcat în piatră aparentă de calcar și decorat cu felinare venețiene. Spre larg, un dig lung de aproape 200 m, duce la debarcaderul hidrobuzelor care leagă Eforia pe mare cu Constanța și cu celelalte stațiuni de pe litoral. De altfel, pentru protejarea malului și dezvoltarea plajei s-au efectuat o serie de lucrări hidrotehnice de mare amploare și s-au construit diguri transversale de colmatare.

Eforie Nord găzduiește în timpul verii peste 15 000 de vizitatori în circa 90 de blocuri și vile. În stațiune funcționează 16 cantine-restaurant, dintre care una dietetică și șase restaurante (*Pescăruș*, *Debarcader*, *Vraja Mării* (cu bar), *Litoral*, *Perla Mării* și *Briza Mării*

Ca **factori terapeutici** acționează la Eforie Nord apa mării (mineralizare totală 15,548 g la litru), apa lacului Techirghiol (mineralizare totală la litru 94,514 g), nămolul sapropelic, nisipul plajei, aerul

Eforie Nord. Vile noi

Eforie Nord. Pavilionul pentru băi de nămol și fizioterapie

care se caracterizează prin bogăția în aerosoli (sodiu, clor, magneziu, brom, calciu, iod), radiațiile solare (mai ales cele ultraviolete și infraroșii).

Pentru cei care au nevoie de tratament la Eforie Nord există instalații pentru băi calde din lac și împachetări cu nămol (2 pavilioane); instalații pentru ungere cu nămol și băi de lac; plajă pentru helio, talazoterapie și băi de nisip; instalații de fizioterapie (hidroterapie etc.); instalații pentru aerosoli; sală de cultură fizică medicală.

Stațiunea dispune de cele mai moderne instalații tehnice pentru băi de mare, de soare, de lac, pentru băi de nămol de tot felul, dușuri, solarii, terenuri de sport, un frumos bazin de înot.

Sanatoriul balnear Grand, unul din cele mai moderne din Europa, se află la capătul de nord al B-dului Republicii, la ieșirea acestuia din stațiune, spre Constanța (tel. 10—92). El funcționează în tot cursul anului. Alături funcționează stabilimentul de băi de nămol cald și fizioterapie. Mai departe se află *Policlinica balneară*.

Pavilionul pentru băi reci de nămol se află pe malul lacului Techirghiol. Are o capacitate de peste 2 000 de locuri pe plajă. Este o construcție modernă, lucrată în calcar, prevăzută cu vestiare, platforme de ungere cu nămol, plajă pentru băi de lac, dușuri etc.

În stațiune mai există cîteva cabinete de stomatologie și un sanatoriu de copii pentru tratamentul sechelelor de poliomielită.

Locuri de distracții. Eforie Nord dispune și de numeroase locuri de distracții. *Teatrul în aer liber* este amenajat în *Parcul central* al stațiunii, care poartă numele lui Ovidiu. *Biblioteca* se află la *Clubul central*, unde există și o sală de conferințe. Există de asemenea un *cinematograf în aer liber*, situat în zona noilor construcții de pe B-dul Dezrobirea.

Locuri de plimbare. Locurile obișnuite de plimbare ale vizitatorilor sînt în parcurile stațiunii, iar seara pe faleză. În zonele de verdeață rețin atenția o serie de sculpturi ale unor tineri artiști. Menționăm dintre acestea sculptura lui Dorio Lazăr intitulată „Spre ceruri", sculpturile Iuliei Oniță intitulate „Fete" și „Tinerețe".

Cu trenul sau cu autobuzele care trec prin stațiune din 10 în 10 minute (pe B-dul Republicii), se

Eforie Nord. Complex comercial

Eforie Nord. Parcul central și Teatrul în aer liber

pot organiza excursii la Agigea (4 km), la Constanța (14 km), la Techirghiol (4 km), la Eforie Sud (5 km) și la Mangalia (30 km).

Cu hidrobuzele — care pleacă la intervale de o oră sau două de la ambarcaderul digului transversal de pe plajă — se pot organiza plimbări de-a lungul litoralului, la Constanța, la Eforie Sud și la Mangalia. Pe lacul Techirghiol circulă șalupe cu motor care fac legătura între Eforie și Techirghiol. Comunicațiile și legăturile sînt astfel organizate încît o excursie mai depărtată, spre Histria sau în deltă, nu se lovește de dificultăți, dacă itinerariul este bine coordonat.

Adrese utile. *Biroul de informații și repartizare I.S.B.C.* se află pe b-dul Republicii, 44 (tel. 12—10); *Biroul O.N.T. Carpați* își are sediul pe b-dul Republicii, 1 (tel. 11—18); *Biroul de voiaj C.F.R* se află în *Palatul P.T.T.R* din B-dul Republicii (clădire nouă); *stații de benzină* se află pe B-dul Republicii, la ieșirea din Eforie Nord spre Constanța și la ieșirea spre Eforie Sud. Tot pe B-dul Republicii se află cel mai nou complex comercial din stațiune, cuprinzînd magazine diverse.

TECHIRGHIOL

Este cea mai veche stațiune balneară de pe litoral. S-a dezvoltat pe marginea lacului cu același nume, la 5 km depărtare de țărmul mării.

Lacul Techirghiol se întinde astfel încît ajunge în apropierea a trei stațiuni balneoclimaterice: Eforie Nord, Techirghiol, Eforie Sud. Oglinda de apă a lacului ocupă o suprafață de 1060 ha, avînd forma unei săgeți lungă de 7 km, îndreptată cu vîrful spre Eforie Nord. Lățimea maximă a lacului este de 8 km, între orașul Techirghiol și un punct care ar cădea între Tuzla și Eforie Sud. Adîncimea cea mai mare este de 10 m, în fața promontoriului Tuzla.

Stațiunile Eforie Nord și Eforie Sud, la 5 km depărtare una de alta, străjuiesc de pe faleze podul perisipului care le unește, oprind comunicația lacului cu marea. Culmile care mărginesc lacul variază între 37—47 m altitudine, cotele reducîndu-se pe măsură ce coboară spre axa văii principale. La fundul lacului

se află aluviuni argilo-nisipoase și nămol sapropelic. Apa lacului Techirghiol este de șapte ori mai sărată decît a mării. Comparînd ultimele analize cu cea făcută de Saligny în 1893, se constată că apa lacului s-a concentrat aproape de două ori în decurs de 70 de ani, avînd tendințe de concentrare pe zi ce trece. În compoziție conține: cloruri și sulfați de sodiu, potasiu, bromură, sulfat și bicarbonat de magneziu, bioxid de siliciu, oxizi de fier etc. Proprietățile radioactive ale lacului sînt foarte slabe. Temperatura apei lacului se menține în jumătate din numărul zilelcr de vară între 22°—26°.

Nămolul care se găsește la fundul lacului în straturi groase nu este altceva decît rezultatul depunerilor pe care apa le căra în Marea Neagră înainte de a se fi barat comunicația dintre ele. Vîscos și cu miros puternic de hidrogen sulfurat, nămolul are în compoziție reziduri de origine vegetală, animală și minerală și constituie un factor terapeutic de mare însemnătate.

Orașul este așezat pe versantul unei văi care coboară în golful pe care-l face lacul. Înălțimile înconjură localitatea din trei părți; ele scad spre axa văii. O culme care se ridică pînă aproape de 70 m înspre vest și nord-vest, apără stațiunea balneoclimaterică de vîntul dominant de la nord. Spre sud, dealul Ormancic-Bair are o altitudine numai de 50 m. Între aceste ridicături altitudinea orașului, așezat ca într-o cuvetă, variază între 3—30 m.

Climatul orașului Techirghiol are caractere diferite de ale Eforiei. Vara temperatura maximă se ridică aici la peste +32°, iar temperatura medie este de +22°. Vîntul de nord-vest ocolește orașul, fiind abătut de configurația terenului. La Techirghiol, briza mării se resimte mai slab. Ploile, destul de rare, au de obicei un caracter torențial.

Soarele inundă puternic valea. În zilele de vară, aerul este mai uscat decît pe țărmul mării.

Numele Techirghiol este — se pare — de origine turcească „Techir" este un nume propriu, iar „ghiol" înseamnă lac. E vorba deci de lacul lui Techir. Cine a fost acest Techir? Legendele orale care circulă nu dau răspuns cert acestei întrebări. În limba turcă „techir" are însă și sensul de sărat, amar. Ar putea deci să fie vorba de lacul sărat, pentru că apa Techirghiolului este mult mai sărată decît apa mării.

Oricum, proprietățile curative ale nămolului au făcut de mult ca stațiunea Techirghiol să devină

Techirghiol. Noul Pavilion pentru băi reci

renumită și apreciată nu numai în țară, dar și în străinătate. Cu decenii în urmă, bolnavii veneau aci de la sute de kilometri depărtare cu căruțe, locuiau în corturi pe malul lacului și făceau băi de nămol, fără nici o supraveghere medicală. Către sfîrșitul veacului trecut s-au ridicat primele clădiri de interes medical. Așezate la întîmplare aceste clădiri erau construite în cea mai mare parte din lut. Prima „instalație" de băi calde a fost amenajată în anul 1899, cînd pentru încălzitul nămolului se folosea un cazan de rufe. Și aici, ca și în celelalte stațiuni, toate investițiile se făceau cu unicul scop de a aduce beneficii cît mai mari capitaliștilor. Cît despre instalațiile propriu-zise, acestea erau destul de rudimentare.

Techirghiol. Noul debarcader

Amenajările făcute la Techirghiol în anii regimului democrat-popular au schimbat înfățișarea orașului și au creat condiții excelente pentru efectuarea diverselor tratamente. Astăzi, funcționează aici patru instalații de băi calde sărate, dintre care una construită recent în pavilionul mare din sanatoriul central. Prin modernizarea acestor băi și prin introducerea de dușuri și depozite de nămol s-a mărit capacitatea băilor. În numeroasele cabine cu care este dotată stațiunea, se pot face zilnic 1 500 de băi calde.

În anul 1952 s-a construit un local special pentru împachetări cu nămol, primul de acest fel pe litoralul nostru. În sanatoriul special înființat pentru tratamentul sechelelor de poliomielită, dotat cu un bazin de înot, sînt tratați medical copiii rămași cu infirmități în urma acestei boli.

Pentru asigurarea asistenței medicale, în stațiune mai există o policlinică modern utilată și un staționar.

Un nou ansamblu de clădiri, destinat băilor reci, a fost construit recent. Acest ansamblu cuprinde vestiare, cabine, bazine pentru nămol înconjurate de plajă. Nu lipsesc de aici bufete, restaurante etc. (printre altele restaurantele „Rodna" și „Zori de zi"). Plaja este dispusă în terase și pe ea funcționează dușuri numeroase cu apă caldă și rece. La Techirghiol s-a construit un nou debareader cu o suprafață de acostare a vaselor și a șalupelor de 180 m².

Locuri de distracții. Pentru desfășurarea activității culturale au fost înființate *3 biblioteci* cu mai multe mii de volume, *un cămin cultural* și *un teatru de vară*, pe scena căruia au loc spectacole de teatru, vizionări de filme și se organizează festivaluri artistice. Pentru amatorii de sport au fost amenajate *terenuri de fotbal, volei, baschet.* Există de asemenea cluburi unde se joacă tenis de masă și șah.

Factorii terapeutici la Techirghiol sînt: apa lacului, în care predomină clorurile și sulfații de sodiu, magneziu, potasiu, slab bromurate și nămolul sapropelic provenit din lac.

Instalațiile de cură sînt profilate pentru băi calde cu apa din lac, pentru aplicații cu nămol cald, pentru băi reci, cu plajă artificială. Se practică aeroterapia și helioterapia. Există instalații pentru fizioterapie. De asemenea o sală pentru gimnastică medicală.

Dacă în 1944 numărul de paturi din cele 18 vile puse la dispoziția vizitatorilor a fost de 2 000, astăzi, în aproape 80 de vile și sanatorii pot veni la *cură și odihnă* circa 25 000 de oameni ai muncii.

EFORIE SUD

1. Sfatul popular al orașului Eforie. 2. Intreprinderea stațiunii balneoclimaterice Eforie Sud. 3. Pavilionul de băi calde. 4. Pavilionul pentru băi reci de nămol. 5. Sanatoriul T.B.C. osteoarticular. 6. Hotel „Parc". 7. Complexul de vile de pe faleză 8. Vila nr. 188. 9. Vila nr. 190. 10. Vila nr. 275

Locuri de plimbări și excursii. Plimbările cele mai agreabile se fac pe faleza lacului Techirghiol amenajată cu alei și bănci. Un nou parc a fost creat în 1962; este prevăzut cu locuri speciale pentru odihnă, înconjurate de plantații ornamentale.

Din parc, o frumoasă priveliște se deschide asupra Pieței Eroilor, în mijlocul căreia se află o *statuie a Ostașului Romîn*, ridicată în memoria luptătorilor din primul război mondial.

În apropierea Pieței Eroilor, pe o stradă lăturalnică, se află *o mică biserică de lemn*, adusă din Maramureș. Vechi monument de cultură, construcția este caracteristică arhitecturii populare din nord-vestul țării.

O altă plimbare se poate face la gospodăria agricolă colectivă, din apropierea localității.

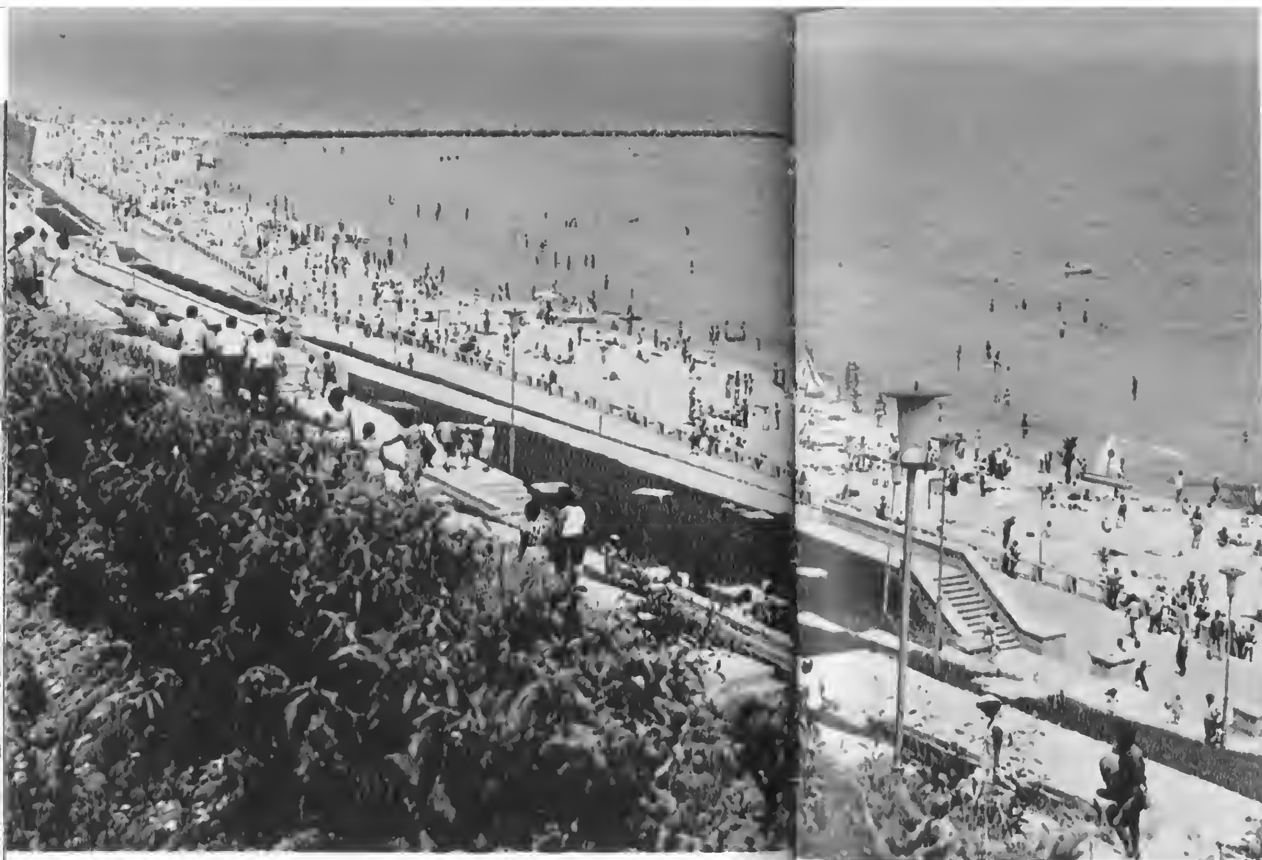
De la debarcader pleacă șalupe rapide cu motor spre Eforie Nord, iar noul vas „Dacia" se deplasează din oră în oră pînă la Eforie Sud. Tot cu șalupe se pot organiza excursii pe brațul Urlichioi, un rai al păsărilor și pe brațul Tuzla la cărămidărie, interesant punct arheologic așezat chiar pe malul lacului. Aici a fost descoperită printre altele și o statuie a Călărețului trac, conservată astăzi în muzeul arheologic din Eforie Sud.

EFORIE SUD

Situat la 5 km de stațiunea Eforie Nord și la 19 km de Constanța, orașul Eforie Sud este cuprins în podișul dobrogean care coboară spre mare, oprindu-se pe marginea unei faleze de 20—30 m, între plaja Mării Negre și apele lacului Techirghiol.

---

11. Restaurantul „Cazino". 12. Restaurantul și Cofetăria „Eforie". 13. Restaurantul „Briza Mării". 14. Muzeul de arheologie. 15. Clubul central. 16. Teatrul în aer liber. 17. Cinematograful de vară. 18. Parcul central. 19. Oficiul P.T.T.R. și Biroul de voiaj C.F.R. 20. Gara. 21. Ambarcader (la mare) 22. Ambarcader (la lacul Techirghiol).

Eforie Sud. Plaja

Îngustimea plajei este compensată de lungimea ei; prin construirea unor diguri care înaintează adînc în mare, suprafaţa plajei s-a mărit considerabil, putînd să găzduiască zilnic 15 000 persoane. Faleza, taluzată, a fost transformată într-un adevărat parc. Coborîrea la plajă se face pe scări de piatră sau beton. Pe plajă se află vestiare, bufete, umbrare, puncte sanitare.

Viaţa omenească de pe aceste meleaguri datează din timpuri foarte îndepărtate. Urmele de cultură materială descoperite în ultimul timp îndreptăţesc presupunerea că şi aici, ca şi în alte staţiuni din jurul lacului Techirghiol, au existat aşezări omeneşti încă din neolitic. Prin secolul III—II î.e.n. sînt atestate

aşezări greceşti, iar mai tîrziu romane şi bizantine. Tabula Peutingeriană menţionează chiar o asemenea aşezare — Stratonis — care s-ar fi aflat la sud de oraşul Eforie, pe locul din jurul farului de la Tuzla. Stratonis împreună cu alte aşezări, îndeplineau unele funcţii economice, care au încetat însă o dată cu astuparea intrării golfului Mării Negre, golf existent pe atunci în locul lacului Techirghiol. Au rămas totuşi din acea epocă dovezi ale unei activităţi omeneşti multilaterale, păstrate astăzi în sălile Muzeului de arheologie din localitate.

Ca staţiune balneoclimaterică, Eforie Sud s-a dezvoltat repede în ultimul deceniu al secolului al

Eforie Sud. Vila Nr. 275

XIX-lea. Dar din punct de vedere edilitar, ea a rămas decenii de-a rîndul înapoiată. Apa potabilă era adusă în cisterne, iar becul electric ardea doar în cîteva vile proprietate a bogătașilor. Numai în anii regimului democrat-popular stațiunea a fost modernizată; s-au ridicat noi case de odihnă și hoteluri, a fost asigurată apa curentă și lumina electrică, au fost amenajate parcuri și grădini cu vegetație luxuriantă, au fost construite restaurante și teatre de vară, au fost create noi posibilități pentru efectuarea

Eforie Sud. Parcul central și teatrul

în bune condițiuni a tratamentelor medicale.

Climatul nu diferă de cel de la Eforie Nord. Este un climat de stepă, cu influențe marine.

Factorii terapeutici sînt: apa mării, apa și nămolul sapropelic din lacul Techirghiol, nisipul plajei, utilizat și la băile de nisip, climatul caracteristic prin aerul bogat în aerosoli (sodiu, clor, magneziu, brom, calciu, iod etc).

Indicațiile terapeutice sînt aceleași ca și la Eforie Nord.

Instalațiile de cură la Eforie Sud sînt: pentru băi calde cu apă de lac și împachetări cu nămol; pentru băi reci în lac și ungeri cu nămol; pentru fizioterapie. Pe plaja mării se face helioterapie, talazoterapie și băi de nisip.

Eforie Sud. Restaurantul „Briza mării"

În întreaga stațiune stau la dispoziție un număr de peste 250 vile confortabile și numeroase cabane și corturi.

Vila *nr. 275* de pe str. M. Eminescu, cu parter și 4 etaje, construită din piatră de Techirghiol, cuprinde 250 de camere.

Dintre celelalte vile confortabile de mare capa-

citate, menționăm *vilele nr. 188, nr. 190* și cele din cadrul noului complex, cu o capacitate de 1 500 locuri, situat pe faleză, în zona de nord a stațiunii. La dispoziția vizitatorilor se află și hotelul *Parc*, situat în apropierea falezei.

Sanatoriul TBC osteo-articular se află pe B-dul Republicii și are 500 de locuri.

Pavilionul de băi calde se află în fața unui parc cu arbori bătrîni, vechiul parc al băilor.

Pavilionul pentru băi de nămol reci (în lac) este o construcție nouă. Este prevăzut cu cabine, vestiare, solarii. Are o capacitate pentru cîteva sute de persoane.

Restaurante numeroase stau la dispoziția vizitatorilor. Menționăm dintre acestea restaurantul *Briza mării*, ridicat la intersecția Str. Eminescu cu B-dul Republicii, restaurantul și cofetăria *Eforie* de pe B-dul Republicii, restaurantul-braserie *Cazino*.

Locuri de distracții *Cinematograful de vară* din B-dul Republicii are o capacitate de 700 locuri. *Teatrul de vară*, cu o capacitate de 2 000 locuri, este amenajat în parc. *Clubul central* din B-dul Republicii, este prevăzut cu săli de șah, tenis de masă etc.

Muzeul de arheologie din localitate cuprinde vestigii din neolitic, unele aparținînd culturii Hamangia și numeroase amfore, opaițe, fragmente de vase ș.a. din epocile elenistică, greco-romană și romană. Cele mai multe provin din săpăturile efectuate în împrejurimi sau chiar din localitate. Ele au inscripții bine incizate, sînt împodobite cu diferite elemente decorative. Deosebit interes prezintă cîteva piese printre care: un pandantiv de aur din epoca romană, reliefuri de calcar sau marmură reprezentînd pe Jupiter, pe zeița Cybele, pe zeul Dionisos (Bachus), pe Diana sau Chipul Meduzei. Demne de cercetat sînt și blocurile de marmură cu inscripții, multe provenite de la Tuzla. În curtea muzeului sînt expuse fragmente de coloane, capiteluri etc., unele aparținînd probabil unei construcții din fostul Stratonis.

Locuri de plimbări. Amatorii de excursii se pot deplasa la Eforie Nord, Techirghiol, Constanța sau la Libertatea — Neptun, Mangalia, fie cu trenul, fie cu autobuzele care au stație pe B-dul Republicii, lîngă parc. Cu hidrobuzul se pot organiza plimbări pe mare, cu plecare de la ambarcaderul din dreptul plajei spre Mangalia sau spre Eforie Nord—Constanța. Cu șalupe se pot face excursii pe lac pînă la Techirghiol. Vaporul „Dacia“ face curse din oră în oră, pe lac, între Eforie și Techirghiol.

Plimbări agreabile pe jos se pot organiza la Farul de la Tuzla și la punctul pescăresc situat la 2 km în sudul acestuia. Itinerariul durează dus-întors circa două ore și poate fi parcurs fie pe faleză, fie pe șoseaua Eforie Sud — Mangalia.

Adrese utile. *Biroul de informații și repartizare I.S.B.* se află pe Str. Negru Vodă, 17 (tel. 13—45); *filiala O.N.T. „Carpați“* își are sediul pe Str. Dorului, 1 (tel. 13—24); *oficiul P.T.T.R.* se află pe Str. Dorului, 6 iar *Policlinica balneară*, pe B-dul Republicii, 168 (tel. 13—14).

NOI STAȚIUNI BALNEOCLIMATERICE

La ieșirea din Eforie Sud, șoseaua se arcuiește, căutînd să se departeze de litoral. La intrarea în Tuzla, ea traversează calea ferată pentru ca așternîndu-se peste podiș să ocolească unele mici lacuri (printre altele Tatlageacul) înainte de a ajunge la Mangalia.

Pentru turistul care vrea să urmărească țărmul mării și să cunoască stațiunile care se înșiruie pînă la Mangalia — stațiuni dezvoltate mai ales în ultimii ani — călătoria cu trenul este mai indicată. După 9 km de la Eforie Sud trenul oprește în gara Libertatea, situată la aproximativ 1 km depărtare de satul cu același nume.

L i b e r t a t e a este o mică așezare care atrage an de an un număr tot mai mare de vizitatori.

Aici, de o parte și de alta a unui golf devenit liman, se află la mică distanță două localități: *Libertatea* la nord și *Schitu* la sud. Marea a netezit pe cordonul litoral o plajă frumoasă, lungă de aproximativ 2 km și lată în unele locuri de 60—70 m, cu un nisip deosebit de fin. Plaja este orientată spre răsărit și se dezvoltă la adăpostul capului Tuzla.

Climatul este uscat, cu stabilitate termică, la adăpostul vînturilor și curenților de nord, cu soare puternic, aer salin și ozonat.

Între construcțiile care dau o față nouă acestei tinere stațiuni menționăm complexul cantină-restaurant care dispune de o sală de mese, o terasă și un ring de dans.

Libertatea. Restaurantul

Libertatea. Plaja

Complexul sanatorial din localitate este pus la dispoziția tineretului. Așezat la 200 m de litoralul mării, lîngă plaja însorită, complexul are un corp principal central și alte trei clădiri secundare. Se remarcă în cadrul complexului sala clubului, care are vedere spre mare.

În zona dintre plajă și sat sînt așezate numeroase corturi care aparțin unor întreprinderi, instituții sau organizații de masă. Alte amenajări, grupate în jurul străzii care se îndreaptă pe lîngă cooperativă spre tabere și spre plajă, cuprind un restaurant, un centru de difuzare a presei ș.a.

N e p t u n este o altă stațiune balneoclimaterică tînără, care apare pe marginea unei plaje formate pe pragul de nisip dintre mare și lacul Tatlageac, nu departe de Libertatea. Se poate ajunge cu trenul sau pe șoseaua Constanța-Mangalia, pînă la comuna 23 August. De aici pînă la Neptun călătoria se continuă pe un drum de țară.

Lățimea perisipului este de 20—30 m, cu o înălțime de 1—2 m peste nivelul mării. La Neptun, apa este adîncă numai de 1 m pînă departe în larg. Un complex modern de locuințe a apărut în ultimii ani pe un pinten de deal lîngă plajă.

Odihna la Neptun se poate organiza prin I.S.B.C. Mangalia.

De la Neptun pînă la Mangalia, pe calea ferată ca și pe șosea, sînt 14 km. Linia de cale ferată străbate frumoasa pădure de la Comorova, care va fi viitorul parc al stațiunii Mangalia.

P ă d u r e a C o m o r o v a a devenit un adevărat monument al naturii. Au fost plantați aici stejari, frasini și alte specii. În scop ornamental au fost intercalați puieți de pomi piramidali și buchete de ienuper. Aici există și o crescătorie de fazani. În pădure se mai adăpostesc cocoși, găinușe de munte și chiar căprioare. Liziera de nord a pădurii este în apropierea lacului Tatlageac.

MANGALIA

Stațiunea *Mangalia*, situată sub paralela 44, este așezată pe litoralul Mării Negre, la o distanță de 44 km de sudul orașului Constanța și la numai 8 km depărtare de Vama Veche, punctul de frontieră cu R.P. Bulgaria. Ocupă colțul de sud-est al podișului dobrogean, ușor înclinat cu fața spre mare. Are o altitudine de 20 m față de nivelul mării. Se poate ajunge pe calea ferată, dar și pe șosea, cu autobuzele I.R.T.A. care trec prin comunele Tuzla și 23 August.

Orașul modern de azi se află așezat pe locul străvechii cetăți grecești Callatis, pe care s-a ridicat mai tîrziu o așezare romană. Pliniu cel Bătrîn înclină să creadă că orașul Callatis purta la început numele de Cerbatis sau Acerbatis. Numele cetății Callatis figu-

MANGALIA

1. Sfatul popular al orașului. 2. Intreprinderea stațiunii balneoclimaterice Mangalia (I.S.B.C.). 3. Sanatoriul balneoclimateric. 4. Sanatoriul T.B.C. pentru adulți și copii. 5. Vila specială B (apartamente). 6. Vila specială D. (garsoniere). 7. Grupul de vile A_1, A_2, A_3. 8. Restaurantul-braseric „Cazino". 9. Complex comercial. 10. Muzeul de arheologie. 11. Ziduri ale cetății Calatis. 12. Morminte și crematorii antice. 13. Geamia (monument de arhitectură). 14. Casa de cultură (cu bibliotecă și sală de spectacole). 15. Teatru-cinematograf în aer liber. 16. Parcul sportiv și Stadionul. 17. Oficiul P.T.T.R. 18. Gara. 19. Ambarcader (la mare).

rează în mențiunile lui Procopius și Hierocles (sec. VI e.n.) și cîteva secole mai tîrziu, în Itineraria Romana, a geografului Ravennatis. Constantin Porphirogenetul reproduce în secolul X numele cetății antice după lucrarea Synecdemos a lui Hierocles. Pe la sfîrșitul secolului al XIII-lea vechiul Callatis apare în harta de la Pisa sub numele de Pangalia, avînd alături și calificativul de port. Aceeași denumire este menționată apoi în izvoarele cartografice sub diferite forme ca: Pangalia, Pangola, Panguala, Pancalia etc. În jurul anului 1593 ragusanul Paolo Giorgi folosește numele sub forma cunoscută azi de Mangalia. Mai tîrziu, un călător turc, Evlia Celebi, care a trecut prin Dobrogea pe la 1651 menționează și el Mangalia sub actualul nume, considerînd-o ca pe cel mai de seamă port dobrogean la Marea Neagră.

Peisajul natural al Mangaliei este caracteristic stepei dobrogene, cu nuanțele specifice sud-estului acestei regiuni. Împrejurimile sînt atrăgătoare. Lacul Mangalia, situat la sud-estul orașului, cu malurile lui abrupte, pe alocuri stîncoase, cu pădurile de salcîmi care-l înconjură, aduce o notă aparte.

Clima are un caracter maritim mai accentuat, dominat în intervalul martie-noiembrie de vînturile dinspre mare. Cerul este mai ales senin vara și toamna; durata de strălucire a soarelui atinge în medie 12 ore zilnic. Numărul zilelor cu soare este mai mare la Mangalia decît la Constanța. Luminozitatea și radiația sînt de asemenea foarte puternice. Ploile cad rar și în cantități mici. Temperaturile medii anuale sînt mai ridicate decît în celelalte stațiuni de pe litoral. Aceste condiții climaterice favorizează apariția primăverii mai de timpuriu. La Mangalia liliacul, piersicul și caisul înfloresc mai devreme decît în alte regiuni ale țării, iar macii și oleandrii își desfac petalele o dată cu primii trandafiri. Toamnele în general frumoase,

întîrzie mai mult pe aceste locuri, în timp ce verile dominate de briza mării sînt mai răcoroase. Mangalia este singurul colţ de ţară unde chiar în luna ianuarie mediile temperaturii aerului rămîn ridicate peste zero grade.

Factorii terapeutici sînt: apa mării, nisipul fin al plajei, atmosfera bogată în aerosoli (de natriu, clor, magneziu, brom etc.), apele termale sulfuroase, avînd o temperatură de 21°—28°. În ce priveşte izvoarele de apă, acestea au o radioactivitate pronunţată, ceea ce face ca atmosfera în jurul lor să fie ionizată intens între orele 5—8 dimineaţa. Ele apar fie din malul lacului, fie din micile peşteri formate prin dislocarea calcarului de către apa pătrunsă în crăpături. La unele izvoare debitul este de 50 l/sec.

Ca şi la Mamaia, plaja se prelungeşte la Mangalia, pînă departe în larg. Un dig înaintează în mare pînă la debarcaderul unde acostează ambarcaţiunile de coastă. Faleza, taluzată cu un brîu viu de iarbă şi flori, este situată la 20 m peste nivelul mării.

În ultimii ani, Mangalia a căpătat, ca de altfel toate staţiunile de pe litoral, o nouă înfăţişare, ca urmare a numeroaselor construcţii ridicate şi a rezolvării unor importante probleme de ordin gospodăresc şi edilitar. Astfel, printre realizările recente menţionăm în primul rînd *sanatoriul balneoclimateric*, unde se pot trata boli reumatismale. Este o construcţie modernă, cu o capacitate de 500 locuri. Situat în partea de sud a oraşului, aproape de ţărmul mării şi de plajă, sanatoriul continuă marile construcţii de pe faleză. Cuprinde secţii pentru tratamente de balneo-fizioterapie, hidroterapie, electroterapie, de împachetări cu nămol (adus de la Techirghiol). Dispune şi de un bazin cu apă de mare încălzită. O altă construcţie nouă este cea care adăposteşte *policlinica balneară*, situată tot pe faleză lîngă sanatoriu. Aici există aparate pentru hidro şi electroterapie, instalaţii pentru aerosoli, cabinete medicale de balneologie, reumatologie, dermatologie etc.

La Mangalia există şi un *sanatoriu T.B.C. pentru adulţi şi copii*, cu 500 paturi.

Dintre complexele de vile puse la dispoziţia vizitatorilor în ultimii ani, se cuvine a fi menţionat complexul de pe faleză, care cuprinde peste 1 000 locuri; 17 magazine, un restaurant-braserie (Cazino), cluburi şi biblioteci, un stadion se numără de asemenea printre realizările din ultima vreme din staţiune, la care trebuie adăugate, pe plan gospodăresc-edilitar, extinderea reţelei de lumină electrică, introducerea apei potabile ş.a.

Monumente istorice. Dacă faima Mangaliei este legată în primul rînd de excelentele posibilităţi de cură şi tratament pe care le oferă instituţiile sale medicale, un punct de nu mai mică atracţie îl constituie vestigiile aşezărilor aflate cu secole în urmă pe locul întinderii de astăzi a oraşului, vestigii care, scoase la lumină

Mangalia. Vedere spre plajă

Mangalia. Sanatoriul balneoclimateric

în urma săpăturilor arheologice din ultimii ani, pot fi cunoscute şi cercetate de orice vizitator. În adevăr, călătorului care trece prin Mangalia de astăzi, ruinele vechii cetăţi greceşti Callatis sau urmele unor clădiri cu funcţii încă neprecizate din epoca romanilor — pentru a nu cita decît cîteva exemple — îi evocă trecutul pe cît de îndepărtat pe atît de interesant al unui oraş pe faţa căruia istoria şi-a lăsat — ca şi în cazul Constanţei — puternice amprente. Prin strădania arheologilor şi a altor cercetători, vechiul Callatis, una din cele trei mari cetăţi

greceşti de pe ţărmul stîng al Pontului, îşi adună încet, încet resturile, ca un bătrîn amintirile, încercînd să-şi arate măcar în parte comorile care i-au adus atîta glorie cu multe secole în urmă.

Ruinele cetăţii, scoase la lumină în anul 1960, precum şi o serie de morminte cu obiecte funerare (vase de alabastru, picturi de grifoni înaripaţi, sirene cu liră, busturi de femei), descoperite în ultimii ani, sînt mărturii ale unei culturi materiale asupra cărora şi-au îndreptat atenţia oameni de ştiinţă din toată lumea.

Astfel, în mai 1959, lucrînd la înlăturarea a doi tumuli (movile de pămînt pe care popoarele din antichitate le înălţau deasupra mormintelor) pentru a nivela terenul destinat construcţiei noului stadion din Mangalia, un grup de muncitori au descoperit un ring de piatră cu un diametru de 15 m. În mijlocul

Mangalia. Vile noi

Mangalia. Geamia „Esmahan-Sultan"

acestui ring s-a găsit un sarcofag din plăci de calcar, pe capacul căruia erau aranjate ornamental resturile unei coroane formate din frunze și bobițe de laur aurite. Deschizînd sarcofagul, arheologii au găsit înăuntru scheletul unui bărbat avînd pe cap o coroană, de asemenea aurită. Dar obiectul cel mai de seamă aflat aici îl constituie papirusul așezat în partea

Mangalia. Ruine ale unei clădiri din vechea cetate Callatis

Mangalia. Noua casă de cultură

dreaptă a scheletului, avînd 30 cm lungime și un diametru de aproximativ 40 cm. Aflat într-o stare de conservare foarte slabă, papirusul acesta a dat mult de furcă cercetătorilor științifici. După consultarea mai multor specialiști, s-a stabilit totuși că e vorba de un text scris cu litere grecești, datînd aproximativ din secolul al IV-lea î.e.n. Caligrafia frumoasă e executată cu intervale regulate, dar din puținele cuvinte descifrate nu se poate încă reconstitui sensul vreunei idei. Unele presupuneri indică că ar fi un document, respectiv un decret de *proxenie*. După această ipoteză, defunctul primise titlul de *proxenos*, adică de reprezentant diplomatic al cetății în alte țări. Această demnitate aducea privilegii și onoruri deosebite. Cele două coroane de laur aurit, care au fost găsite în mormînt, par a fi tocmai distincțiile care se acordau unor astfel de demnitari.

O altă importantă descoperire s-a făcut în anul 1961 cu ocazia săpăturilor pentru construcția noii *case de cultură* din oraș. Este vorba de un bogat tezaur de monede pontice, unul din cele mai valoroase cunoscute pînă acum. Tot rodul unor săpături, de astădată

Mangalia. Parcul sportiv cu stadionul. În interior, mormîntul elenistic cu papirus

în partea de nord a parcului sportiv sînt ruinele unei construcții cu coloane de marmură, din epoca romană. Printre alte monumente care evocă etape diverse din istoria Mangaliei, se află și geamia „Esmahan Sultan", de pe Str. Oituz.

Muzeul de arheologie este situat pe latura de est a parcului sportiv, în apropiere de mare. De pe faleză se poate ajunge la muzeu prin partea de nord a acesteia, pe Str. Vasile Pîrvan. Sînt expuse aci amfore ștampilate, diferite vase de alabastru bine conservate, piese de ceramică, diferite fragmente arhitecturale, unele avînd o valoare artistică importantă — piese interesante descoperite în acești ani în diverse locuri din oraș.

Locuri de distracții. Vizitatorii orașului pot petrece cîteva ore plăcute fie la *casa de cultură* din Piața Victoriei unde se află o bibliotecă și o sală de conferințe și spectacole de teatru sau cinema, fie la *Clubul* de la capătul de sud al falezei, fie la *teatrul—cinema de vară*, aflat în *parcul sportiv*, de pe Str. Oltului. În Parcul sportiv a fost construit în ultimii ani un frumos stadion.

Locuri de plimbare și excursii. Un punct de atracție al orașului îl constituie *Parcul sportiv*. Aci pot fi văzute cîteva din cele mai valoroase vestigii ale vechiului Callatis ca: mormîntul cu papirus, alte morminte antice, crematoriul roman, urme din zidurile cetății ș.a. Urme ale unor construcții din vechea cetate se pot vedea și între Str. Oltului și Str. M. Eminescu. Plimbări de cîteva ore prezentînd interes pentru oricine vrea să cunoască aspecte din agricultura socialistă a regiunii, se pot face la Gospodăria agricolă colectivă Mangalia, al cărei sediu se află pe Str. Matei Basarab și la Gospodăria agricolă colectivă din comuna Limanu (7 km) unde se află și un muzeu de artă.

O excursie plăcută, mai ales în orele de după amiază, se poate face la lacul Mangalia din partea de sud a orașului. Lacul sau iezerul — după cum i se mai spune de către localnici — s-a format prin astuparea intrării unui golf de mare. Apele lui provenite din straturile de loess și din calcarele sarmatice își scurg prisosul în mare.

În sfîrșit, o altă excursie agreabilă poate fi organizată la pădurea Comorova, situată în partea de nord a orașului, pe malul mării.

Adrese utile. Sediul *Întreprinderii stațiunii balneoclimaterice Mangalia* se află pe Șos. Constanța, 2 (tel. 10—53); *Oficiul P.T.T.R.* este situat pe Str. Ștefan cel Mare, 16; complexul comercial se află în jurul Pieței Victoria, *Sanatoriul balnear*, pe Str. Mircea cel Bătrîn, 1 (tel. 13—37) iar *Sanatoriul T.B.C. pentru copii* pe Str. D. Bolintineanu (tel. 12—75).

PESTE PODIȘUL DOBROGEI DE SUD

Pentru turistul dornic să cunoască sudul Dobrogei, calea cea mai bună o constituie șoselele care pleacă din Constanța. Ele străbat această zonă de podiș a regiunii, trecînd prin orașe și comune a căror înfățișare actuală oferă o imagine cuprinzătoare asupra marilor transformări pe care le-au cunoscut în anii regimului democrat-popular.

CONSTANȚA—COBADIN—ADAMCLISI—OSTROV

Autobuzul I.R.T.A. care pleacă din Piața Ștefan cel Mare iese din Constanța pe Str. Filimon Sîrbu și trece după numai cîțiva kilometri, în apropierea unor unități agricole importante. E vorba de *secția de cercetări zootehnice Palas*, a Stațiunii experimentale „Dobrogea", de *Stațiunea experimentală silvică „Dobrogea"* și de o stațiune experimentală agricolă.

Astfel, pe o întindere de cîțiva kilometri, călătorul poate înregistra un aspect nou, caracteristic, din viața satului dobrogean contemporan: existența unui număr de stațiuni experimentale care, printr-o activitate bogată contribuie la continua ridicare a producției și productivității din gospodăriile agricole colective sau de stat. (În tabelul kilometric alăturat sînt menționate distanțele dintre diferitele localități de pe acest traseu.)

Comuna Valul lui Traian este prima așezare de pe șoseaua Constanța—Ostrov, unde se poate face un scurt dar plăcut popas. Sat oropsit altădată, Valul lui Traian cunoștea o oarecare animare doar în zilele de 1 Mai cînd, împreună cu grupurile de muncitori veniți de la oraș, țăranii petreceau cîteva ore în pădurea de salcîmi din apropierea gării.

	Constanța	Valul lui Traian	Basarabi	Ciocîrlia de Sus	Ciocîrlia de Jos	Cobadin	Viișoara	Cocargea	Deleni	Adamclisi	Urluia	Caramat	Ion Corvin	Negureni	Băneasa	Lipnița	Canlia	Ostrov	Cheiu
Constanța	—	14	19	28	32	38	41	51	59	64	68	74	79	85	93	104	116	126	135
Valul lui Traian	14	—	5	14	18	24	27	37	45	50	54	60	65	71	79	90	102	112	121
Basarabi	19	5	—	9	13	19	22	32	40	45	49	55	60	66	74	85	97	107	116
Ciocîrlia de Sus	28	14	9	—	4	10	13	23	31	36	40	46	51	57	65	76	88	98	107
Ciocîrlia de Jos	32	18	13	4	—	6	9	19	27	32	36	42	47	53	61	72	84	94	103
Cobadin	38	24	19	10	6	—	3	13	21	26	30	36	41	47	55	66	78	88	97
Viișoara	41	27	22	13	9	3	—	10	18	23	27	33	38	44	52	63	75	85	94
Cocargea	51	37	32	23	19	13	10	—	8	13	17	23	28	34	42	53	65	75	84
Deleni	59	45	40	31	27	21	18	8	—	5	9	15	20	26	34	45	57	67	76
Adamclisi	64	50	45	36	32	26	23	13	5	—	4	10	15	21	29	40	52	62	71
Urluia	68	54	49	40	36	30	27	17	9	4	—	6	11	17	25	36	48	58	67
Caramat	74	60	55	46	42	36	33	23	15	10	6	—	5	11	19	30	42	52	61
Ion Corvin	79	65	60	51	47	41	38	28	20	15	11	5	—	6	14	25	37	47	56
Negureni	85	71	66	57	53	47	44	34	26	21	17	11	6	—	8	19	31	41	50
Băneasa	93	79	74	65	61	55	52	42	34	29	25	19	14	8	—	11	23	33	42
Lipnița	104	90	85	76	72	66	63	53	45	40	36	30	25	19	11	—	12	22	31
Canlia	116	102	97	88	84	78	75	65	57	52	48	42	37	31	23	12	—	10	19
Ostrov	126	112	107	98	94	88	85	75	67	62	58	52	47	41	33	22	10	—	9
Cheiu	135	121	116	107	103	97	94	84	76	71	67	61	56	50	42	31	19	9	—

Şi azi în zilele de sărbătoare vin în pădurea de salcîmi de la Valul lui Traian oamenii muncii din Constanţa. Dar satul e altul: case înnoite, garduri de piatră în jurul lor, lumină electrică; oameni înstăriţi, veseli. Locul cîrciumii l-a luat Căminul cultural. E şi acesta unul din aspectele noi din viaţa satelor dobrogene care merită a fi cunoscut.

După ce trece de comuna Basarabi, cu aspect de aşezare urbană, şi despre care călătorul a obţinut documentarea necesară din capitolul care descrie traseul Cernavodă — Medgidia — Constanţa, firul şoselei care străbate podişul Dobrogei de sud începe să urce de la 95 m la peste 200 m altitudine.

În locul unde şoseaua se bifurcă, o arteră se îndreaptă spre Medgidia — Cernavodă; alta, la stînga, duce spre Ostrov.

În drum spre *Ciocîrlia de Sus* şi *Ciocîrlia de Jos*, alte două sate prospere, privirile călătorului sînt atrase în lunile de vară de bogatele culturi de cereale care se aliniază de o parte şi de alta a şoselei.

Staţiunea de maşini şi tractoare din Cobadin. Tineri mecanizatori verificînd un lot de tractoare

Cobadin. Noua construcţie a clubului din cadrul S.M.T.-ului

C o b a d i n. În apropiere de Ciocîrlia se află comuna Cobadin. Aici la Cobadin există o staţiune de maşini şi tractoare fruntaşă, cunoscută în toată ţara, căreia i s-a conferit „Ordinul muncii" cl. I, pentru contribuţia sa însemnată la munca de transformare socialistă a agriculturii regiunii. În adevăr, staţiunea de maşini şi tractoare de la Cobadin acordă unităţilor socialiste din apropiere sprijin tehnic, organizatoric şi ştiinţific de mare importanţă. Brigăzile de tractoare care lucrează pe ogoarele Gospodăriei agricole colective din Cobadin sînt alcătuite din fiii colectiviştilor din comună. Ele lucrează de nouă ani, din primele zile ale primăverii pînă toamna tîrziu, pe aceleaşi tarlale. Gospodăria agricolă colectivă „8 Mai" a fost înfiinţată în anul 1951. De atunci viaţa ţăranilor colectivişti s-a schimbat mult. Numai în zece ani s-au construit la Cobadin aproape 500 case noi. Comuna a fost electrificată şi are staţie de radioficare, şcoli noi, cămin cultural, biblioteci, echipe artistice.

La Cobadin există şi o fabrică de cărămidă, una din cele mai mari din regiune.

Şoseaua trece mai departe prin satele *Viişoara* şi *Cocargea* pentru ca apoi, printr-un traseu sinusoidal,

să străbată satul *Deleni*, vestit prin carierele de piatră care se văd încă de la intrarea în sat.

Metope cu frize din monumentul de la Adamclisi

Adamclisi. Numai la cîțiva kilometri de Deleni se află localitatea Adamclisi. Aici s-au descoperit importante zăcăminte de diatomită, folosită ca izolant și filtrant în industria zahărului. În apropierea localității se află ruinele unui monument datînd din primul deceniu al secolului al II-lea. Pentru a ajunge la ele, călătorul urmează drumul care se desprinde de pe partea dreaptă a șoselei, înspre comuna Alund. După $1^1/_2$ km de mers pe cumpăna de ape a dealului Adamclisi, se ajunge la locul monumentului. În jur reține privirea un peisaj tipic de dealuri dobrogene, domoale, cu păduri și culturi de cereale.

Ridicat în urma bătăliilor purtate de romani împotriva populației geto-dace de pe pămîntul Dobrogei, monumentul de la Adamclisi, numit „Tropaeum Traiani" este unul din cele mai impunătoare monumente istorice din țara noastră. Ce se vede azi? Din întregul monument, la Adamclisi a rămas un nucleu circular de piatră cu un diametru de 31 m și înalt de 39 m. De jur împrejur se află o scară cu șapte trepte. Piesele cele mai reprezentative sînt cele 49 de metope care îmbrăcau trofeul. Lespezile acestea, lucrate din calcar de Deleni, erau inițial în număr de 54, dar nu toate s-au păstrat pînă în zilele noastre. Ele au sculptate în exterior scene diverse inspirate de luptele purtate de oameni în această regiune. Una, de pildă, îl înfățișează pe împăratul Traian în fața trupelor sale. Alte basoreliefuri evocă lupta cu pedestrimea dacă sau înfățișează triburile care se supun împăratului, defilarea prizonierilor, masacrul din urmă care lasă terenul plin de cadavre, momentul victoriei cînd Traian se află în mijlocul armatelor biruitoare etc. În aceste lupte, dacii s-au apărat cu multă dîrzenie

Ruine ale cetății „Tropaeum Traiani" de la Adamclisi

în fața atacurilor armatelor cotropitoare, care au avut și ele pierderi grele. În apropierea monumentului au fost dezgropate ruinele unui mausoleu ridicat în memoria soldaților romani căzuți în aceste bătălii. „In memoriam fortissimorum virorum qui pro republicae morte decubuerunt" (În amintirea bărbaților celor mai puternici care au căzut pentru patrie) — aceasta este inscripția descifrată de pe mausoleu, după care se află trecute numele cîtorva din legionarii și veteranii romani ce și-au pierdut viața în acele ciocniri. În apropierea monumentului, pe un alt platou, se află cetatea întemeiată de Traian, purtînd numele „Tropaeum Traiani".

În prezent, pe șantierul arheologic de la Adamclisi s-a curățat terenul, s-a înlăturat piatra și mortarul.

După ce șoseaua iese din Adamclisi, satele devin tot mai dese. La o cotitură, apare localitatea *Ion Corvin*. Pe stînga, un deal străjuiește drumul la intrarea în comună. Poartă numele de „Dealul comorilor". În adevăr, multe comori au fost descoperite aici în ultimii ani; monede romane, monede grecești și multe altele. Comuna Ion Corvin a fost prima din regiune complet colectivizată. Azi, în fiecare casă vezi roadele succeselor în muncă pe care le obțin colectiviștii. La o răscruce de drumuri, într-un peisaj minunat, apare de sub deal un izvor alergînd printre copacii pădurii: este cișmeaua „Mihail Eminescu".

Apoi, șoseaua trece tot mai des pe lîngă pădurile de stejar în care căprioarele aleargă libere, ocrotite de legile de protecție ale vînatului. Pîlcurile de pădure pot fi urmărite pînă la intrarea în *Băneasa*, orașul de reședință a raionului Adamclisi. La ieșirea din oraș, numai după cîțiva kilometri, o nouă așezare: *Cărpiniș*. Numele acesta amintește de pădurile mari de carpeni aflătoare altădată pe aceste locuri.

Între *Lipnița* și *Ostrov* șoseaua se apropie de marginea dinspre Dunăre a podișului Dobrogei de sud. Apar văile mai adînci, terminate cu limane fluviatile. Pe partea stîngă, se zărește *Gîrlița* o sursă de apă excedentară și mediu favorabil creșterii peștelui.

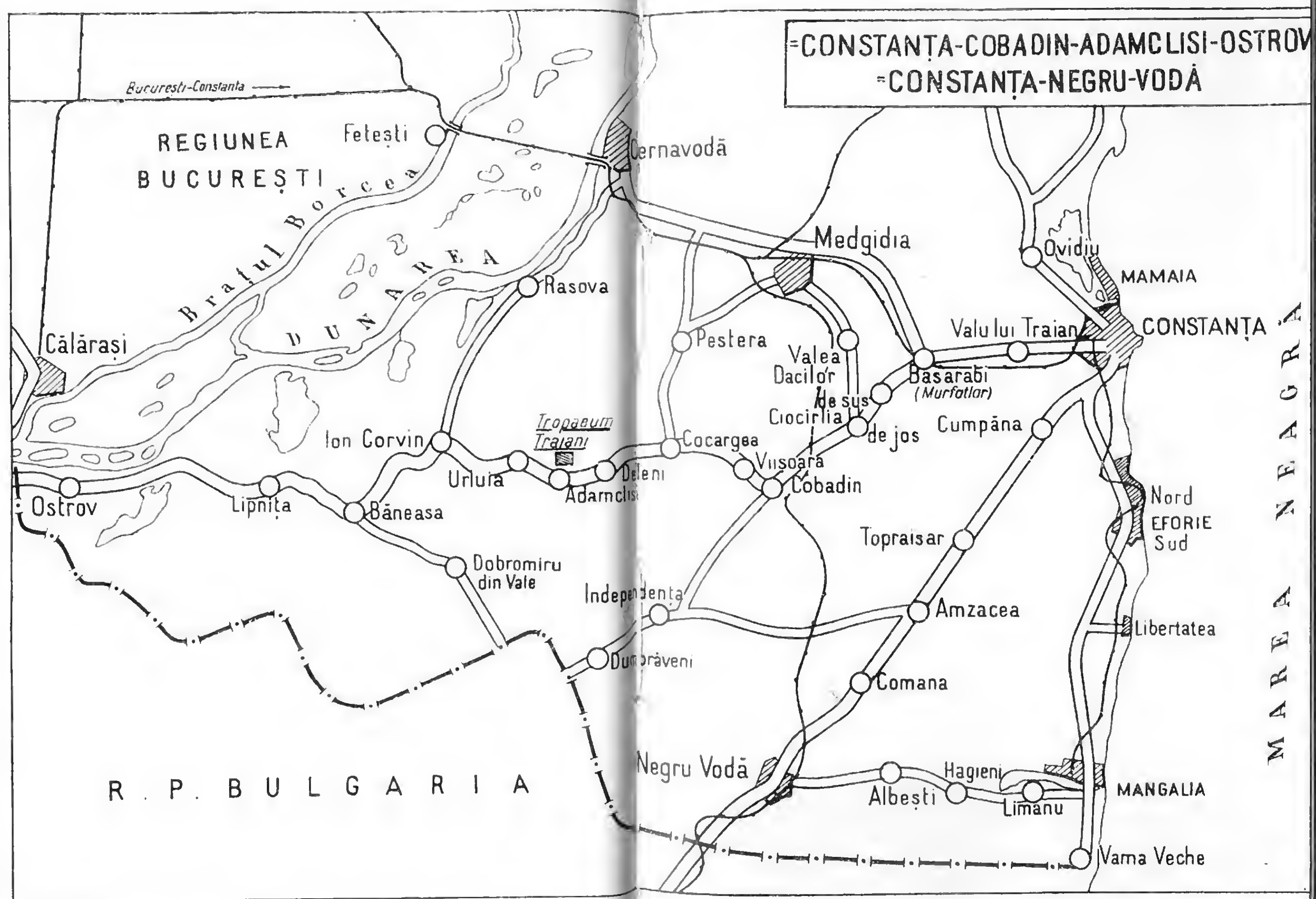
O s t r o v. Orășelul Ostrov este punctul terminus al călătoriei. O șosea asfaltată ajunge pînă la gospodăria agricolă de stat Ostrov, unitate care merită a fi văzută. Pe coastele dealurilor, se află viile gospodăriei, care dau struguri renumiți de Hamburg, coarnă și Afuz-Ali. Centrul de vinificare al stațiunii viticole este înzestrat cu instalații moderne. Ostrovul are și o față spre Dunăre. Prin micul port, șoseaua care vine de la Constanța se leagă cu alta de pe celălalt mal al apei, care vine de la București. Trecerea se face cu bacul la intervale de 2 ore. Frumoase excursii se pot organiza la ostroavele Dunării, încărcate de sălcii, înclinîndu-și podoabele pînă pe luciul apei. La insula numită „Păcuiul lui Soare" (care ocupă o suprafață de 70 ha), călătorul este întîmpinat de frumoase peisaje de luncă și o vegetație deosebit de bogată. Insula este situată în mijlocul Dunării și are o lungime de aproximativ 6 km, întinzîndu-se de la Ostrov vest pînă în dreptul dealului Dervent. În jumătatea estică a insulei pădurea de sălcii face loc unei alte păduri, de ulmi, peri sălbatici, măceși, viță sălbatică, constituind un adevărat parc natural.

Aici, la „Păcuiul lui Soare" s-a descoperit recent o impresionantă cetate bizantină, datînd din a doua jumătate a secolului X. În cuprinsul cetății a dăinuit în secolele XIII-XIV o așezare civilă (după părăsirea cetății de către bizantini). Săpăturile au scos la suprafață zidurile masive ale cetății, groase de 6 m, turnurile de la poarta de intrare, diferite construcții interioare și diferite alte urme de viață materială din sec. X—XIV, care pot fi vizitate.

Ostrovul este aproape la aceeași depărtare de Constanța ca și de București. Dacă pînă la Constanța sînt 133 km, pînă la București sînt 127 km. Între Ostrov și Călărași trecerea Dunării se face la scurte intervale cu bacuri.

CONSTANȚA — NEGRU-VODĂ

Din șoseaua care merge de la Constanța la Eforie se bifurcă de la km 5, spre dreapta, o arteră asfaltată. Este șoseaua de legătură a Constanței cu orășelul Negru Vodă, situat la cîțiva kilometri de frontiera cu R.P. Bulgaria.

Firul şoselii, care urcă, ocoleşte obîrşia văilor, care se îndreaptă spre mare, mergînd aproape paralel cu cumpăna apelor. De jur împrejur se desfăşoară un peisaj caracteristic de stepă, cu vegetaţia specifică dezvoltată pe cernoziom. Şoseaua străbate comunele *Cumpăna*, *Topraisar*, *Amzacea*, *Comana* şi, în sfîrşit,

Ostrov. Centrul de vinificare al stațiunii viticole

ajunge la *Negru Vodă*, unde se află reședința raionului cu același nume. Șoseaua modernă care are o lungime de 54 km se leagă de șoselele din țara vecină și prietenă. Tabelul kilometric de mai jos indică distanțele dintre localitățile de pe traseu.

Și în această parte a regiunii pămînturile uscate, sărăcăcioase de altădată, au fost transformate în vaste și mănoase cîmpuri de cultură, în grădini și vii cu rod bogat. În sate, ca pretutindeni în țară, se

	Constanța	Cumpăna	Topraisar	Amzacea	Comana	Negru Vodă
Constanța	—	12	26	33	43	55
Cumpăna	12	—	14	21	31	43
Topraisar	26	14	—	7	17	29
Amzacea	33	21	7	—	10	22
Comana	43	31	17	10	—	12
Negru Vodă	55	43	29	22	12	—

ridică construcții noi de locuințe, de școli, de cămine culturale. În unele locuri, călătorul are surpriza să întîlnească chiar muzee de artă plastică. În satul L i m a n u din raionul Negru Vodă, de pildă, a fost amenajat un mic *muzeu* în incinta căminului cultural.

Comana. Crescătoria de porci a gospodăriei agricole colective

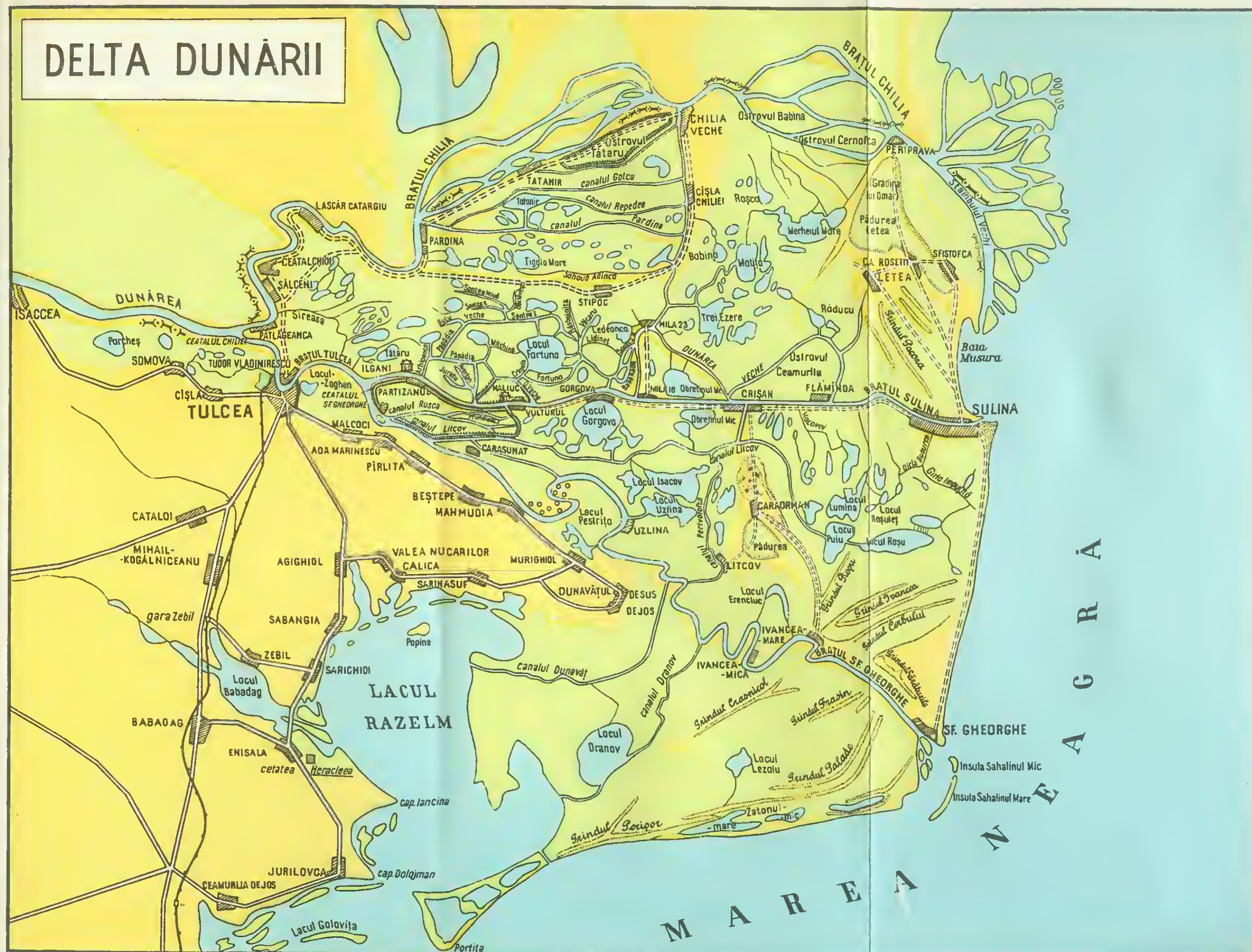

Comana. Clădirea căminului cultural

Sînt expuse aci creații ale unor pictori, sculptori și graficieni ca Gheorghe Șaru, Ion Jalea, Henri Catargi, Spiru Chintilă și alții.

La jumătatea distanței dintre Constanța și Negru Vodă, în satul Amzacea, se află o gospodărie agricolă de stat, ale cărei ogoare se întind pe o suprafață de 6485 ha și care a fost înființată în anul 1949. Unitate fruntașă pe regiune, gospodăria agricolă de stat din Amzacea dispune de mașini moderne și obține an de an recolte tot mai bogate.

Autobuze de călători circulă zilnic între Constanța și Negru Vodă, iar la înapoiere poate fi urmată calea ferată Negru Vodă — Medgidia — Constanța. Un circuit care cuprinde toate aspectele podișului Dobrogei de sud.

DELTA DUNĂRII
BRAȚUL CHILIA
CHILIA VECHE
Ostrovul Babina
Ostrovul Cernofca
PERIPRAVA
Ostrovul Tătaru
TATANIR
canalul Gotca
CIȘLA CHILIEI
Roșca
LASCĂR CATARGIU
canalul Repedea
Pardina
canalul
PARDINA
Merheiul Mare
Pădurea Letea
Tiggia Mare
CEATALCHIOI
SĂLCENI
Bobina
Matița
CA. ROSETTI
LETEA
SFISTOFCA
DUNĂREA
ISACCEA
Sireasa
STIPOC
MILA 23
Trei Ezere
Răducu
Porcheș
CEATALUL CHILIEI
PATLAGEANCA
Tătaru
Locul Fortuna
Ledeanca
SOMOVA
TUDOR VLADIMIRESCU
BRAȚUL TULCEA
ILGANI
DUNĂREA
VECHE
Ostrovul Ceamurlia
Baia Musura
CIȘLA
TULCEA
CEATALUL SF. GHEORGHE
PARTIZANUL
MALIUC
GORGOVA
MILA 18
Obretinul Mare
CRIȘAN
FLĂMÎNDA
BRAȚUL SULINA
SULINA
canalul Rusca
VULTURUL
Locul Gorgova
Obretinul Mic
MALCOCI
canalul Litcov
AGA MARINESCU
CARASUMAT
PÎRLITA
Locul Isacov
BEȘTEPE
MAHMUDIA
Locul Uzlina
CARAORMAN
Lumina
Locul Roșuleț
Locul Pestrița
UZLINA
Locul Puiu
Locul Roșu
CATALOI
Pădurea
MIHAIL-KOGĂLNICEANU
AGIGHIOL
VALEA NUCARILOR
CALICA
MURIGHIOL
LITCOV
SARINASUF
DUNAVĂȚUL
DESUS
DEJOS
Locul Erenciuc
gara Zebil
SABANGIA
IVANCEA-MARE
Popina
ZEBIL
canalul Dunavăț
IVANCEA-MICA
BRAȚUL SF. GHEORGHE
SARICHIOI
LACUL RAZELM
Locul Babadag
canalul Dranov
BABADAG
Locul Dranov
SF. GHEORGHE
ENISALA
cetatea
Heracleea
Locul Lezolu
Insula Sahalinul Mic
Insula Sahalinul Mare
cap. Iancina
Zatonul
-mare
mic
JURILOVCA
CEAMURLIA DEJOS
cap. Dolojman
Lacul Golovița
Portița
MAREA NEAGRĂ

LA DRUM, SPRE ȚINUTUL DE APĂ ȘI STUF AL DELTEI DUNĂRII

GALAȚI — ISACCEA — TULCEA, CU VAPORUL

Baza cea mai potrivită de plecare spre Delta Dunării este portul Galați. De aici vaporul se îndreaptă dimineața în jurul orei 9 către Tulcea — poarta de intrare a deltei — străbătînd zona predeltaică a Dunării dintre Galați și Tulcea.

Pe o zi frumoasă, balta cu vegetația ei caracteristică poate fi privită pînă sub dealurile dobrogene. Mai jos de Galați, Dunărea formează pe dreapta un mic braț numit *Zătoaia*, în care-și adună apa doar viiturile; mai departe își conduce cursul într-o singură albie pînă la *Cotu Pisicii*, de unde se abate spre nord-est.

Cît de frumoasă este priveliștea japselor de pe partea stîngă a fluviului și oglinda lacului Brateș de lîngă Galați. Nu departe de Galați apele Dunării se împreunează cu ale Prutului, în timp ce pe partea dreaptă se menține balta cu ochiuri de apă, ascunse după stuful des ca peria.

Curînd dealurile Dobrogei se apropie de cursul apei; pîlcurile de sălcii formează pînă la *Isaccea* o alee deschisă printre stufăriș și ape, iezere și insule de verdeață.

Ne aflăm pe Dunărea maritimă. Prima oprire a vasului este portul Isaccea, care este și o bază turistică importantă.

P o r t u l I s a c c e a este situat la poalele unor dealuri. Așezarea de astăzi s-a ridicat pe urmele vechiului oraș roman *Noviodunum*. Orașul de azi datează din secolul al XV-lea, cînd a fost întemeiat sub denumirea de Oblucița. După ce turcii au ocupat Dobrogea, a primit numele de Isak-Kioi (satul lui Isac) de unde derivă numele de azi al localității.

Orașul a căpătat un aspect nou prin construcțiile ce s-au ridicat în ultimii ani. Hărnicia oamenilor a

stăvilit furia apelor, construind digurile de la Teleanca (2400 m) și de la Chiu (3600 m), redînd agriculturii sute de hectare.

Pădurile de tei din preajma portului sau de pe dealuri sînt atît de bogate, încît valorificarea lor constituie o îndeletnicire a multor locuitori, la fel ca pescuitul, cultura tutunului sau a viței de vie. Ocupă un loc important în economia regiunii și apicultura, mierea de Isaccea fiind mult apreciată.

Din Isaccea se pot face excursii la *Meidanchioi* (23 km) pe vestitul drum al teilor; la *Cocoș* (20 km), pe un drum care duce spre văile „munților" Dobrogei de nord, cu fagi și stejari înalți; la *Niculițel* (12 km), un mic orășel cu vii renumite; la *Cilic* (25 km) pe valea Teliței, de unde se ajunge ușor pe valea Cilicului. În această ultimă vale se află o peșteră interesantă.

De la Isaccea, vaporul ajunge la *Ceatal*, unde începe delta propriu-zisă, cu nesfîrșita variație de verdeață, cu zăvoaiele de sălcii și stufuri alternînd cu bălțile printre care rătăcesc numeroase gîrle și canale. Apele molatice ale Dunării par în acest loc nehotărîte. Pînă la vărsarea în mare mai sînt aproximativ 70 km. Șovăielnice la început, ele se îndreaptă în cea mai mare parte pe brațul Chilia de la nord, în timp ce altă parte se îndreaptă spre Tulcea pentru a ajunge la Sf. Gheorghe, după ce cu o șuviță brațul Sulina a despicat delta în două insule (Letea și Sf. Gheorghe). De la Ceatal, delta își capătă forma triunghiulară, priveliștea luncii întinse, cu lacuri și canale numeroase, cu vegetația caracteristică și insulele plutitoare formează tot farmecul acestui ținut, adevărat rai al păsărilor. După o oră și jumătate de la Isaccea, vaporul se află în fața Tulcei, unul din cele mai frumoase porturi fluviale ale țării.

T u l c e a, bază principală de la care pornesc excursiile în deltă, e așezată în formă de amfiteatru la Dunăre. Pe timpul romanilor se numea *Aegissus*.

Poetul roman Ovidiu menționează în scrierile sale această cetate veche cu ziduri tari în care „nu-i lesne de pătruns". Ca și azi, orașul era așezat în acea vreme la piciorul colinei stîncoase care domină orașul

Portul și orașul Tulcea la mijlocul secolului al XIX-lea (gravură)

(Colnicul Horei), iar portul se afla la punctul numit „Vadul Sacagiilor", devenit mai tîrziu port pescăresc. Din cele mai vechi timpuri așezarea a străjuit locul de trecere spre deltă.

Procopios, scriitorul bizantin, amintește și el în cartea sa „De aedificiis", de Aegissus ca despre una dintre cetățile romane reparate de către Justinian (527—565 e.n.). De asemenea, istoricul Constantin Porphirogenetul citează orașul prin secolul al X-lea în „De thematibus".

Numai prin secolul al XVII-lea un călător amintește Tulcea sub actualul nume, într-o descriere a Dobrogei. Numele este apoi întîlnit în scrierile lui Matteo Gondola (1674), iar într-o hartă a statului major rus din anul 1838, Tulcea este trecută cu 113 case. Aceeași hartă menționează și Star Tulcea (Tulcea veche), situată pe dealul Taberii din apropiere.

La început o așezare de pescari, apoi oraș comercial, Tulcea a devenit astăzi un centru industrial în plină dezvoltare. Are 29.223 locuitori și este orașul reședință al raionului Tulcea.

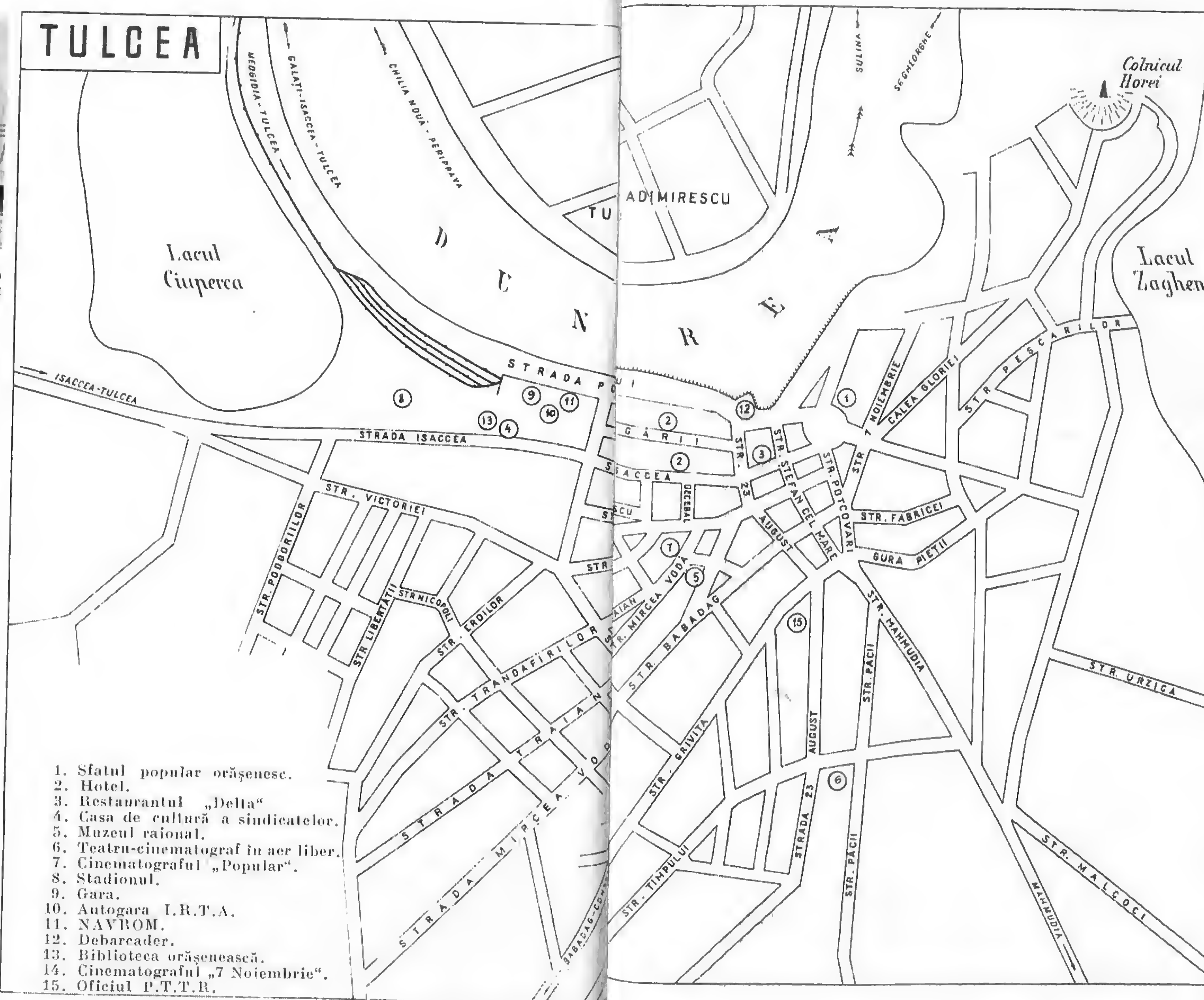
Dealul Taberii la apus (47 m), dealul Carierei la răsărit, Dealul Mare (204 m) la sud și colnicul Horei (dealul „La trei mori" sau Dîmbul Horei cum i se spunea altădată), în partea de nord-est, adăpostesc orașul de vîrtejul vînturilor.

Printre cele mai noi obiective industriale care au schimbat fața orașului în anii regimului democrat-

popular, menționăm *Combinatul pentru prelucrarea peștelui* — una din cele mai mari și mai moderne întreprinderi piscicole din țară — *Fabrica de conserve de legume și fructe Dunărea*, *Fabrica de mucava Stuful*. La *Șantierul naval* din Tulcea se construiesc astăzi ambarcațiuni pentru nevoile deltei. În oraș au apărut numeroase construcții noi de locuințe, școli, unități medico-sanitare etc. Pe strada Isaccea, în clădirea noii *case de cultură a sindicatelor*, își desfășoară activitatea un *teatru popular* cu stagiune permanentă. Plimbările în oraș se pot face de-a lungul frumoasei faleze — paralelă cu strada portului — transformată într-o promenadă plăcută. Este mărginită de noile blocuri, unul de o sută de apartamente, altele mai mici, dar toate 12 înconjurate de spații verzi frumos amenajate. Prelungind plimbarea spre răsărit, pe strada principală, ajungem pe colnicul Horei. Priveliștea de pe acest promontoriu asupra întregului oraș, asupra cartierului industrial și peste Delta Dunării este minunată. De curînd, în sud-vestul localității a fost amenajat un nou parc, pe malul lacului Ciuperca, unde alei și locuri de recreație oferă vizitatorilor prilejuri de odihnă

Tulcea astăzi. Vedere spre chei

TULCEA
Lacul Ciuperca
Lacul Zaghen
Colnicul Horei
DUNAREA
MEDGIDIA-TULCEA
GALAȚI-ISACCEA-TULCEA
CHILIA NOUĂ-PERIPRAVA
SULINA
SF. GHEORGHE
ISACCEA-TULCEA
STRADA PORTULUI
STRADA ISACCEA
GĂRII
ISACCEA
STR. VICTORIEI
STR. PODORIILOR
STR. LIBERTĂȚII
STR. NICOPOLI
STR. EROILOR
STR. TRANDAFIRILOR
STRADA TRAIAN
STRADA MIRCEA VODĂ
STR. MIRCEA VODĂ
STR. BABADAG
BABADAG-CONSTANȚA
DECEBAL
STR. 23 AUGUST
STR. ȘTEFAN CEL MARE
STR. POTCOVARI
STR. FABRICEI
GURA PIEȚII
STR. 7 NOIEMBRIE
CALEA GLORIEI
STR. PESCARILOR
STR. MAHMUDIA
MAHMUDIA
STR. PĂCII
STR. URZICA
STR. MALCOCI
STR. GRIVIȚA
STR. TIMPULUI
STRADA 23 AUGUST
TUDOR VLADIMIRESCU
1. Sfatul popular orășenesc.
2. Hotel.
3. Restaurantul „Delta"
4. Casa de cultură a sindicatelor.
5. Muzeul raional.
6. Teatru-cinematograf în aer liber.
7. Cinematograful „Popular".
8. Stadionul.
9. Gara.
10. Autogara I.R.T.A.
11. NAVROM.
12. Debarcader.
13. Biblioteca orășenească.
14. Cinematograful „7 Noiembrie".
15. Oficiul P.T.T.R.

Tulcea. Blocuri noi

plăcută. Tot aici a fost construit un stadion prevăzut cu diferite amenajări sportive. Pe lacul Ciuperca amatorii pot face zilnic plimbări cu barca.

Un alt obiectiv turistic îl constituie *Muzeul raional.* Cuprinde piese ilustrînd aspecte din trecutul și prezentul Dobrogei în general și Deltei Dunării în special. În cadrul muzeului au fost organizate un acvariu și o bibliotecă documentară.

Printre locurile de distracție puse la dispoziția populației în ultimul timp, se află cinematograful „7 Noiembrie", Casa de cultură a sindicatelor precum și un teatru de vară.

Adrese și indicații utile

Instituții ale puterii, administrației de stat și justiției

Sfatul popular al raionului Tulcea — Str. Alexandru Sahia
Sfatul popular orășenesc — Str. 14 Noiembrie, 17
Tribunalul raional — Str. 7 Noiembrie, 1
Miliția — Str. Progresului, 30

Organizații politice și obștești

Comitetul raional P.M.R. Tulcea — Str. Progresului, 35
Comitetul orășenesc P.M.R. — Str. Valter, 1
Comitetul raional U.T.M. Tulcea — Str. Valter, 1
Consiliul sindical raional — Str. Isaccea

Comitetul orășenesc al femeilor — Str. 7 Noiembrie, 17
Comitetul raional al Crucii Roșii — Str. Alex. Sahia, 1

Instituții de învățămînt

Școala medie — Str. 14 Noiembrie, 26
Școala medie — Str. 23 August, 146
Școala de muzică — Str. Păcii, 1
Școala profesională — Str. Victoriei, 22

Biblioteci — librării

Biblioteca orășenească — Str. Isaccea
Librăria noastră — Str. 23 August, 50

Muzee și case de cultură

Muzeul raional — Str. Progresului
Casa de cultură a sindicatelor — Str. Isaccea
Casa pionierilor, Str. 9 Mai, 307

Teatre și cinematografe

Teatrul Popular (în localul Casei de cultură a sindicatelor) — Str. Isaccea
Teatrul de vară — Str. Păcii
Cinematograful „7 Noiembrie" — Str. Gării, 43
Cinematograful „Popular" — Str. Trandafirilor, 1

Hoteluri și restaurante

Hotel nr. 1 — Str. Isaccei, 23 — tel. 477
Hotel nr. 2 — Str. Gării, 32 — tel. 478
Restaurantul „Delta" — Str. 23 August

Instituții medico-sanitare

Spitalul de adulți — Str. Dunării, 34
Policlinica de adulți — Str. Dunării, 24
Policlinica de copii — Str. Dunării, 24
Maternitatea — Str. 23 August, 164
Farmacii — Str. Isaccea; Str. 23 August, 41

Gări — agenții de voiaj

Gara C.F.R. — Str. Portului, 5—7, — tel. 479
Aerogara T.A.R.O.M. — Prelungirea Grădinarilor—tel. 117
Gara fluvială — Str. Portului 5—7 — tel. 421—484
Autogara I.R.T.A. — Str. Gării, 24 — tel. 357
Agenția T.A.R.O.M. — Str. 23 August, 28 — tel. 116
Vama — Str. Portului, 3 — tel. 443

BRĂILA — MĂCIN — GARVĂN — ISACCEA — TULCEA

(Cu autobuzul)

Șoseaua Măcin — Isaccea — Tulcea reprezintă legătura terestră cea mai scurtă cu orașul de la poarta deltei. Trecerea Dunării se face între Brăila și Smîrdanul Nou, cu bacurile care circulă la scurte intervale, începînd de la ora 7 dimineața. Pentru viitorii ani este prevăzută construirea unui pod în zona Brăila — Măcin pentru a se asigura o legătură directă mai bună între Dobrogea și restul țării. Din Brăila pînă la Măcin sînt 12 km.

M ă c i n u l, orașul reședință al raionului cu același nume, este așezat la poalele munților Pricopan (364 m altitudine în vîrful Sulucu). Are o poziție frumoasă lîngă vîrfurile pleșuve care se înalță în aer la est, ca niște turnuri de castel. La sud-est este mărginit de dealul Greci; la vest și nord, de întinsul cu bălți și stuf din care se ridică grinduri acoperite de pășuni sau de culturi.

Orașul ocupă un platou; are străzi înguste, case mici, vesele. Păstrează urmele anticului oraș Arubium, construit de romani. În ultimii ani și-a schimbat mult fața. Ca monumente de arhitectură interesante de vizitat sînt „Hanul din Măcin" și o geamie din secolul al XVIII-lea.

După ieșirea din Măcin șoseaua își schimbă brusc direcția în fața Pricopanului, îndreptîndu-se către nord.

Distanțele kilometrice pe care le parcurge sînt cele menționate în tabloul de mai jos:

	Măcin	Garvăn	Văcăreni	Luncavița	Isaccea	Somova	Tulcea
Măcin	—	11	13	24	39	62	76
Garvăn	11	—	2	11	28	51	65
Văcăreni	13	2	—	9	26	49	63
Luncavița	24	11	9	—	17	40	54
Isaccea	39	28	26	17	—	23	37
Somova	62	51	49	40	23	—	14
Tulcea	76	65	63	54	37	14	—

După ce se strecoară prin bălțile de la Jijila șoseaua întîlnește la G a r v ă n celălalt drum care

vine de la Galați. La 5 km în partea de nord-vest a satului *Garvăn*, se află așezată, în bălțile Dunării, *insula Bisericuța*. Geto-dacii au avut aici o fortăreață, iar romanii au construit *cetatea Dinogetia*.

Garvăn — Dinogeția. Strada romano-bizantină (sec. IV — VI), străbătută de gropi pentru provizii din epoca feudală timpurie (sec. X—XII)

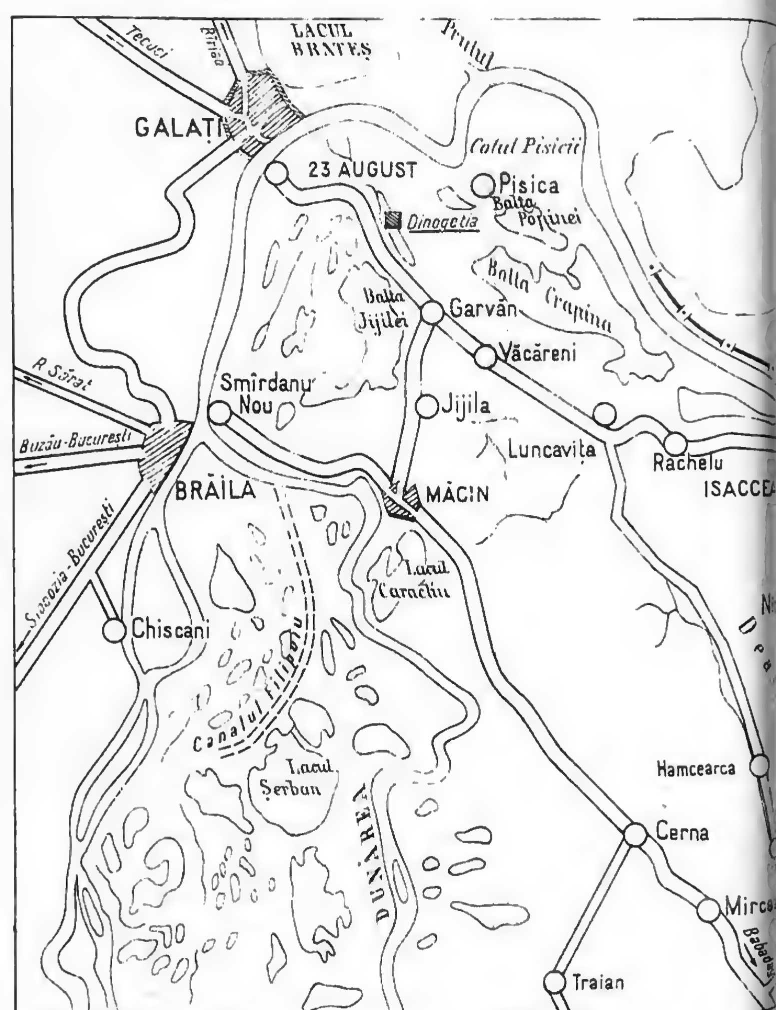
Numele acestei cetăți este amintit pentru prima dată de Ptolomeu (sec. II e.n.), iar mai tîrziu (sec. III și IV) Dinogetia figurează în „Itinerarium Antonini" și în „Notitia Dignitatum Orientis".

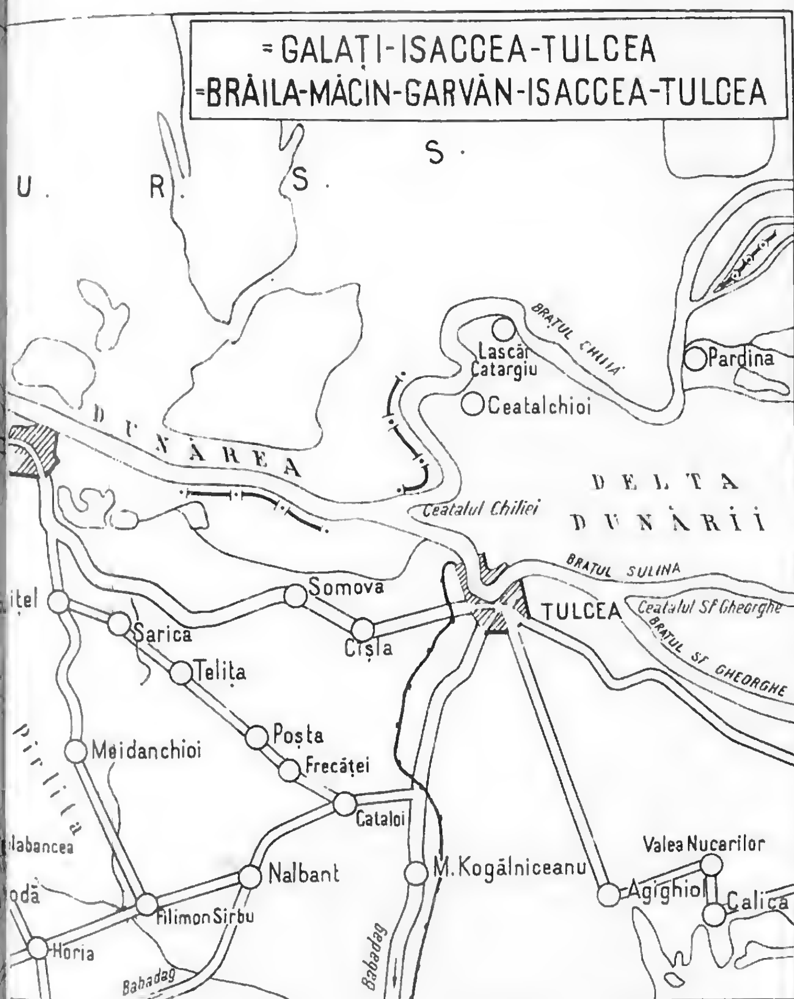
Dinogetia romană se pare că a fost așezată mai întîi pe malul stîng al Dunării, în apropiere de Galați, la Barboși (Ptolomeu). Numai prin secolul al IV-lea a fost strămutată pe insula de la Garvăn, unde a dăinuit pînă la sfîrșitul acestui secol.

Trecerea pe insulă se poate face cu barca șantierului arheologic.

De pe insula înaltă și stîncoasă, priveliștea este minunată asupra cotului pe care-l face Dunărea îndreptîndu-se spre mare. Se zăresc clădirile din Galați și satul Garvăn; spre sud-est se disting resturile munților Dobrogei de nord, alături de întinsul de verdeață și apă al deltei.

Din acest colț al Dobrogei a fost adunat un bogat material arheologic. Astfel, pe malul lacului Jijila

au fost descoperite piese din epoca de piatră și din prima vîrstă a fierului, la poalele dealului Crăcanele s-au găsit resturi de vase neolitice; la poalele dealului Chetrosu au fost descoperite resturile unei vetre de foc și fragmente ceramice din prima epocă a fierului, cioburi geto-dacice și resturi de amfore grecești. Așezată între ape și avînd posibilitatea de a comunica cu flota romană de pe Dunăre, cetatea *Dinogetia* a

fost în secolele III și IV o bază strategică importantă a romanilor. Astăzi aici pot fi văzute: resturile cetății, cu zidul de incintă construit din blocuri masive de calcar, poarta principală, ruinele unor clădiri din interior, ulița bazilicii — singura stradă degajată în întregime — alte diferite ruine de clădiri etc.

Un popas la ruinele Dinogetici este din plin răsplătit, mai ales acum cînd datorită grijii puterii populare cetatea se află în plină operă de restaurare.

Părăsind Garvănul, șoseaua se îndreaptă iar spre est, paralel cu Dunărea. Dealurile Dobrogei rămîn pe dreapta, domoale. Din loc în loc apar păduri. În această parte a Dobrogei, subzona stejarului este bine reprezentată, lipsind însă fagul și coniferele. Totuși, lîngă satul *Luncavița*, la 11 kilometri după Garvăn, la o altitudine de 350—400 m, pe „Valea Fagilor“, există o insulă de fagi citată deseori ca o curiozitate. Pădurea se prezintă sub forma unui arboret pur pe o suprafață de 2 ha, localizat în regiunea inferioară a văii, în mijlocul unei păduri de stejari în care se află goruni, tei, ulmi de munte, plopi tremurători și carpeni. Insula de fag de la *Luncavița* este considerată un monument al naturii, deoarece oferă o imagine a trecutului îndepărtat, cînd Dobrogea de nord era cuprinsă de un relief muntos în adevăratul sens al cuvîntului.

De la Isaccea șoseaua trece prin apropierea comunei *Niculițel*, pe lîngă vestita podgorie Sarica. Cîteva drumeaguri se încumetă să pătrundă mai adînc pe văile înmiresmate în serile de iulie cu parfumul teilor atît de numeroși.

În apropiere de Tulcea (14 km), apare pe partea stîngă comuna *Somova-Cișla*. Aici au fost descoperite în ultima vreme zăcăminte de barită, atît de necesară la foratul sondelor de petrol și gaze naturale. În sfîrșit, șoseaua intră în Tulcea la început printr-un cartier cu case scunde, înconjurate de uluce, pentru a ajunge curînd în centrul orașului.

Mai departe călătorul are să aleagă: fie calea apei pentru a pătrunde în adîncul Deltei Dunării, fie șoseaua care-l duce spre Babadag-Constanța.

TURISM ÎN DELTA DUNĂRII

Cîteva cunoștințe folositoare. Dacă munca perseverentă a omului a reușit să transforme stîncile și falezele litoralului, realizînd adevărate opere de artă, în deltă artistul e însăși natura. Ei i s-a alăturat însă omul, pentru a dirija elementele îndărătnice. Transformările din deltă nu sînt mai puțin impresionante și mai puțin spectaculoase.

Delta apare înaintea ochilor ca o lume ciudată, tulburătoare, care atrage călătorul prin întinderile ei, prin frumusețea ei. Brațele puternice ale Dunării, oglinzile fermecătoare ale lacurilor, ostroave impenetrabile de sălcii, stufăriș nesfîrșit, plauri, canale lungi și sinuoase care o străbat, cîrduri de păsări deasupra pădurilor de stuf, grinduri care răsună de copitele cirezilor de vite, silueta greoaie a unei cabane pescărești, o cherhana, ici-colo o moară de vînt, dîre de fum ale unui vapor, sate înșiruite pe grinduri, aceasta e prima impresie pe care ți-o dădea delta.

Dar astăzi, delta a început să capete alt aspect, așezările omenești înmulțindu-se, iar cele vechi reînnoindu-se continuu.

Balta în care stuful putrezea altădată și ale cărei întinderi erau luminate pînă toamna tîrziu de incendii, a devenit mină, iar stuful bun în trecut numai de cîrpit acoperișul și de făcut poiată, a început să devină haină și carte, culori și lichioruri, înlocuind mii de tone de porumb și cartofi ce se utilizau la obținerea spirtului.

Acest parc natural de dimensiuni uriașe — înfiripat pe mîlurile aduse de ape, este încadrat azi spre nord, spre vest și spre sud de regiuni stepice, cu climă continentală.

În comparație cu ținuturile continentale vecine, în Delta Dunării timpul este mai noros și mai cețos iarna, și mult mai senin în lunile calde ale anului. Uneori, cînd predomină timpul senin, durata anuală a strălucirii soarelui depășește în deltă chiar 2500 ore. Zilele fără soare sînt puține. În decurs de un an sînt 160—170 zile cu timp parțial noros și 115 zile acoperite. Din luna aprilie pînă în octombrie, în deltă sînt numai 35—40 zile cu timp acoperit.

Umezeala relativă a aerului este în permanență foarte mare. Chiar vara, la amiază, rareori scade sub 70%. În perioada caldă a anului evaporația apei

este mai intensă, iar plantele elimină și ele mari cantități de vapori de apă.

Cantitățile anuale de apă din precipitațiile atmosferice scad de la periferia vestică a Deltei Dunării, spre țărmul Mării Negre și spre complexurile de lacuri Razelm, ajungînd de la 450 mm la numai 350—375 mm (Jurilofca 365 mm; Sulina 359 mm).

La suprafața grindurilor, vara se resimte lipsa apei, deoarece terenurile nisipoase încălzite intens se usucă repede.

Variațiile moderate ale climei dau posibilitatea vizitării în tot cursul anului a acestui ținut fermecător.

În deltă, fiecare anotimp are farmecul său caracteristic.

Iarna este umedă, de scurtă durată și mai puțin rece decît în ținuturile continentale. Intervalul cu temperaturi medii zilnice sub zero grade începe de-abia în luna ianuarie și sfîrșește în prima decadă a lunii februarie (durează numai 35—45 zile), fiind cu 25—30 zile mai redus decît în regiunile continentale vecine. Iarna, în deltă, mediile lunare de temperatură ale aerului scad sub zero grade numai într-o singură lună pe an — în ianuarie. În mulți ani însă, mediile în lunile de iarnă rămîn ridicate deasupra lui zero, ajungînd la +5° și mai mult (la Sulina +8,0° în decembrie 1887; +7,9° în decembrie 1960 și +6,8° în decembrie 1950).

Apa bălților din deltă — și mai ales apele Mării Negre — se răcesc cu încetul iarna, constituind un imens rezervor de căldură. Datorită acestui fapt nici Dunărea, și nici apele de lîngă țărm ale Mării Negre nu îngheață decît numai rareori, în iernile aspre.

În mulți ani, în lunile noiembrie și decembrie, temperatura maximă nu scade sub zero grade în nici o zi. Lunile fără ger (în care temperatura minimă nu

Cabanele pescărești din deltă stau oricînd la dispoziția vizitatorilor

a coborît de loc sub —10°) au avut în deltă o frecvenţă destul de mare de-a lungul anilor.

În mulţi ani, în deltă ninsoarea este un fenomen rar. Stratul de zăpadă de obicei este stabil şi se topeşte repede. În partea dinspre mare, în multe ierni, zăpada lipseşte cu desăvîrşire.

La începutul primăverii timpul este răcoros, noaptea producîndu-se îngheţ pe grinduri. În lunile martie şi aprilie vîntul se intensifică. Pe litoralul mării el devine uneori foarte intens. Zilele liniştite şi însorite sînt întrerupte uneori primăvara de pătrunderile aerului rece cu timp umed şi noros.

Încă din prima decadă a lunii mai, temperaturile medii zilnice depăşesc 15°. În cursul acestei luni sînt cîte 25 de zile cu timp însorit (250—280 ore de soare).

Terenul nisipos al grindurilor, ca şi apele puţin adînci, se încălzesc intens în timpul zilei. De la jumătatea lunii aprilie temperaturile medii zilnice trec de 10°. Vegetaţia se trezeşte la viaţă. Delta devine o grădină încîntătoare. În luna mai ploile cad rar, avînd caracter torenţial şi fiind adesea însoţite de vijelie, descărcări electrice şi uneori de căderi de grindină. Sub acţiunea razelor solare, încep adevărate zile de vară (cu temperaturi maxime care ajung la 25—30°).

Perioada caldă în deltă durează mai mult decît în regiunile continentale învecinate, însă temperaturile maxime nu ating valori excesive. Astfel la Sulina, în ultimii 70 de ani, temperatura maximă absolută a ajuns numai într-o singură zi la 37,5°

În deltă noaptea, timpul se menţine liniştit, umed şi relativ călduros, căci apele joacă rolul unor rezervoare de căldură. În lunile iulie şi august sînt cîte 8—12 nopţi tropicale (cu temperaturi minime mai mari de +20°).

Umezeala ridicată, căldura moderată şi oscilaţiile mici ale temperaturii aerului asigură condiţii foarte favorabile (asemănătoare cu cele din sere) vieţii vegetale şi animale.

Toamna este unul din cele mai plăcute anotimpuri în Delta Dunării. Zilele calde, cu timp însorit şi liniştit sînt frecvente nu numai în septembrie, ci şi în

luna octombrie. De-abia spre sfîrşitul acestei lunii temperaturile medii zilnice scad sub 10°.

În luna noiembrie se produc primele îngheţuri, timpul acoperit durează în medie 14—16 zile iar umezeala aerului depăşeşte 85%. În cursul nopţii se formează ceaţă. Temperatura scade însă sub 0° numai în 7—8 nopţi pe lună, mai ales în cursul invaziilor aerului rece. Sînt numeroase zilele călduroase, cu soare şi timp liniştit, cînd temperaturile maxime ajung la 15—20°.

În Delta Dunării caracteristicile climei favorizează practicarea turismului, sporturilor de apă, vînatului şi pescuitului.

Turismul în deltă este pe cît de original, pe atît de interesant. În nesfîrşita împărăţie a bălţilor şi stufului, turistul deprins a iscodi cele mai ascunse tainiţe găseşte multe satisfacţii. Peisajul deltei este mereu „în mişcare", schimbîndu-se după fiecare viitură: unele gîrle dispar, apar altele noi. Pe alocurea se deschid ghioluri, altele sînt acoperite cu plaur. Aici nu vei întîlni contraste de altitudine. Orice loc uscat pe care se poate debarca poartă numele de grind.

Un interes major îl reprezintă vînatul şi bineînţeles, cunoaşterea faunei. Delta Dunării reprezintă una dintre cele mai bogate regiuni faunistice europene, mai ales fauna ornitologică, atît cea de pasaj cît şi cea băştinaşă. În adevăr, datorită aşezării sale geografice între Marea Neagră şi un mare complex lacustru, care alcătuiesc un mediu acvatic excelent, oferind hrană abundentă şi bune adăposturi naturale, Delta Dunării se găseşte la o mare răspîntie de drumuri ale păsărilor migratoare. Acestea sosesc aci primăvara pentru reproducere şi se întorc în ţările calde din sud, iarna. Unul din drumurile obişnuite de imigraţie este aşa-numitul drum al Mării Negre, care vine din Caucaz. El se bifurcă înainte de a traversa delta: o ramură trece marea peste Insula Şerpilor, iar cealaltă urmează litoralul, legîndu-se cu marele drum pontic care trece direct deasupra deltei şi prin care merg pelicani, stîrci, egrete, pescăruşi, raţe, fluierari etc. La sudul complexului Razelm, marele drum pontic confluiază cu drumul sarmatic urmat de

lebede, cocori, gîrlițe, cocostîrci, sitari, porumbei, grauri etc. Ceea ce trebuie reținut este faptul că pe aceste drumuri călătoresc specii din cele mai diferite, de la cele arctice și palearctice, la cele siberiene. Toți acești „oaspeți de vară" ai deltei fac din regiune un domeniu de renume mondial. Cuibarele și le fac pe grinduri, prin stufăriș și trestiș, pe plante de baltă sau chiar pe luciul apei.

Multe din aceste specii au devenit rare, unele fiind aproape de dispariție, cum ar fi pelicanul comun și creț, cormoranul mic și mare, stîrcul purpuriu, lopătarul, vulturul pleșuv, alb, sur și negru, piciorongele, călifarul roșu și alb. Majoritatea acestor păsări se vînează în perioada de la 15 august pînă în martie-aprilie. Alte specii de păsări ca: lebedele, pelicanii, stîrcii, lopătarii și egretele nu pot fi vînate decît cu autorizații speciale între 15 septembrie — 31 martie. Este însă interzisă cu desăvîrșire vînarea tot anul a următoarelor specii: vulturii suri, vulturii hoitari, vulturii bruni, acvilele, bufnițele, ciufii, huhurezii și cucuvelele. În schimb stîrcul cenușiu, fundacul, cormoranul se pot vîna în tot cursul anului. Pe lîngă aceste păsări, vînătorul va întîlni în deltă și unele mamifere ca nurca și vidra, care și-au găsit aici ultimul lor refugiu din Europa.

Geografic, Tulcea constituie nodul itinerariilor turistice din deltă. Aceste itinerarii corespund celor trei brațe principale ale Dunării: *Chilia*, *Sulina* și *Sf. Gheorghe*. Pe fiecare dintre ele sînt situate un șir de baze turistice și puncte de acces care permit deplasările în interiorul celor două ostroave: ostrovul Letea și ostrovul Sf. Gheorghe. Dar să pornim la drum.

Pe brațul Chilia

Brațul Chilia se desprinde de *Ceatalul Chiliei* în apropierea satului *Pătlăgeanca*. Vaporul pleacă din Tulcea.

Lungimea traseului și distanțele intermediare de parcurs sînt cele ce rezultă din următorul indicator kilometric:

	Tulcea	Pătlăgeanca	Lascăr Catargiu	Pardina	Tatanir	Chilia Veche	Periprava
Tulcea	—	9	32	47	60	80	103
Pătlăgeanca	9	—	23	38	51	71	94
Lascăr Catargiu	32	23	—	15	28	48	71
Pardina	47	38	15	—	13	33	56
Tatanir	60	51	28	13	—	20	43
Chilia Veche	80	71	48	33	20	—	23
Periprava	103	94	71	56	43	23	—

Pînă la *Pardina*, Dunărea își desfășoară cursul pe un singur braț. Pe el stau satele *Pătlăgeanca*, *Sălceni*, *Ceatalchioi* și *Lascăr Catargiu*.

Ceatalchioi este un punct vînătoresc de plecare pe canalul Sireasa în bălțile apropiate și un centru de cazare preferat de vînători. Ajuns la Pardina, călătorul face cunoștință cu unul din centrele de recoltare a stufului din deltă. Din apropierea satului Pardina în aval, se desfac numeroase brațe care se unesc din nou la *Chilia Veche*. Dintre acestea, brațul de mijloc este cel mai larg, avînd 320 m lățime și deci cel mai accesibil. Tot de la Pardina se desprinde un drum rectiliniu pe grindul Stipocul care, continuat cu alte grinduri înspre nord, delimitează marele ostrov

Pe brațul Chilia

Pardina, presărat cu multe bălți, sahale și gîrle. Gîrla centrală este Pardina, iar balta cea mai întinsă este Tatanir. Pentru a pătrunde în ostrov, călătorul poate pleca fie de la satul Pardina, fie de la satul Stipoc, fie de la satul Tatanir, cu lotci pescărești conduse de localnici, singurii cunoscători ai acestor căi de apă. În ostrovul Pardina se găsește una din cele mai mari zone din deltă pentru cuibăritul gîștelor sălbatice, prezentînd astfel un interes vînătoresc deosebit. Pe gîrla Pardina se află de asemenea o insulă pentru cuibăritul lebedelor, iar nu departe spre vest în apropierea Bălții Verde, se află și o frumoasă colonie de lopătari.

Sînt demne de remarcat realizările regimului nostru democrat-popular în aceste locuri, altădată aproape izolate de restul țării: construcții noi, cabane pescărești, cherhanale. Piersicile, gutuile și agrijoara de deltă (Portuloca grandiflora) împodobesc toamna pomii fructiferi din jurul caselor. În apropierea bălții Tatanir, bogată în pește, un adăpost poate fi obținut la nevoie în cabana pescărească din apropierea cherhanalei.

Tot la Tatanir vizitatorul face cunoștință cu satul pitoresc al deltei, camuflat după perdeaua de sălcii de pe malul apei, cu casele îngrijite, răspîndite printre pomi fructiferi și culturi de viță de vie.

În acest colț de deltă, localitatea Chilia Veche deși oarecum periferică, alcătuiește un popas plăcut. Prima așezare greacă pe acest loc — Achillea — a fost ridicată cu cinci veacuri înaintea erei noastre. Pe locul ei s-a întărit în urmă cetatea turcească Eskil-Kalé. Urmele arheologice găsite dovedesc existența și continuitatea prezenței omului aici. Chilia Veche, comună în raionul Tulcea, este astăzi un important centru local de pescuit.

La *Chilia Veche* se poate ajunge și pe un drum carosabil care pleacă de la Tudor Vladimirescu, o așezare pe malul stîng al Dunării în fața Tulcei și înglobată orașului. Traseul urmează paralel firul apei și străbate *Pătlăgeanca*, *Ceatalchioi*, *Pardina* și *Tatanir*, sate care se înșiră pe mai mulți kilometri fiecare. Urmînd această rută turistul poate vedea cu adevărat

delta, unde numai 3% din suprafața ei sînt terenuri neinundabile. Elementele vegetale și ale ihtiofaunei deltei sînt abundente în această parte. Pe grindul de la Chilia apar pășunile alături de lanurile de secară și grîu, iar din loc în loc tarlalele cu legume și viță de vie.

Din *Chilia Veche* se pot organiza excursii cu ambarcațiuni pescărești sau motoambarcațiuni. Un traseu pornind din Chilia spre sud urmează canalul care trece pe lîngă satul *Cișlea Chiliei*, îndreptîndu-se spre *Mila 23*; apoi pe Dunăre, fie la *Gorgova*, fie spre *Crișan*, în calea vapoarelor NAVROM care circulă între Tulcea și Sulina. De la *Crișan* pe canalele Ceamurlia — Litcov — Perivolofca, traseul poate fi continuat pînă la brațul Sf. Gheorghe. Este un itinerar care cere pregătire, dar care poate oferi adevărata imagine a deltei. Călătorul întîlnește aci adevărate parcuri naturale de

Deși ascunși după trunchiuri de copac, cormoranii sînt ușor de surprins chiar prin obiectivul aparatului fotografic

Dintre cele mai interesante și mai frumoase flori ale deltei, nuferii rețin cu deosebire atenția turiștilor

nuferi albi (Castalia candida) sau nuferi galbeni (Nuphar luteum), săgeata apei (Sagittaria sagittaefolia), răchitanul (Lythram salicaria,) ciuma apei (Elodea canadensis) și altele, ocrotite de stuf, papură, rogoz, ferigă și alte plante. Ciuperca apei pricinuiește pescarilor mult necaz. Aflată în cantități mari în unele bălți, ea îngreunează circulația, imobilizînd uneori ambarcațiunea. Este originară din Canada, a ajuns în Anglia, apoi peste Alpi în Italia. S-a îndreptat spre răsăritul Europei și a ajuns pe la noi, continuîndu-și drumul pînă în Australia. O adevărată plantă turist.

Astfel de itinerarii pot fi alese din fiecare punct de oprire a navelor de pasageri de pe brațul Chilia. Cei 79 km parcurși pe acest braț de la Tulcea pînă la Chilia Veche s-au scurs repede. Dar cele cinci ore de mers cu vaporul sînt suficiente pentru o astfel de călătorie plăcută.

În aval de *Chilia Veche*, cursul brațului își adună apele, dar pe o scurtă distanță, după care iar se ramifică, spre a se uni după 23 km la *Periprava*, un important punct vînătoresc și de pătrundere în pădurea Letea. Aceste ramificații înconjură două mici ostroave: *Cernofca* și *Babina*. La sudul acestor ostroave, pînă la brațul Sulina, se întinde un mare complex de bălți. Din acest complex fac parte bălțile: Merheiul Mare, Merheiul Mic, Babina, Matița, Trei Iezere ș.a., toate legate printr-o „plasă" de gîrle și sahale. Complexul prezintă un deosebit interes turistic. În capătul vestic al gîrlei Merheiul se află o colonie de pelicani. De asemenea există aici o intensă zonă de cuibărit gîște, care are ca centru balta Babina și o altă insulă în nord-vest pe marginea apuseană a grindului Letea, pentru cuibăritul lebedelor. Dar pentru a iscodi viața plină de curiozități a acestor păsări, fără a deveni supărător pentru ele, turistul e bine să aibă asupra lui un binoclu de cîmp care să-i înlesnească apropierea vizuală.

Pădurea Letea — o insulă de vegetație înconjurată de japșe și de plaurul deltei

La Periprava, un sat pescăresc de oameni primitori, turiștii pot găsi oricînd un adăpost, o masă pescărească și mijloace de transport spre pădurea Letea sau spre orașul Sulina. De altfel, pentru întreagă această regiune, o bază turistică de plecare o alcătuiește *Periprava*. Localitatea este așezată în vîrful grindului Letea, într-un cadru odihnitor, în apropierea pădurii cu același nume. Două căi ajung pînă la minunata pădure. Una pleacă de la Periprava și e cea mai scurtă; a doua vine de la Sulina și străbate o regiune caracteristică de dune, nisipuri și bălți.

Pădurea de pe grindul Letea, care merită să fie vizitată, este o asociere de multe soiuri de arbori, arbuști și plante. O insulă de vegetație înconjurată de japșe și de plaurul deltei. Clima asociată cu umiditatea solului ajută arborii să se dezvolte impunător. Crește un plop alb (Populus alba) înalt de 25 m cu coaja albă ca a mesteacănului, adunîndu-se în pîlcuri numite hasmace. Aici se întîlnesc pîlcuri de sălcii albe (Salix alba) și răchită (Salix purpurea); mai departe stejarul, ulmul, teiul, capătă o desfășurare impunătoare. Tufișurile de corn și sînger cu frunzele roșii stau alături cu cătina albă ca argintul, cu fructe portocalii. Cătina roșie poartă flori trandafirii.

Un loc interesant în această pădure este așa-numita „grădină a lui Omar", unde apare foarte pregnant caracterul luxuriant tropical al vegetației. Legenda spune că Omar ar fi fost un pădurar turc, spaimă cu secole în urmă a celor ce voiau să vatăme bogăția naturală a acestor locuri.

Dar ceea ce dă farmec acestui parc natural sînt „lianele" încîlcite printre trunchiurile copacilor, căutînd să ajungă cît mai sus la lumină. Curpenul de pădure (Clematis vitalba), inundat vara de flori albe, se agață pe trunchiul arborilor în întrecere cu vița sălbatică, urcîndu-se împreună pînă în vîrful copacilor. Desișul acesta îl împlinesc trandafirii sălbatici și hameiul (Humulus lupulus) care într-o încîlcire cu celelalte agățătoare fac pădurea de nepătruns. Mozaicul florilor este mai amplu toamna cînd verdele se amestecă cu roșul frunzelor de viță, galbenul florilor de periploca (Periploca graeca) și bronzul frunzelor uscate de stejar.

Peste toate aceste locuri mișună numeroase viețăți de forme și culori variate, iar în vîrful celor mai înalți copaci își construiesc cuiburi păsări rare ca vulturul de mare (Acvila clanga) sau vulturul codalb (Haliaetus albicila). În desișuri, temătoare de aceste mari păsări răpitoare, se ascund mierle, turturele gingașe (Turdus merula merula), privighetori și dumbrăveanca (Coracias garrulis), o pasăre al cărei penaj frumos colorat se aseamănă mult cu cel al papagalului. Uneori acestora le mai dau tîrcoale și șoimi (Falco subbuteo subbuteo).

Din fauna pădurii nu lipsesc unele specii de șerpi, cei mai mulți neveninoși (Nartix nartix, Nartix teselata, Coronella austriaca). Există însă și o viperă veninoasă (Vipera ursini).

În octombrie apar în pădure sitari și odată cu ei sosesc vînătorii care poposesc în satul Letea din apropiere. Pădurea Letea este un loc de pasaj pentru sitari, care trec într-un număr foarte mare, ca în nici o altă parte a continentului. Porțiunea din sud-estul pădurii Letea denumită Hasmacul Mare și cea din nord, de lîngă Periprava, constituie împreună un valoros monument al naturii. De la pădurea Letea turiștii se pot angaja într-un itinerar pe uscat peste grindul Letea, la cealaltă pădure asemănătoare de la Caraorman. De asemenea pe o rută terestră pot ajunge la Sulina.

Pe brațul Sulina

Brațul Sulina este cel de-al doilea mare intinerar în deltă, care constituie în același timp axul central de circulație. Plecarea se face din Tulcea. Distanța Tulcea — Sulina este de 71 km, iar durata de parcurs cu vaporul 5 ore. Itinerarul se desfășoară după următorul tabel kilometric:

	Tulcea	Partizanul	Maliuc	Gorgova	Mila 18	Crișan	Sulina
Tulcea	—	14	27	31	38	47	71
Partizanul	14	—	13	17	24	33	57
Maliuc	27	13	—	4	11	20	44
Gorgova	31	17	4	—	7	16	40
Mila 18	38	24	11	7	—	9	33
Crișan	47	33	20	16	9	—	24
Sulina	71	57	44	40	33	24	—

După plecarea din Tulcea, vaporul ajunge la Ceatalul Tulcea, de unde începe brațul Sulina, numit adesea și *Canalul Sulina*, ca urmare a amenajărilor care i s-au făcut.

Grup de turiști pe brațul Sulina

Cabana Ilgani oferă prilejul unui popas agreabil

Deseori călătorul întîlnește pe canale remorchere care trag ceamuri încărcate cu stuf

Brațul Sulina traversează pînă la vărsare o zonă plină de bălți și stufăriș, mărginită de grinduri subțiri, filamentoase.

Înainte de 1856, navigația pe Sulina se făcea în condiții dificile din cauza depunerilor de aluviuni mai ales la vărsarea în mare. Lucrările de regularizare și rectificare a brațului s-au făcut între 1856—1907. Brațul a fost scurtat de la 83,8 km cît avea înainte de rectificare, la 62,8 km, lățimea menținîndu-se între 130—250 m. De asemenea malurile sale au fost consolidate prin

Maliuc, un mic orășel ridicat pe o insulă de 600 ha

diguri, iar prin dragaj s-a putut asigura o adîncime de 7 m necesară navigației cu un tonaj de 6 000 tone.

Astăzi Sulina este singurul braț accesibil vaselor pe Dunărea maritimă, devenind un adevărat „bulevard“ al deltei. Decorul e simplu și totuși impresionant. Pe tot parcursul întîlnești remorchere care trag ceamuri încărcate cu stuf. Este prețioasa materie primă pentru fabricile de produse chimice de la Tulcea și Brăila. Așezările aflate pe ambele maluri ale brațului alcătuiesc baze de plecare pentru itinerarii turistice atît spre insula Letea, la nord, cît și spre insula sf. Gheorghe, la sud.

Imediat ce vaporul trece de *Ceatalul Tulcei*, un prim popas se poate face la punctul turistic I l g a n i i d e s u s , o cunoscută bază de vînătoare. De pe vapor, se vede pe malul stîng, o frumoasă cabană, ascunsă sub povara acoperișului de stuf. Vaporul nu are oprire aci, dar la cererea călătorilor își oprește mersul pentru a lăsa sau a primi turiști care se duc sau se înapoiază de la cabană cu bărcile aflate la dispoziția acesteia. Cabana oferă vizitatorilor un adăpost confortabil și o sală de mese modernă, frumos amenajată.

În apropierea micii aşezări pescăreşti Gorgova

Cherhanaua de la Matiţa

Nu departe de cabana Ilgani, în continuarea drumului pe braţul Sulina, ajungem la M a l i u c unde se află centrul de cercetări privind recoltarea şi condiţionarea stufului. Stuful se recoltează mecanic iar transporturile sînt complet mecanizate cu tractoare, care duc remorci pe şenile, bărci, sănii etc. La mal, macarale puternice îmbarcă stuful pe şlepurile care vor porni spre Tulcea sau Brăila.

Insula pe care se află micul orăşel *Maliuc* are o suprafaţă de 600 ha, acoperită de stufăriş înalt şi des. De jur împrejur au fost ridicate diguri pentru stăvilirea inundaţiilor. În laboratoarele staţiunii, în atelierele mecanice, lucrează azi chimişti, biologi, geologi, ingineri mecanici, strungari, tractorişti ş.a. Aci se experimentează nenumărate tipuri de maşini şi sînt urmărite fenomene ale dezvoltării vieţii în marele acvariu al deltei.

La Maliuc s-a ridicat în anii puterii populare un mic orăşel cu clădiri moderne, un hotel, cinematograf, club, bibliotecă etc. Pentru muncitorii şi cercetătorii

Sulina. Vedere spre port

Într-o colonie de egrete, cîțiva noi-născuți iau primul contact cu împărăția stufului

de la Maliuc au fost construite, numai în 1962, 5 blocuri de locuințe prevăzute cu tot confortul.

La Maliuc a fost amenajat în ultimul timp un interesant muzeu al deltei care cuprinde: grafice, fotografii, machete, diorame, ilustrînd cercetările întreprinse în această parte a țării pentru valorificarea stufului. O hartă cu repartiția faunei în deltă, mai multe machete de ambarcațiuni și mașini folosite la recoltarea stufului, o colecție a principalelor produse obținute din stuf, sînt numai cîteva din exponatele muzeului care rețin atenția vizitatorilor.

Atît de la Ilgani cît și de la Maliuc, se poate pătrunde cu barca în ostrovul *Sireasa*, aflat în partea de nord a brațului Sulina. Caracteristică este aici mulțimea bălților, în general mărunte, legate prin gîrla centrală Sireasa. Cînd barca pătrunde pe sub bolta de sălcii, turistul descoperă crîmpeie inedite din viața care furnică în aceste locuri. Flori și liane pe apă, gîze de tot felul, fluturi de diferite culori forfotind printre flori întregesc un tablou caracteristic de rară frumusețe. Cîteva păsări, ca boul bălții, privighetoarea de stuf, cîrsteii, sînt cele mai des întîlnite, sar sprinten chiar în apropierea bărcii, însoțind turistul. Ostrovul Sireasa formează de asemenea un centru pentru cuibăritul gîștelor, iar toamna pentru popasul sitarilor. În apropiere de Maliuc se află un punct pentru cuibăritul lebedelor.

Mai la vale de Maliuc, pe brațul Sulina, la jumătatea distanței dintre orașele Tulcea și Sulina, se găsește mica așezare pescărească G o r g o v a. În partea de sud a localității se află lacul Gorgova, unul din cele mai mari din deltă, ocupînd o suprafață de aproape 600 ha. Primește apă din brațul Sulina. În acest lac se pescuiesc mai ales crapi și somni mari. În jurul lacului apare o zonă de cuibărit pentru gîște și o colonie de egrete și țigănuși.

În apropiere de *Gorgova* se desprinde, pe partea stîngă a brațului Sulina, vechea albie a acestuia. Ea descrie două bucle. La capătul primei bucle, spre nord, se află localitatea M i l a 2 3, cea mai bună bază de acces pentru rezervația din regiunea bălților Matița-Merheiul. De la Gorgova pînă la Mila 23 se poate ajunge cu lotca, distanța fiind între 6—7 km.

Mila 23 a fost construită în ultimii ani, fiind una din cele mai moderne cherhanale, unde se face sortarea și conservarea peștelui. Aici este una din regiunile cele mai bogate în pește din Delta Dunării.

Mila 23 a devenit un loc spre care se îndreaptă tot mai multe excursii. Sînt mult apreciate aci mesele pescărești preparate de localnici.

După ce pleacă din Gorgova, vaporul se oprește la Crișan, un alt important punct pescăresc. De la Crișan se pot organiza excursii spre satul *Caraorman*. În apropierea acestuia se află o pădure aidoma celei de la Letea, constituind și ea un loc de popas toamna, al sitarilor. Lotca parcurge distanța Crișan — Caraorman în maximum două ore. Tot de la Crișan se poate merge, de astă dată cu vase pescărești, la cherhanaua de la Mila 23, distanța de parcurs fiind de 12—13 km.

În continuare, de la *Crișan* pînă la *Sulina* itinerariul nu mai întîlnește decît micul sat *Flămînda*, în locul de confluență al celei de-a doua bucle a Marelui M cu canalul *Sulina*. În această porțiune a itinerariului, cîteva gîrle ce se desprind paralel spre sud din brațul Sulina permit accesul în marele ostrov al Sulinei. El este delimitat între grindul Letea la nord, complexul grindurilor Ivancea spre sud, litoralul în est și lanțul grindurilor Caraorman-Ceamurlia-Răducu în

vest. Jumătatea sudică a acestui ostrov cuprinde frumoasele bălți Lumina, Puiul și Roșul, care alcătuiesc un vast domeniu pentru cuibăritul gîștelor, iar pe sahaua Macovei se găsește o frumoasă colonie de lopătari.

La capătul brațului, portul fluvio-maritim *Sulina* este o bază de transbordare a mărfurilor de pe vasele maritime pe vase fluviale. Cu un veac în urmă, Sulina era o modestă așezare pescărească.

Orașul Sulina este așezat pe malul drept al brațului, la vărsarea acestuia în mare. O mică parte din oraș ocupă și malul stîng. Are un aspect plăcut, deși schema planului său este formată numai din cîteva străzi longitudinale tăiate transversal de altele.

Sulina este menționată ca schelă bizantină pe la 950, iar în jurul anului 1318 ca schelă genoveză. Pe la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, turcii creaseră la Sulina o schelă de control pentru gurile Dunării unde erau cercetate toate vasele cu pînze care se îndreptau spre porturile fluviale Tulcea, Galați și Brăila.

La începutul secolului al XIX-lea a fost construit farul, existent și astăzi. Pe la 1850 Sulina era încă un sat de pescari. Numai după 1877 așezarea începe să cunoască oarecare dezvoltare, legată de interesele capitaliștilor în exportul de materii prime. Totuși Sulina a rămas mai departe un mic port al deltei, lipsit de posibilitatea unei comunicații mai bune cu restul țării.

De-abia în anii regimului democrat-popular Sulina a început să-și schimbe fața. Cheiul a fost refăcut. În oraș s-a construit locuințe noi, un nou cinematograf, o casă de cultură ș.a. Străzile au fost modernizate, s-au creat spații verzi și s-a amenajat o frumoasă plajă la mare. Există și un hotel în apropierea debarcaderului. Călătorul sosit la Sulina poate face și cîteva plimbări pentru a cunoaște specificul turistic al orașului. Astfel, de la debarcader, pe bulevardul care se aliniază paralel cu cheiul, se poate face o plimbare trecînd pe lîngă Palatul administrativ al flotei dunărene, renovat în ultimii ani. La capătul acestui bulevard se află farul și digul care intră adînc în mare

pentru a împiedica depunerea nisipului adus de curenții litorali.

De asemenea se poate ușor trece pe celălalt mal, cu ambarcațiuni, pentru a vizita șantierul naval. De-a lungul cheiului se continuă plimbarea pînă la mare.

Din Sulina se poate pleca cu mijloace ocazionale la pădurea Letea și mai departe la Periprava, punctul terminus al vapoarelor care vin de la Tulcea pe brațul Chilia. Alte excursii se pot face pe lacurile din sudul orașului, în primele ore ale dimineții, mai ales vara cînd țînțarii și tăunii sînt mai potoliți.

Pe brațul Sf. Gheorghe

Brațul Sf. Gheorghe constituie al treilea itinerar prin deltă. Prin poziția lui geografică, acest braț al Dunării deservește din punct de vedere turistic masivul înalt dobrogean și insula Dranov, adică extremitatea sudică a deltei. Este cel mai sinuos și, în

Pe brațul Sf. Gheorghe

Popas la Mahmudia

același timp, cel mai puțin folosit în navigația regulată. Pe el circulă mult pescarii în deplasările lor. Între Tulcea și Sf. Gheorghe are o lungime de 113 km, fiind cel mai lung din cauza numeroaselor meandre. Timpul de parcurs necesar este de aproape 7 ore. Distanțele kilometrice dintre porturi sînt cele menționate în tabelul de mai jos:

	Tulcea	Ada Marinescu	Mahmudia	Murighiol	Dranov	Ivancea Mare	Sf. Gheorghe
Tulcea	—	13	28	53	73	97	113
Ada Marinescu	13	—	15	40	60	84	100
Mahmudia	28	15	—	25	45	69	75
Murighiol	53	40	25	—	20	44	60
Dranov	73	60	45	20	—	24	40
Ivancea Mare	97	84	69	44	24	—	16
Sf. Gheorghe	113	100	75	60	40	16	—

Pînă la Mahmudia navele fluviale circulă zilnic, iar mai departe, pînă la Sf. Gheorghe, acestea circulă numai de trei ori pe săptămînă.

De la desprinderea din brațul Tulcea, brațul Sf. Gheorghe însoțește marginea înaltă a masivului nord-dobrogean, pintenul Dunavățului. De-a lungul acestui mal stau înșirate cîteva așezări: *Ada Marinescu*, *Mahmudia*, *Murighiol*, *Dunavăț* etc., care alcătuiesc totodată și baze de pe uscat pentru pătrunderea în deltă.

Ada Marinescu, comună în raionul Tulcea, s-a ridicat pe urmele vechii așezări Prislava. Peste Dunăre se află rezervația stuficolă Rusca, un alt centru important de recoltare a stufului. În apropierea comunei pot fi văzute urmele zidurilor unor vechi cetăți; de asemenea se pot vedea urmele unui vechi pod peste apele brațului Sf. Gheorghe.

Pîrlita este un alt sat pescăresc din salba de așezări de pe malul drept al brațului Sf. Gheorghe. De pe malul stîng se desprinde frumosul canal Litcov, un adevărat bulevard de apă printre sălcii, mult preferat de turiști. Canalul traversează în direcția est-vest ostrovul Sf. Gheorghe, fiind calea care pătrunde adînc în inima lui.

Mahmudia este o așezare mai mare, adăpostită de cîteva înălțimi care nu depășesc cu mult 250 m dar sînt bune punete de largă vizibilitate asupra micului orășel și asupra deltei. Este o așezare de romîni și lipoveni, în care pe timpuri sultanul Mahomed al V-lea a ridicat și o geamie pentru puținii musulmani

Vapoare dormitor

În Delta Dunării, hrana nu e o problemă pentru cocostîrc

aduși la granița imperiului otoman. În apropiere se mai văd șanțuri, ruine, un apeduct, urme ale cetății romano-bizantine Salsovia, care deși dărîmată de goți în secolul al IV-lea a fost refăcută și mai era în ființă în secolul al IX-lea.

Pe aici trecea drumul roman Aegyssus (Tulcea de azi) — Salsovia (Mahmudia de azi), descris de Ovidiu. O frumoasă priveliște panoramică se desfășoară de pe dealurile Beștepe (nu departe de Mahmudia) de unde ochiul prinde într-un plăcut contrast verdele stufului din deltă, cu luciul argintiu al apelor Razelmului, iar spre sud dealurile Babadagului și țărmul mării.

Mai departe, în lungul brațului, întîlnim localitatea M u r i g h i o l, așezare cu mai puțin de 2 000 locuitori. Brigăzile piscicole ale gospodăriei colective din acest centru pescăresc ajung cu vintirile și taliene le lor la nord, pînă la satul Uzlina situat în ostrovul Rusca de pe malul stîng al brațului, iar la sud, pe canalul Dranov, pînă la complexul Razelm. Murighiolul își trage numele de la culoarea albastră a ghiolurilor (Moru — albastru, în limba turcă).

Coloniile de pelicani constituie în deltă obiective mult căutate și prețuite

Cherhana pe canalul Dranov

Merită să fie văzut acest mic sat, altădată lăsat în mizerie. Azi și aici există magazin universal, cămin cultural, cinematograf, o școală model, iar în jurul acestora, peste 200 case noi. Și la Murighiol se pot vedea urme ale unor ziduri antice în punctul numit „Cetate".

Continuînd călătoria, turistul poate vedea de pe vapor înspre sud, terasele „muntoase" ale Beștepelui, care străjuiesc fluviul, cu cele cinci vîrfuri caracteristice. Numai după ce scapă de centura dealurilor, brațul Dunării se încumetă să alerge șăgalnic într-o parte sau alta, făcînd numeroase cotituri pînă ajunge la mare. Înspre nord, se observă pîlcurile de sălcii cu trunchiurile diforme care se amestecă cu cele de stejar din liziera pădurii Caraorman.

În ostrovul *Rusca*, situat pe malul stîng al brațului Sf. Gheorghe, cîteva centre pescărești ca Ilganii de Jos, Carasuhat și Uzlina cunosc, ca și celelalte sate din deltă, transformări demne de a fi cunoscute. Astfel, în afara cabanelor amenajate de-a lungul canalelor, au luat ființă cabane plutitoare pentru pescarii care se deplasează toamna și iarna departe de casele lor. Alte cabane plutitoare îi duc pe muncitori la locurile de recoltare a stufului, adăpostindu-i în timpul nopții sau cînd condițiile de climă sînt nefavorabile lucrului. Nu lipsesc din aceste sate stațiile de radioficare, cinematografele, unitățile de asistență medicală, unitățile comerciale, dovadă în plus că delta a încetat de a mai fi privită ca o simplă zonă pitorească, devenind în anii puterii populare o regiune în plină transformare, în plină dezvoltare, ca toate regiunile Republicii Populare Romîne.

În ostrovul Rusca este o mare zonă de popas a sitarilor. Tot aici, în dreptul celei de-a doua bucle a brațului, nu departe de canalul Litcov, apare o importantă colonie de pelicani. De pe malul drept al brațului se desprinde canalul Dunavăț, care se varsă în lacul Razelm. Prin acest canal, de-a lungul căruia se află două mari insule pentru cuibăritul gîștelor și o colonie de lopătari, se face legătura deltei cu Razelmul.

Ambele maluri ale brațului Sf. Gheorghe sînt zone turistice importante, căutate mai ales de către vînători, ca unele ce constituie principalele drumuri de pasaj ale păsărilor.

După Mahmudia, în dreptul așezării pescărești *Calinova*, se desprinde din brațul Sf. Gheorghe spre sud, canalul Dranov care, după ce trece prin balta cu același nume, se varsă în lacul Razelm.

Ultimele cotituri ale brațului se sfîrșesc la *Ivancea*, localitate formată din două așezări pe ambele maluri ale brațului. Aici se întîlnește o importantă zonă de cuibărit a cocorilor, cea mai mare din deltă. Tot aici, între canalul Dranov și Sf. Gheorghe, se află o rezervație pentru egrete, lebede și stîrci lopătari. Această rezervație este delimitată de grindul Crasnicol, brațul Sf. Gheorghe și de litoralul Mării Negre și cuprinde tot complexul de cabane, grinduri și gîrle, despărțite în trei zone:

Sf. Gheorghe. La cherhana a fost adusă o nouă recoltă de sturioni

Sf. Gheorghe. Recreație la școala elementară

zona Frasin (Perișor II), zona Lezain (Perișor I) și zona Zătoanele.

În punctul de vărsare al brațului în mare, se găsește Sf. Gheorghe, un mare centru piscicol. Cherhanalele sînt clădite pe piloți. O frumoasă priveliște se deschide asupra împrejurimilor din turnul farului. De aici poți vedea un spectacol unic, tocmai în locul unde fluviul se leagă cu marea; de o parte vezi, cît pot cuprinde privirile, numai grinduri, stuf, gîrle și bălți iar de altă parte nesfîrșitul întins al mării.

La *Sf. Gheorghe* s-a construit în anii regimului democrat-popular o cherhana modernă, un cămin cultural — cel mai frumos din deltă — și numeroase locuințe noi. Turiștii găsesc în oraș mijloace de cazare suficiente; de asemenea șalupe cu care pot face excursii pe canale, în bălți și pe gîrlele care ascund bogățiile și frumusețile de neuitat ale deltei.

Desigur că voiajul în Deltă nu se oprește la Sf. Gheorghe. Ca să cunoști însă uriașele resurse de bogății ale deltei, care i-au creat faima, trebuie să treci prin cît mai multe din renumitele sate de pescari, pe la cherhanale, să trăiești cîteva zile în mijlocul oamenilor, să urmărești viața și munca lor, astăzi plină de bucurii.

O excursie în grup cu o ambarcațiune care să rătăcească zile pe gîrlele și ochiurile de apă este singura posibilitate de a avea pe deplin satisfacția unei cunoașteri a deltei. Și astfel de excursii se organizeză de către Oficiul național de turism „Carpați" pe rute de mai multe zile. Baza de plecare pentru astfel de excursii este mai totdeauna Tulcea, iar intinerariile cele mai des străbătute sînt: pe brațul Sf. Gheorghe la canalul Dranov — Lacul Razelm — Jurilofca și cu înapoierea la Tulcea prin canalul Dunavăț; pe brațul Sulina la Maliuc — orașul Sulina — Cherhanaua de la Mila 1 — Crișan — Mila 23 — cabana Ilgani — Cherhanaua „Partizanul" cu înapoierea la Tulcea. Tot din Tulcea se organizează excursii în grup pe canalul Litcov, între brațul Sulina și brațul Sf. Gheorghe de la Dunăre la Mare.

PESTE
DEALURILE DOBROGEI DE NORD

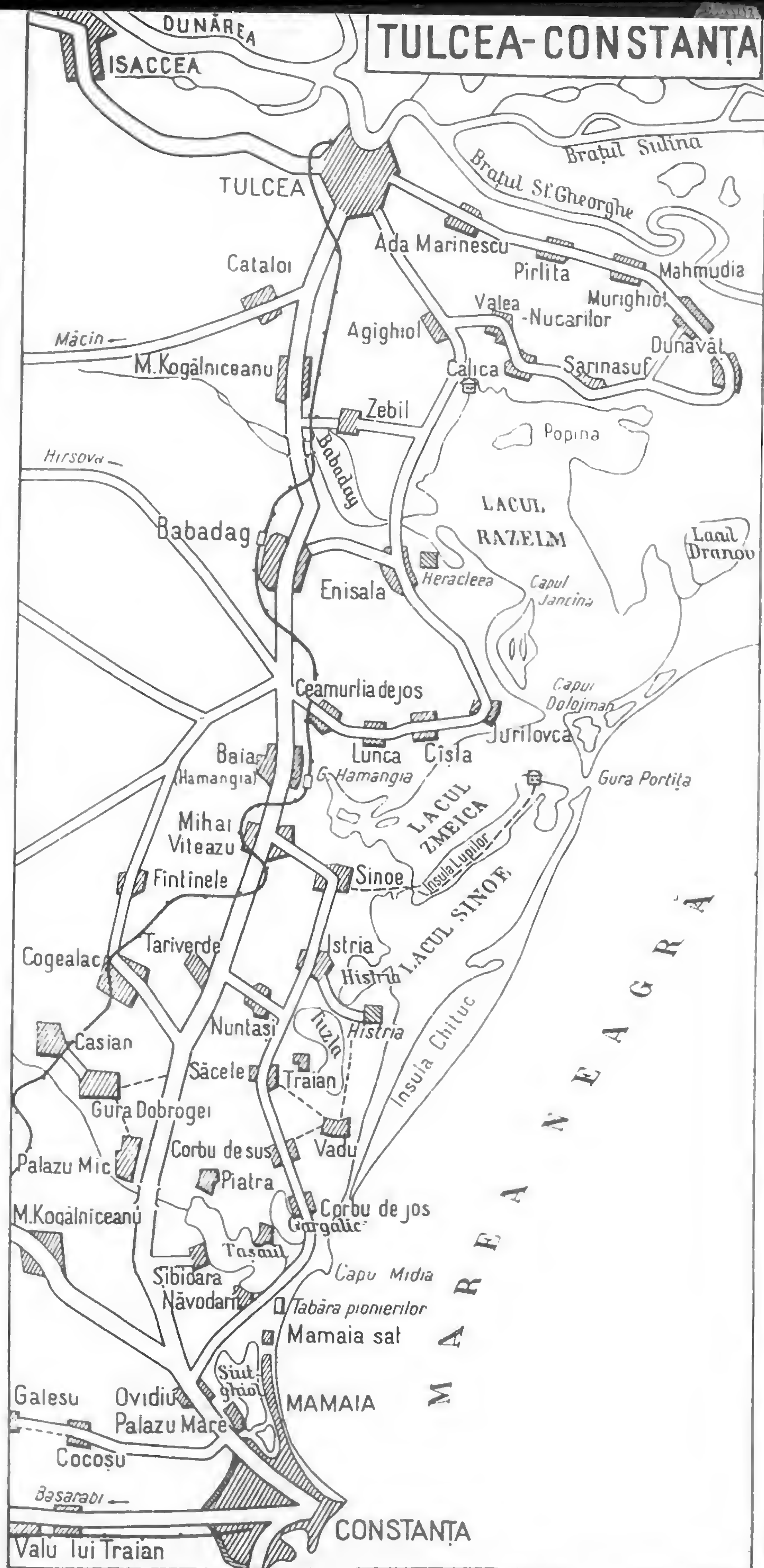
PE ŞOSEAUA TULCEA — BABADAG

Şoseaua care iese din Tulcea spre Babadag şi se prelungeşte pînă la Constanţa, este aproape paralelă cu calea ferată. Distanţele kilometrice de pe acest traseu sînt cele din tabelul de mai jos.

	Tulcea	Cataloi	M. Kogălniceanu	Babadag	Baia	Mihai Viteazul	Tariverde	Ovidiu	Palazu Mare	Constanţa
Tulcea	—	11	17	34	54	63	75	111	115	123
Cataloi	11	—	6	23	43	52	64	100	104	112
M. Kogălniceanu	17	6	—	17	37	46	58	94	98	106
Babadag	34	23	17	—	20	29	41	77	81	89
Baia	54	43	37	20	—	9	21	57	61	69
Mihai Viteazul	63	52	46	29	9	—	12	48	52	60
Tariverde	75	64	58	41	21	12	—	36	40	48
Ovidiu	111	100	94	77	57	48	36	—	4	12
Palazu Mare	115	104	98	81	61	52	40	4	—	8
Constanţa	123	112	106	89	69	60	48	12	8	—

Pe măsură ce firul şoselei coboară, strecurîndu-se printre lanurile de grîu şi floarea-soarelui, peisajul devine tot mai variat. Clădirile staţiunilor de maşini şi tractoare înnoiesc din loc în loc priveliştea cu zidurile lor albe şi acoperişurile de ţiglă proaspete. Pe partea stîngă a şoselei se pot vedea, după scurt timp de mers, dealurile de culoare roşie ale carierei de calcar roşu ca marmura de la Zebil.

După cîţiva kilometri, tabloul se întregeşte cu vegetaţia bogată a mlaştinilor de la marginea lacului Babadag.

TULCEA-CONSTANȚA
DUNĂREA
ISACCEA
TULCEA
Brațul Sulina
Brațul St. Gheorghe
Ada Marinescu
Pirlita
Mahmudia
Cataloi
Valea -Nucarilor
Murighiol
Agighiol
Dunavăț
Măcin
M.Kogălniceanu
Calica
Sarinasuf
Zebil
Popina
Babadag
Hirsova
LACUL RAZELM
Lacul Dranov
Babadag
Enisala
Heracleea
Capul Jancina
Ceamurlia de jos
Capul Dolojman
Jurilovca
Baia (Hamangia)
Lunca
Cîșla
G. Hamangia
Gura Portița
LACUL ZMEICA
Mihai Viteazu
Fintinele
Sinoe
Insula Lupilor
LACUL SINOE
Cogealac
Tariverde
Istria
Histria
Nuntași
Tuzla
Histria
Casian
Săcele
Traian
Insula Chituc
Gura Dobrogei
Vadu
Palazu Mic
Corbu de sus
Piatra
M.Kogălniceanu
Corbu de jos
Gargalic
Tașaul
Capu Midia
Sibioara
Năvodari
Tabăra pionierilor
Mamaia sat
MAREA NEAGRĂ
Siut-ghiol
MAMAIA
Galesu
Ovidiu
Palazu Mare
Cocoșu
Basarabi
CONSTANȚA
Valu lui Traian

Piață din Babadag la 1854 (litografie)

B a b a d a g u l, oraș de subordonare raională este unul din cele mai pitorești orașe ale Dobrogei. Așezat pe o vale, înconjurat de dealuri împădurite ori acoperite de pășuni și culturi de viță de vie, orașul este denumit de unii „Sinaia Dobrogei", deși Koiumbaba, dealul cel mai înalt din apropiere, nu depășește 266 m altitudine. Dealul domină întreg orașul. Este acoperit cu păduri, iar la poale sînt pajiști întinse. Pe

Babadag. Vedere asupra orașului din dreptul noii construcții a școlii medii

Jurilofca. Vedere asupra portului

vîrf se află o mică poiană din care poate fi cuprinsă cu privirile întreaga panoramă a orașului. La orizont se zărește marea și silueta cetății Eracleia.

Babadagul este un oraș vechi cu epoci de înflorire și de decădere. Cîndva ajunsese capitala Dobrogei și concentrase tot comerțul acesteia.

Vestigiile epigrafice și urmele de cultură materială aflate aici, completînd documentele istorice, atestă un trecut îndepărtat așezării. În anul 1956, cu prilejul săpăturilor edilitare de înnoire a orașului, a fost descoperit un apeduct și resturi de ceramică romană. În acea epocă, orașul a avut un rol militar, administrativ și economic important.

Ca și alte orașe dobrogene, Babadag a început să cunoască o adevărată prosperitate abia în anii democrației populare.

Astfel, în anul 1957 au fost efectuate importante lucrări edilitare menite să modernizeze orașul. În fața Sfatului popular a fost amenajat un parc. A fost înființată o *casă de cultură* care are o sală de conferințe, cinematograf și bibliotecă. De asemenea există o *expoziție permanentă de artă*, cuprinzînd numeroase lucrări de artă plastică contemporană.

Construcții noi apar la tot pasul. La Babadag există o stațiune de mașini și tractoare, o gospodărie agricolă de stat și o Gospodărie colectivă.

Turistul poate să viziteze la Babadag și cîteva monumente istorice interesante, o *geamie*, în curtea căreia se află cavoul unui general turc, Gazi-Ali-Pașa, *Cișmeaua Calaigi*, mormîntul lui *Sari-Saltic*. *Geamia*, datînd din 1373, a fost construită de sultanul Mahomed. Minaretul, înalt de peste 30 m este din piatră. *Cișmeaua Calaigi*, de lîngă geamie, era folosită pentru spălarea mîinilor de

Cabana pescărească de la Portița

Cherhanaua de la Jurilofca

către pelerinii care veneau aci din diverse părţi ale peninsulei balcanice. Mormîntul lui Sari-Saltîc — datînd şi el de cîteva secole — se află pe str. Măcin.

Din Babadag se pot organiza frumoase excursii fie la *Jurilofca — Enisala*, fie pe marginea lacului Razelm, la *Agighiol*, *Calica* şi insula *Popina*.

Excursia în circuit spre Jurilofca — Enisala este una din cele mai interesante din zona de podiş a Dobrogei de nord, prilejuind turistului un contact direct cu viaţa pescarilor din preajma complexului lagunar Razelm. Şoseaua care pleacă din Babadag străbate o regiune pitorească, şerpuind printre dealuri împădurite cu aspect de munţi. După numai o oră de mers, ea coteşte spre stînga, trecînd pe rînd printr-o serie de comune cu aşezări pescăreşti arătoase, cu case noi, oameni veseli şi primitori: *Ceamurlia de Jos*, *Lunca*, *Cişla*. Deşi în plină regiune de bălţi, din peisaj nu lipsesc zonele cu holde bogate şi păşuni.

Jurilofca este cel mai important port pescăresc de pe ţărmul Razelmului. Are o populaţie de cîteva mii de locuitori, ocupaţi în cea mai mare parte cu îndeletniciri legate de activitatea portului. Spre deosebire de trecut, pescuitul la larg se face azi aci cu cele mai moderne vase, iar ihtiofauna lacului este urmărită şi cercetată cu mijloace şi metode moderne. Se prind la taliene şalăul, crapul, babuşca, plătica, roşioara, mornul, săbiuţa, cosacul şi văduviţa (ascunşi pe la marginea păpurişului), chefalul, scrumbia şi păstruga (prin stufăriş). Majoritatea pescarilor sînt lipoveni. Ei lucrează în brigăzi piscicole.

Este interesant de amintit că din rîndurile pescarilor de aici s-au ridicat şi mulţi sportivi. Astfel, în 1956 asociaţia sportivă a pescarilor a organizat o competiţie de caiac şi canoe de mare fond la care au participat muncitori şi pescari din Tulcea, Sf. Gheorghe, Sulina, Galaţi şi Jurilofca. Concursul, constînd din străbaterea a 135 km în două zile, între Tulcea, braţul Sf. Gheorghe, canalul Dranov, lacul Razelm, Jurilofca, dotat cu „Cupa Deltei", a fost cîştigat de doi tineri din Jurilofca, Simion Ismailciuc şi Dumitru Alexe, care au devenit mai tîrziu campioni olimpici de canoe dublu, viteză (1 000 m).

Din *Jurilofca* se pot face plimbări cu şalupe sau bărci pescăreşti pînă la *Portiţa*, locul unde Razelmul comunică cu Marea Neagră, sau la peninsula *Bisericuţa*, în apropierea *capului Dolojman*.

Enisala. Ruine ale vechii cetăţi Eracleia

De la *Jurilofca*, şoseaua se îndreaptă spre nord printre bălţi şi dealuri. După ce străbate cîteva sate pescăreşti, ea ajunge la Enisala, o comună situată pe un deal în apropierea lacului Babadag. La 2 km depărtare, pe un alt deal, se află o serie de vestigii ale vestitei cetăţi Eracleia. Aici au stat strajă ostaşii lui Mircea cel Bătrîn care s-a intitulat domn „pînă la Marea cea mare". De altfel, din această perioadă aci au fost descoperite tezaure monetare şi vase de ceramică. De la Enisala la Babadag, închizînd circuitul, şoseaua străbate o distanţă de 8 km.

O altă excursie din *Babadag* se poate face pe un drum, deosebit de pitoresc, care se strecoară printre lacurile Babadag şi Razelm. Acest drum străbate ţinuturi de o frumuseţe rară, în care peisajul lacustru este animat de cele mai variate specii de păsări. Aici se pot întîlni larii, cunoscuţi în lumea pescarilor sub numele de „pasărea furtunii", chirighiţa (Sterna hirundo) şi „pescarul" (Larus argentatus cachinoratus). „Pasărea furtunii" sau „furtunarul", cu zbor planat la suprafaţa apei, ondulat ca valurile, este

Cabana de la Calica, loc preferat de întîlnire al vînătorilor

o pasăre migratoare. Apare primăvara și toamna, în lunile bîntuite de furtună, de unde i se trage și numele.

După scurtul popas în lumea bălților, drumul urmează firul șoselei pînă la A g i g h i o l. Terenul începe să se înalțe treptat. În partea de vest a satului, dealul Pietros depășește 200 m. Aici se află și un lac. Lacul de la Agighiol (agi înseamnă amar, iar ghiol înseamnă lac în limba turcă, de unde și denumirea de „lacul amar") are un nămol sapropelic cu substanțe minerale în care predomină clorurile, iodul etc.

În continuarea drumului se poate ajunge la *Valea Nucarilor*, și la *Calica*, un mic sat de pescari din apropiere.

La C a l i c a există o cabană de vînătoare foarte confortabilă. Cabana este rezervată în primul rînd vînătorilor, care pot vîna fie pe terenurile din jur, spre Sarinasuf, fie la lacul Razelm.

Da le satul *Calica* sau de la *Agighiol* se poate organiza o excursie la i n s u l a P o p i n a din lacul Razelm. Insula se zărește de pe țărm, fiind situată la o distanță numai de circa 2 km de acesta. Are o suprafață de 140 ha și o formă alungită de la vest spre est. În partea de apus, insula este acoperită de mlaștini pe cînd în partea răsăriteană este stîncoasă. Aici ea are

și un vîrf de aproximativ 50 m înălțime. De pe acest vîrf se desfășoară o minunată priveliște pe o mare întindere, de jur împrejur. Se zăresc gheburile Beștepeului și dealurile de calcar roșu de la Zebil. La răsărit, o dungă îngustă de nisip separă două aspecte diferite ale întinsului de apă: de o parte marea plumburie, de altă parte apa lacului, de un colorit mai deschis. În apropierea stufului din partea mlăștinoasă a insulei pot fi văzute cîrduri de rațe, gîște, ciovlice (Glareola pratineola pratineola) și pescăruși.

Transportul excursioniștilor pînă la insulă se face cu lotcile pescărești. De la *Calica* turistul poate să aleagă: fie drumul de înapoiere la Babadag, fie drumul care trecînd prin comunele *Sarinasuf*, *Dunavățul*, *Mahmudia*, *Pîrlita*, *Ada Marinescu* situate de-a lungul traseului deja cunoscut de pe brațul Sf. Gheorghe, ajunge la Tulcea. Traseul de la *Calica* la *Tulcea* poate fi parcurs și cu autobuze I.R.T.A. în mai puțin de 6 ore.

DE LA BABADAG LA CONSTANȚA

De la Babadag, cu autobuze I.R.T.A. se poate ajunge în două ore la Constanța. Șoseaua trece prin regiunea de păduri din apropierea Babadagului,

Insula Popina

întretaie firul căii ferate care vine de la Altîntepe — localitatea minieră care furnizează pirita cupriferă uzinei de superfosfați și acid sulfuric de la Năvodari, și după ce se apropie de comuna *Hamangia*, localitate unde s-au descoperit urme ale unei culturi neolitice, ajunge la *Baia*.

După un scurt popas la gospodăria agricolă de stat de pe partea stîngă a șoselei, călătorul își continuă drumul trecînd prin comuna *Mihai Viteazul*.

De la comuna *Mihai Viteazul* se poate ajunge pe Insula Lupilor, care separă apele lacului Zmeica de apele lacului Sinoe. La capătul de nord-est al acestei insule se află o cabană frumoasă, construită după planul cabanei de la Ilgani. Drumul de acces trece prin satul *Sinoe*, ajungînd la malul lacului Zmeica. Trecerea în insulă se face pe un pod. La cabana vînătorească de pe *insula Lupilor* au acces și turiștii.

De la *Mihai Viteazul* se continuă călătoria spre *Tariverde*. După această localitate, șoseaua trece peste Valea Casimcei. Pe această vale, în peșterile din apropierea satelor *Gura Dobrogei*, *Cheia*, *Tîrgușor* au fost găsite bogate urme de cultură materială începînd din paleolitic.

Peștera de la *Gura Dobrogei*, descoperită încă din anul 1912, este azi repusă în atenția arheologilor. Se crede că în această peșteră cunoscută în trecut sub numele de Keiris, s-ar fi refugiat populația getă din împrejurimi în timpul încercării de cotropire a armatelor romane conduse de proconsulul M. Licinius Crassus (29—28 î.e.n.) și că refugiații ar fi fost zidiți de vii aici.

La *Cheia* au fost descoperite printre altele vîrfuri de lance din silex, lame de silex precum și diferite unelte de muncă ale omului paleolitic.

Intrarea în Constanța se face prin B-dul Tomis care se prelungește pînă în Piața Independenței. Autobuzul I.R.T.A. oprește la stația terminus din Piața Ștefan cel Mare, la mică distanță de gara Constanța, în jurul construcțiilor noi.

Am ajuns la sfîrșitul călătoriei peste meleagurile Dobrogei socialiste. Ca într-un film documentar s-au putut desprinde din paginile acestui ghid imagini ale încîntătorului peisaj dobrogean atît de variat și plin de lumină. De pretutindeni, din locurile unde ați poposit, în fabrici sau pe ogoare, în biblioteci

sau muzee, în parcuri sau pe terenuri de sport, ați putut afla lucruri noi, interesante, despre viața și munca oamenilor din această regiune unde, ca și în întreaga țară, mărcața operă a construcției socialiste se desăvîrșește zi de zi, prin elanul și entuziasmul maselor de oameni ai muncii, conduse de Partidul Muncitoresc Romîn.

Deschizîndu-și larg ascunzișurile, pămîntul dobrogean a lăsat să pătrundă lumina timpurilor noi pînă în adîncul grotelor, dezvăluind lumii comori de nepreçuprețită valoare, care vorbesc în limbajul lor despre prezența oamenilor pe aceste meleaguri încă din cele mai îndepărtate timpuri.

Dar pentru că numai ochiul în care mintea are mai multă încredere poate întări și completa cele scrise, vă invităm la drumeție în cuprinsul acestui colț întinerit al Republicii Populare Romîne, convinși că veți avea multe de adăogat paginilor citite.

Dobrogea timpurilor noi, în care viața de-abia în acești ani de democrație populară și-a găsit adevăratul făgaș, trebuie cunoscută la ea acasă. Și pentru a cunoaște și îndrăgi Dobrogea, trebuie să pornești la drum.

Dornică de oaspeți, Dobrogea cu oamenii și podoabele ei vă așteaptă.

INDICE

SUMAR

Redactor responsabil : DARIE CONSTANTIN
Tehnoredactor : BACHMAYER VICTORIA

Dat la cules 15.11.1963. Bun de tipar 11.07.1964. Apărut 1964. Tiraj 10.000×160. Hîrtie velină cretată de 100 g/m². Ft. 24/610×860. Coli ed. 13,77. Coli de tipar 10,33. Comanda 722. Planşe 3 offset + 1 tipo. A. nr. 2880/80. C.Z. pentru bibliotecile mari 91. C.Z. pentru bibliotecile mici 91(R006)(026).

Tiparul executat sub comanda nr. 40074 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.

Lei 25

MERIDIANE